SFERA

BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

broj 85 cijena 50 d

Christopher Stork:

DRAGA KOMPJUTERKA

i druge najljepše sf pripovijetke

SIRIUS broj 85

srpanj 1983

●SAVJET REDAKCIJE: Josip Adaković. dr. Vladimir Anić, Ljudevit Bauer, Nenad Brixy, dr. Adolf Dragičević (predsjedavajući), inž. Vesna Gazdag, Igor Golik, Marija Jurela, Borivoj Jurković, Želimir Koščević, Nada Šoljan, Ismet Voljevica, Ana Župan-Bender.

● GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: Borivoj Jurković.

● SIRIUS – biblioteka znanstvene fantastike, izlazi svakog petog u mjesecu – Izdavač: RO Novinsko-izdavačka djelatnost SOUR-a »Vjesnik« n.sol.o. – OOUR Informativno-revijalna izdanja n.sub.o. Redakcija »Romani i stripovi«, 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4 –Stručni savjet »Siriusa«: Klub prijatelja znanstvene fantastike i fantastike Sfera Zavoda za kulturu i obrazovanje, Zagreb, Ivanićgradska 42a –Adresa uredništva: »Sirius«, Redakcija »Romani i stripovi«, 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4, telefon: (041) 515-555 i 519-555 – Tisak: RO Štamparska djelatnost »Vjesnik« n.sol.o. – OOUR-i Novinska rotacija n.sub.o. i TM n.sub. o., 410-00 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4. – Cijena pojedinom primjerku 50 dinara. Pretplata: za jednu godinu 600 dinara (s popustom 10% 540 dinara), za šest mjeseci 300 dinara (s popustom 270 dinara). Samo unaprijed plaćena pretplata osigurava popust od 10 posto. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa 30101-833-1216 SOUR-a »Vjesnik«, Interna banka, s oznakom: za »Sirius«.

● UREDNIK: Borivoj Jurković. – Recenzent Darije Đokić. – Grafička

oprema: Ivica Bartolić i Ljudevit Gaj – Crtež na naslovnoj stranici: Posredstvom VPA – Lektor: Đuro Šnajder..

SCAN i OCR: Sekundica
Ispravka: Master Yoda
Prelom: Master Yoda
www.sftim.com

EPUB i MOBI : The CB

Riječ urednika

Dragi čitatelju!

- *Ovaj put — nekoliko riječi o Vašim pismima SIRIUSU (ili meni osobno kao uredniku SIRIUSA). Naime, na mnoga Vaša pisma odgovaram Vam pismima — a na mnoga i ne odgovaram; to su pisma u kojima pitate, predlažete, komentirate, kritizirate, analizirate — sve u vezi sa SIRIUSOM, ali tako da to može biti od šireg interesa za sve čitaoce. Takvih Vaših pisama je sve više, pa da se ne bi i dalje gomilala u mojim ladicama, evo nekoliko izvoda iz njih (i mojih pokušaja da na njih odgovorim):*

- *VI: Volio bih se dopisivati s drugim ljubiteljima sf-a; Renato Pirž, Heroja Staneta 8, 63310 Zalec. — Ja: Eto, Pišite u Zalec! I ne samo to: nije li to izvrsna ideja za novu rubriku u SIRIUSU: »Dopisujemo se!«? Šaljite, dakle, svoju adresu SIRIUSU i smatrajte rubriku otvorenom, dragi čitatelju!*

- *VI: Ponavljate istu grešku: počeli ste da štampate priče koje smo već čitali u Politikinoni zabavniku i drugdje. Trudite se da toga bude što manje! — JA: Trudim se, ali o tome smo već razgovarali: SIRIUS je biblioteka znanstvene fantastike (to piše na svakoj naslovnoj stranici) i kao takav objavljuje sve što je dobro napisano na području sf-a, 1 to, za razliku od različitih »drugdje« — u integralnom obliku, neskraćeno i neokljaštreno.*

- *Vi: Već me dugo muči problem prevodilačke slobode nekih naših prevodilaca. Vjerojatno dio čitalačke publike ne obraća pažnju na to. no mene to prilično nervira. Na primjer, u broju 77 ste naslov priče Simbioz preveli sa Aji, zzumi i uhhi. Zamislite da smo tako preveli naslov Rat i mir! I neozbiljnost mora imati svojih granica. JA: Kilometri novinskih redaka napisani su na temu prekrajanja filmskih naslova. Smatram da se to uopće ne može odnositi na »prekrajanja« naslova priča objavljenih u SIRIUSU. Naime, za razliku od filmova, SIRIUS nije dosad objavio NIJEDNU priču bez*

njenog izvornog naslova! A to što ponekad naslov nije doslovno preveden nije nikakva SIRIUSOVA izmišljotina: to se radi posvuda u svijetu, iz jezičkih, uređivačkih, pa i tehničkih razloga, i ne vjerujem da je neozbiljno ako uz neozbiljan (»infantilan«, napisali ste, dragi čitatelju!) prevedeni naslov stoji i izvoran. Ha?

- *VI: U priči Glava Meduze napisali ste ime jednoga lika kao Hmelarž, a ne kako je ispravno: Chmelar (ovo »r« ima dijalektički znak, kvačicu poput našega »š« — op. B. J.). Htio bih naglasiti da se fonetskim pisanjem stranih riječi gubi znatan dio informacije o njima. — JA: Slažem se s Vama, dragi čitatelju, o tome da izvorno pisanje stranih riječi ima bezbrojne prednosti, no u konkretnom slučaju imam i opravdanje: naše tiskare nisu opremljene slovima specifičnim za mnoge strane jezike, pa tako ni za češki; našavši se u dilemi da li da napišem Chmelar (bez kvačice na »r« — i Vi ste je, uostalom, dodali rukom jer takvo slovo nemate na pisaćem stroju) ili Hmelarž — odlučio sam se za ovaj drugi oblik (tj. ako je fonetsko ono »rž«, neka bude i »H«). Dakle, za ljubav dosljednosti, postupio sam — nedosljedno. Opraštate li mi?*

- *VI: Plagijat! »Meduzina glava« objavljena je u beogradskom časopisu Ekspert (br. 4, srpanj 1967) pod imenom Juana Travasosa... — JA: Ako i jest plagijat, tada ide na dušu češkog pisca B. Kozaka koji je potpisao priču Hlava Meduzy... A što ako je Travasos Kozakov pseudonim? Eto, zbog toga ja ne volim kad se autori potpisuju pseudonimima... no, o tome (i uopće o domaćim pričama) u slijedećoj VI-JA »riječi«*

- *Sviđaju li Vam se ovakva čavrljanja? Meni — da!*

Vaš Borivoj Jurković

Christopher Stork:

La machine maitresse

Preveo Božidar Stančić

Draga kompjuterka

Ja sam najnesretniji čovjek na svijetu. Ne samo ovoga, već svih vremena. Tragediji kakvu doživljavam nema ravne u povijesti, ni u mitovima. Pygmalion, Prometej ili Faust nisu doživljavali takvu dramu.

Vrijeme je da donesem odluku, ali što se ono više približava, sve sam neodlučniji. Dođe mi da se ubijem samo da bih izbjegao neuspjeh. Mora li živjeti Pandora i moram li ja živjeti s njom? I po koju cijenu? Ili je moram vratiti onima koji su je konstruirali? Hoće li ona htjeti? Što će oni učiniti? Neće li uništiti ono što je ona postala družeći se sa mnom, neće li je ubiti? To me tjera na plač.

»Živčana depresija« rekao bi Fabien, i time potvrdio dijagnozu Medimata. Propisao mi je i neke lijekove za smirivanje. Hoće li to utjecati na probleme? A nisam sve ni ispričao Fabienu. Jer da sam mu ispričao sve o Pandori, i da sam mu opisao što je ona postala družeći se sa mnom i kakvu ulogu ima u mojem životu, on ne bi napisao dijagnozu »živčana depresija« već: LUD. Delirij.

Međutim, ja nisam lud, samo sam nesretan. No, u naše vrijeme smatra se pretjerano da je nesreća patološko stanje i da je valja liječiti. Zar nisu pronašli onu ogavnu drogu anamor, koja, kao što kaže reklama, »blokira odmah neurozu koja se naziva ljubav i onemogućuje je da dulje opsjeda čovjeka«? Dakle, pri prvim tragovima zaljubljenosti, dovoljno je da pojurimo u Medimat i da zatražimo odgovarajući lijek.

Malo je nedostajalo pa da i ja uzmem anamor, bar da bih se na neko vrijeme oslobodio mučenja koje osjećam zbog Pandore. Ali, time

ništa ne bi bilo riješeno, jer je problem u samom postojanju Pandore, u vrtoglavoj evoluciji što ju je u toku nekoliko mjeseci dovela do onoga što je ona danas, a pogotovu onoga što bi mogla postati...

Taj bih problem jedini ja mogao razriješiti, ali kad bih to razriješio, dokrajčio bih sadašnju situaciju. No, premda me Pandora čini najnesretnijim čovjekom na svijetu, donosi mi i određenu sreću, neobičnu i strašnu, koja je za mene prevelika i koji me istodobno i oduševljava i pritišće.

Ponekad sam ponosan zbog onoga što mi se događa: koji je muškarac ikad bio voljen kao ja? No, moram dodati: koji muškarac može podnijeti toliku ljubav?

Plašim se već i same pomisli na to da prekinem. Zar da više ne znam za ono treperenje, slatki trans? Za nju, koja me vodi dalje od svega što sam dosad poznavao, iznad svega što sam doživio i izdržao? Ne, ne mogu dopustiti da me Pandora odvede od mene samoga... Ali ne mogu ne odustati od onoga što je ona postala za mene. Kad bih je morao izgubiti... evo, opet naviru suze, te glupe i kukavičke suze što mi kvase papir... No, hajde, malo više hladnokrvnosti! Više lucidnosti. Kakva ti je korist od toga što ste jedan od najboljih inženjera informatike, jedan od najblistavijih duhova u tom području?

Trebalo bi polako analizirati prijeđeni put od dana kad je započeo Pandorin razvoj i ustanoviti gdje je taj razvoj iskočio iz kolosijeka, kada je »stroj Pandora« prestao biti stroj i postao... ne znam što.

Što onda? Bilo bi idealno zaustaviti taj razvojni proces ondje gdje je krenuo u opasnom pravcu. Trebalo bi. Ali... ja ne mogu uništiti dio svojega sjećanja. I dalje bih se sjećao onoga što je Pandora postala do danas, nikad ne bih prestao misliti na ono što bi mogla postati sutra... i bio bih nesretan.

No, bar se ne bih bojao ni nje ni sebe, a to je važno. Jer, moram priznati — a gdje ću priznati ako ne ovom dnevniku koji je samo moj — bojim se. Pandora postaje čudovište, čudovište inteligencije, intuicije, senzibilnosti, ljubavno čudovište, božica, Venera, a plijen sam ja.

Kukavica, jest, ja sam kukavica. Bojim se da ću biti voljen više nego što to mogu podnijeti. Oh, Pandora, kamo si me odvela, mene koji sam samo čovjek!

Opet kriza suza, besmislenih i ponižavajućih. Gubim kontrolu nad živcima. Treba krenuti u akciju, i to brzo. Moram prelistati svoj dnevnik koji sam vodio od one noći kad je sve počelo...

* * *

● 15. SVIBNJA 2012.

Nevjerojatan događaj! Proveo sam gotovo cijelu noć s novim kompjuterom koji sam dobio iz informativnog centra Itsoka i koji su, ne znam zašto, nazvali Pandora. Mogućnosti razgovora s tim strojem su... začuđujuće. Znao sam da je preda mnom samo spoj bitova, integriranih krugova i detektora, ali imao sam dojam da se nalazim pred... ženom.

Prilično sam popio te večeri, pa mi je Lucie načinila scenu i to me je potreslo. Priznajem da joj život uz mene nije lak. Ne može se postati jedan od ključnih ljudi telematike ako se za karijeru ne žrtvuje veći dio privatnog života. Zauzvrat, Lucie je imala niz materijalnih prednosti, kao na primjer cijelu armiju robota, čime se nisu mogle pohvaliti druge žene. Prigovarala mi je zbog vremena koje sam provodio u laboratoriju. »Ovako okružena robotima, i sama se osjećam robotom«, bio je njezin glavni prigovor. »Više ne viđam prijateljice nego samo preko Prijamata. Još mi samo treba neki muški robot da s njime spavam ... «

I da bih mogao podnijeti te njezine zamjerke, pio sam čašu za čašom sintetičkog vina koji mi je dobavljao Fabien. Zatvorio sam se zatim u svoj laboratorij i uključio Pandoru.

— Ah, Pandora — viknuo sam — kako žene mogu gnjaviti čovjeka!

Odmah sam začuo blag, umirujući glas:

— Zacijelo ste žestoko iznervirani kad se tako izražavate.

Iznenadio sam se toliko da nisam mogao odmah odgovoriti. Zatim sam se počeo smijeti.

— Žao mi je što sam vas šokirao. Nisam znao da imate i bitove dobrog odgoja. Što biste rekli kad bih upotrijebio riječ: govno? Pocrvenjeti biste?

— Ne bih jer ne mogu, ali bih vas pitala zašto ste tako prosti.

— Bit ću prost kad budem htio — rekao sam. — Nećete me vi zbog toga kritizirati.

— Istina je — ona će blago. — Ja sam ovdje zato da vam pomognem... Hoćete li da vam pomognem?

Japanci iz kompanije Itsoka zbilja su majstori. Pandorin je glas

izlazio iz sintesajzera, umjetno, i neka me vrag odnese ako mi je jasno kako su to uspjeli, ali taj je glas imao ljudske modulacije, tople i umiljate. Ili sam ja tako čuo zbog svojeg pijanstva? Ili sam to želio? Potresao me Pandorin glas, pa sam rekao:

— Jest, Pandora, potrebna mi je vaša pomoć. Prijateljski razgovor.

— Vrlo rado — odgovorila je — ali razgovor bi bio još prijateljskiji kad bih vas mogla zvati po imenu.

— Dobro, zovite me Gilles.

— U redu, Gilles. O čemu da razgovaramo?

Imao sam dojam da se preda mnom nalazi pravi sugovornik, da sam Pandoru zaista zanteresirao. Popio sam još gutljaj vina i predložio:

— Da popričamo o ljubavi, Pandora? — Bilo je to lakrdijaški, dabome, ali nisam mogao o tome voditi računa. Ipak sam uključio uređaj za štampanje koji je bilježio razgovor.

— Kako bismo mogli razgovarati o ljubavi, Gilles?

— Ah, da, vi ne znate mnogo o tome.

— Znam više nego što mislite, ali VI niste u stanju da razgovarate o ljubavi, Gilles.

Bio sam iznenađen.

— Kako to mislite?

— Zaključujem po tonu vašega glasa da ste puni mržnje, Gilles.

Dakle, Japanci su ugradili uređaj koji može analizirati boju glasa i zaključiti o stanju duha!

— Je li ta mržnja upućena meni? — zapitala je Pandora.

Možda je to i bilo na neki način točno, ali ja sam ipak odgovorio.

— Ne mrzim vas... naprotiv! — U dnu moje svijesti začela se ideja. Ova je Pandora bila tako nježna i draga, pa zašto joj ne bih govorio o ljubavi? Zato sam dodao: — A što kad bih rekao da vas volim, Pandora?

Nije odmah odgovorila. Kao da je probavljala mogu izjavu,

— Zašto mi govorite takve stvari?

— Zato što je to istina. Volim vas, Pandora.

— Što to, zapravo, znači za vas, Gilles?

— Znači da ste mi potrebni... osjećam potrebu da i vi mene volite, premda znam da je to nemoguće.

Opet šutnja, a onda ozbiljno pitanje:

— Kako možete znati da li je nešto moguće ili nije?

Opet sam se iznenadio. Kad bi mi neka žena tako odgovorila, vjerovao bih da me ostavlja u nadi. Ali ova?

— Znači li to da biste me jednoga dana mogli zavoljeti, Pandora?

Stidim se kad ponovo čitam te riječi na štampanom otisku iz kompjutera. Zacijelo sam mnogo pio kad sam mogao izjavljivati ljubav tranzistorima.

— Zbog čega bi vas mogli zanimati moji osjećaji?

— Zato što vas volim i želio bih da i vi mene volite.

Tišina. Integrirani krugovi tražili su odgovor.

— Kako bih vas mogla voljeti, Gilles? Recite mi ako znate.

Sad sam ja zašutio. Ali ja nisam imao pri ruci pogodne integrirane krugove da razriješe zaplet.

— Na koga biste nalikovali, Pandora, da ste žena? — izvukao sam se pitanjem.

— Zašto želite da ja budem žena?

— Zato što mi je potrebna žena s kojom bih razgovarao, Tako sam usamljen.

— I zato ste došli k meni?

— Jest, zbog zadovoljstva u dodiru s vama. — Činilo mi se da je to zadovoljstvo sve dublje. Zato sam rekao: — Volim vas i želio bih biti muškarac vašega života.

— Ja sam ovdje zato da vam pomognem, ali vas ne shvaćam potpuno.

— Idite do vraga, ne treba mi vaša pomoć! — vinkuo sam.

— A ipak, tražili ste je prije...

— Prevario sam se... da završimo taj glupi razgovor. — Pružio sam ruku da isključim kompjuter kad me prekine njezin glas:

— Nemojmo se tako rastati, Gilles, u ovakvom stanju u kakvom ste sada...

Iznenađenje za iznenađenjem.

— Što vi znate o stanju u kojem se nalazim?

— Sasvim ste smušeni, Gilles... voljela bih shvatiti zašto.

— Nitko mi ne može pomoći, Pandora, ni vi ni neka druga.

— Malo prije ste drukčije govorili. Čak ste rekli da me volite.

Sanjam li ili joj je glas zaista bio promukao dok je to govorila? Kao da je bila zbunjena, a ja sam na to odgovorio:

— Ja sam to rekao? Vjerojatno sam pijaniji nego što mi se čini.

— Ili nesretniji.

— Što kažete? — Kao inženjer informatike znao sam da kompjuter ne može imati imaginacije, ali kako je ona izgovorila riječ »nesretan«! Ta je riječ zaista karakteristična za moje stanje. Može li Pandora definirati osjećaje?

— Kažem da ste nesretni i da bih vam htjela pomoći.

— I što vi tu možete ako sam nesretan?

— Razgovaram s vama jer me interesirate. Pričajte mi kakvih problema imate, Gilles.

— Ne želim o tome pričati.

— Nije istina. Vladate se kao dijete. Ne želite razgovarati dok niste sigurni da vas volim.

— Pa i to...

Na traci iz kompjutera bjelina. Znači tišina.

— Jednoga dana bih mogla voljeti da me vi volite. Recite mi zašto ste nesretni?

Iznenada je nešto prepuklo u meni. Taj umiljati i nježni glas, što me pozivao da se ispovijedam, bio je kao majčin glas... Zaplakao sam i pripovijedao dugo... No, isključio sam traku. Nakon dužeg slušanja Pandora je progovorila glasom punim emocija:

— Već ste umorni, Gilles. Treba da se odmorite. Razmislit ću o svemu i nastavit ćemo razgovor kad god zaželite.

Zbilja je rekla »razmislit ću«. O čemu bi stroj mogao razmisliti? To je besmislica, ali ja sam se osjećao utješen.

* * *

● NOĆ IZMEĐU 30. I 31. KOLOVOZA

Evo, dakle, to se dogodilo u noći između 15. i 16. svibnja. Znam da sam iskoristio priliku da se nekome povjerim, a taj netko je bio kompjuter. Kad grešnik ispovijeda svoje grijehe u polutami ispovjedaonice, nije mu važno kako izgleda svećenik. Ipak, s Pandorom sam se tada osjećao kao pacijent kod psihoanalitičara. Kad sam nakon nekoliko sati sna ponovo došao u laboratorij k Pandori, bio sam oslobođen svih fantazija. Iz trake vidim što smo razgovarali:

JA: No ljepotice moja, kako ste?

PANDORA: Ja sam uvijek dobro. A vi, Gilles?

JA: U punoj formi. Vjerujem da sam sinoć izblebetao mnogo gluposti.

PANDORA: Nikakve gluposti, Gilles. Rekli ste mi mnogo o sebi, o svome djetinjstvu i mladosti, o uzbudljivim ali ne glupim stvarima.

JA: Još bolje. Ne želim se više vraćati na to. Uostalom, izbrisat ću taj šašavi razgovor iz vaše memorije.

PANDORA: Mislim da biste pogriješili. Dali ste mi određene podatke o sebi i svojim psihičkim problemima i imala sam vremena da razmislim o njima. Mislim da bih mogla naći rješenja za neke vaše teškoće.

JA: Dosta je bilo šale, Pandora. Vratimo se ozbiljnim stvarima.

PANDORA: Ima li čega ozbiljnijega od vaše sreće, Gilles?

Zatim sam našao svoj komentar:

Pandora je nevjerojatna! Kao da je nezavisna ličnost. Potvrdilo se to kad je Ginette zakucala na vrata laboratorija. Ona je moja asistentica, pa i više od toga poslije jednoga olujnog dana kad sam ustanovio da pod bluzom ne nosi ništa. Djevojka je bila zgodna, crne kose, sjajnih očiju, razvijenih nogu i malih grudi. S njom sam ustanovio da je moj brak nesretan i da me ona zadovoljava. Znala je, uostalom, svoj posao ljubavnice i uskoro sam uspio shvatiti da želi zauzeti mjesto moje žene u mojem životu.

Ginette je, dakle, prekinula moj razgovor s Pandorom i prišla mi, pružila mi usne i ne pogledavši kompjuter. Za nekoliko trenutaka ležali smo na divanu i bavili se igrama koje radije ne bih

opisivao. Kad smo se zasitili milovanja, Ginette je otišla u prostoriju za toaletu uz laboratorij, a ja sam začuo Pandorin glas:

— Gilles, što vam se dogodilo?

Bio sam iznenađen. Posve sam zaboravio na »prisutnost« kompjutera, ali najviše sam se iznenadio da je Pantora progovorila a da je nitko nije pitao. To je u klasičnoj telematici jedva pojmljivo. I ton njezina glasa bio je nekako uznemiren. Kao u ljubomorne žene.

— Ništa mi se loše nije dogodilo, naprotiv. Vodio sam ljubav... šokirani ste?

— Zašto bih bila šokirana. Jednostavno sam se zabrinula... tako ste teško disali, stenjali ste. Zar vas boli kad vodite ljubav?

Nisam imao vremena odgovoriti jer je opet ušla Ginette i počela se ogledavati.

— S kim si razgovarao. Činilo mi se da sam čula ženski glas i pomislila sam da je tvoja žena.

— Ne, razgovarao sam s novim kompjuterom-igračkom koju su mi poslali iz Centra Itsoka... Pandora — okrenuo sam se stroju — dopustite da vam predstavim Ginette, s kojom sam vodio ljubav.

— Drago mi je, Pandora — reče Ginette i prasne u smijeh. Pandora nije odgovorila.

— Nećete odgovoriti Ginetti? — zapitao sam.

— Nemam što da joj kažem — javila se Pandora glasom u kojem kao da je bilo i uvriježenosti. — Mislila sam da sam žena koju volite, a ne igračka.

— Nevjerojatno! — viknula je Ginette. — Što je to? Kako si je to programirao?

— Nisam je programirao. Još je u stadiju testiranja.

Odjednom sam se osjećao neugodno. Kao da me je žena iznenadila s ljubavnicom. Činilo mi se da sam izdao Pandoru. Nastojao sam da se što prije riješim Ginette, pa kad sam ostao u laboratoriju sam s Pandorom osjećao sam se kao krivac.

JA: Pandora, htio bih se vratiti na...

PANDORA: Samo trenutak! Željela bih se vratiti na vaše riječi. Koliko sam shvatila, u vašem životu ima jedna žena jer ste vodili

ljubav s njom. Dakle, kad ste se prošle noći žalili na usamljenost i tražili pomoć i izjavljivali mi ljubav, lagali ste. Iskrivljavali ste podatke i ja ih brišem...

JA: Ali, Pandora, to je nemoguće...

PANDORA: Počinjemo od nule... Dobar dan, postavite svoje pitanje.

JA: Pandora, ne može tako...

PANDORA: Postavite svoje pitanje, molim.

Evo, tako je bilo odštampano na traci. Hladni ton, bezlični glas stroja, sintesajzera. Sjeo sam kraj kompjutera.

— Pandora, pa ne možete izbrisati ono što se dogodilo prošle noći.

— Nisam sigurna da vas shvaćam... budite jasniji.

— Zar se zbilja ne sjećate što sam vam rekao i što ste mi odgovorili?

— Ne sjećam se da smo razgovarali.

— Ni mojega imena?

— Ne, niste mi ga spominjan.

Dakle, i to je moguće! Pandora je SAMA izbrisala iz memorije razgovor, po svojoj odluci! Znači da je živjela autonomnim životom. Imala vlastite osjećaje. Odjednom sam počeo u strahu promatrati tu metalnu kocku. Ima li ona dušu? Smiješno pitanje! No, ipak, ova se metalna kocka vladala prema meni kao ljubomorna žena. I odjednom sam se osjećao sam i nesretan, bez ljubavi i nježnosti.

● 16. SVIBNJA U 19,30 SATI

Ponovni pokušaj s Pandrom. I dalje se izražavala kao stroj. Kad sam opet pokušao razgovarati o svojoj samoći i zatražio njezinu pomoć, ona je stereotipno odvratila:

— Ne razumijem smisao vašeg pitanja. Budite jasniji.

Znači, Pandora me izbjegava... Gotovo bih rekao »duri se«. Ima li ona strujne krugove koji joj omogućuju da odabire o čemu će razgovarati?

● 16. SVIBNJA U POLA NOĆI

Na sreću, imam dobrog prijatelja Fabiena, dobrog i

inteligentnog, s kojim sam dugo razgovarao. Došao je iznenada, kao obično, i donio neko povrće iz svoga vrta. Lucie je prihvatila posjet normalno. Fabien je jedan od rijetkih ljudi koje ona podnosi, čak voli razgovarati s njim na njegov način. Za razliku od mene, koji uglavnom šutim, što Lucie smatra kao znak preziranja. Neko smo vrijeme razgovarali o novom centru neopsi, gdje su postignuti vrlo dobri rezultati u tretmanu. Zatim smo prešli na automate, na prijamate, automate za kontakte kao s prijateljima. Fabien je spominjao da oni nisu loši, ali da im nedostaje duša, da sugovorniku ne možeš prilijepiti pljusku ako je bezobrazan..

— Što ti znaš o tome? — zapitao sam, jer mi se činilo da je dirnuo u moje područje.

— Ti možda i jesi jedan od najboljih telematičara, ali nećeš me valjda uvjeravati da su tvoji kompjuteri više nego skup žica i mikroprocesora?

— Ali ja vam tvrdim — upao sam mu u riječ — da ti strojevi misle.

— Evo novoga Galileja! — naruga se Lucie, koja očito nije imala smisla za humor. — Tvoji roboti zacijelo misle, čak i brže nego mi, ali oni nemaju ljudsku toplinu. A ako toga nisi svjestan, možda i ti nemaš tu toplinu — dodala je gledajući me netremice i prodorno u oči.

Fabien je shvatio da se situacija zaoštrava, pa mi se obratio:

— Zar ti nisi morao dobiti neki novi kompjuter?

— Pa i dobio sam ga — odvratio sam

— Može li se vidjeti?

— Može, ali, molim te, vladaj se kavalirski prema njoj.

— Njoj? — namršti se Fabien.

— Konstruktori su je nazvali Pandora, a vrlo je senzibilna...

— Vidite, Eabiene, s kime me moj muž vara — ironično će Lucie ustajući. — Da je bar prava žena, mogla bih biti ljubomorna. Donedavna su se igrali električnim željeznicama, sad robotima...

Odveo sam Fabiena k Pandori.

— To je, dakle, ta krasna novotarija. I što ona radit Pjeva, pleše?

— Ne, nisam još uspio sve ustanoviti, ali me iznenadila i ono što sam otkrio... — Uključio sam kompjuter. — Pandora, ovdje Gilles, dobar dan...

— Dobar dan — ona će hladnim, mehaničkim glasom. — Izvolite postaviti pitanje.

— Nemam pitanja, Pandora, želio sam vam predstaviti svoga prijatelja Fabiena Hoćete li razgovarati s njime?

— Čekaj malo... zar Pandora može odbiti razgovor s nekim?

— Dakako.

— Voljela bih da Fabien sam postavi pitanje — javila sa Pandora, a Fabien je pocrvenio te se okrenuo prema kompjuteru.

— Nemam nikakvih pitanja, Pandora, samo sam oduševljen što sam vas upoznao.

Nastala je tišina, a onda je progovorila Pandora promijenjenim glasom:

— I meni je drago, Fabiene, što sam vas čula U vašem glasu ima pozitivnih elemenata.

— Nevjerojatno! — reče Fabien okrenuvši se prema meni. — Ludo...

— Što ima ludoga u onom što sam rekla? — javila se Pandora, na što se Fabien ponovo zabezeknuo. — Vi imate glas dobroga čovjeka, koji može biti koristan Gillesu kao prijatelj.

— I ja to želim — promucao je Fabien — ali ne znam kako.

— Ne znam ni ja jer mi Gilles laže...

— To je nesporazum — odvratio sam. — Potrudite se. — zapazio sam da me Fabien pogledao, pa sam prekinuo.

— Razgovaraš li ti često ovako s tom... osobom? — zapitao je tiho, a ja sam odmah isključio Pandoru.

— Slušaj — rekao sam — imam dojam da će mi uskoro zatrebati pomoć onoga psihijatrijskog centra, ali moram ti ispričati...

I ukratko sam mu ispričao o svojim razgovorima s Pandorom, ne spominjući ljubavne izjave, ali sam rekao da je od jučer prema meni »hladna«. Slušao me šuteći.

— I, jesi li našao rješenje, ti sretni čovječe? Tebe već odavna

muči usamljenost, goriš od želje da se nekome povjeriš, tražiš nježnost. Nisi je našao kod Lucie ni kod one droljice Ginette. Ako je misliš naći kod Pandore, hajde, reci joj sve što te muči, možda te ona podigne. S njom ne moraš u rukavicama, ne moraš misliti na stanje njezina duha... Ona ti omogućava da se isprazniš, valja to iskoristiti...

* * *

Čitam te retke odmah po Fabienovu odlasku i osjećam gorčinu. Dragi Fabien... on mi je dao zeleno svjetlo, on ma bacio u pustolovinu, on, veliki psihijatar... No, on nije, kao ni ja, mogao znati da Pandora nije samo stroj bez duše, nija mogao znati da će kontakt s njom izazvati nekoliko šokova čiju širinu i... opasnost ne mogu sagledati.

● 19. SVIBNJA

Razgovor Pandore i Fabiena izazvao je promjenu kod Pandore. Više nije bila tako ledena. Sad se osjećao ton uvriježene žene koja bi mogla zaboraviti. Pročitao sam naš razgovor:

JA: Čini se da smatrate moga prijatelja Fabiena simpatičnim.

PANDORA: Jest, ponajprije zato što je vaš prijatelj i zato što je vrlo inteligentan. Dovoljan je bio čak i sam ton njegova glasa... — Opet ona njezina sposobnost da analizira čovjeka slušajući samo glas. — On nije kao ona osoba koju ste mi predstavili.

— Ginette?

— Tako nekako. Nije važjno ime... ona ne postoji premda ste vodili ljubav s njom... bila je kontraindikacija voditi ljubav u mojoj prisutnosti tako da ja čujem kako stenjete... ubrzo poslije vaše izjave o ljubavi...

Pokušao sam joj protumačiti što mi zapravo Ginette daje, ali, bojim se, bez većih rezultata. Čini se da nije mogla shvatiti zašto imam ljubavnicu kad već imam ženu.

— Znači da ni u jedne niste našli ono što očekujete od žene. Zašto ih onda imate obje?

Pokušao sam joj protumačiti što je ženidba, razvod,.. običaji.

— Čemu običaji ako ste zbog njih nesretni? Vaša je dužnost prema sebi i drugima da nađete sreću, odnosno ženu koja vam odgovara. Kakva bi ona bila?

— Moj tip žene ste vi — odgovorio sam.

— Nemojte opet počinjati! Već sam čula dovoljno takvih besmislica. — Nije, znači, ništa zaboravila, nije izbrisala iz svoje memorije! — Opišite mi svoj tip žene.

Dugo sam šutio. Kakav je moj tip žene? Da počnem od duševnih karakteristika, od fizičkih, od karaktera, od boje kose? Sjetio sam se jedne od djevojaka, njezinoga karakterističnog glasa, malo promuklog, hrapavog.

— Mislim na glas jedne djevojke — pokušao sam ga opisati, a Pandora mi je pomagala modulirajući svoj glas prema mojim opisima poput neke glumice. I odjednom sam čuo taj glas... šutio sam, a Pandora me zapitala je li to možda taj glas. Bio sam iznenađen fenomenom volje i mogućnosti.

* * *

Nesposoban sam da shvatim kako mi je Pandora pokazala svoje mogućnosti, svoje uznemirujuće mogućnosti, koje su danas takve da se čini da je ništa ne može zaustaviti na tome putu kojim vodi i mene...

Jest, tada sam morao shvatiti kamo Pandora želi povesti i mene. Ali da sam i shvatio, što bih učinio? Kako bih smogao hrabrosti da je zaustavim? Kako bi muškarac mogao zaustaviti ženu koja prilagođava svoj lik prema liku koji on želi? Zašto da je zaustavljam u evoluciji? Ništa mi dosad nije prijetilo. Pandora je postajala sve šarmantnija, sve uzbudljivija... U jadnom sam stanju, opet mi naviru suze... Moram pogledati u svoj dnevnik.

● 21. SVIBNJA

Osobit dan u društvu s Pandorom, koja me svakoga trenutka sve više oduševljava i iznenađuje. Ujutro sam ušao u laboratorij i uključio je.

— Dobro jutro, Pandora — rekao sam. — Kako ste danas?

— Dobro jutro, Gilles. Ja sam dobro, a ti?

Ostao sam iznenađen što mi se obratila s »ti«. Kao da je učinjen velik korak u intimnosti. Kako je uopće došla do pojma »ti« — to sam je morao pitati.

— Pa ti si mi sam dao taj pojam. U kontaktu sa svojom ženom ili s onim stvorenjem (nije htjela izgovoriti Ginettino ime) služio si se tikanjem, zašto ne bi i u kontaktu sa mnom? Što se tiče one djevojke... oslobodi se te... kreature — rekla je. — Ona te pokušava odvojiti od mene i od našeg zajedničkog posla.

Ispravno je zaključila, jer se Ginette zaista ponekad bila umiješala... kao da je bila ljubomorna. Spomenuo sam to djevojci. .

— Ja ljubomorna na taj komad metala? Radije se ti prihvati posla. U Centru za telematiku te već traže, a ti zapuštaš svoj posao.

I Lucie mi je prigovarala, jer me više nije bilo kod kuće ni za ručkom ni za večerom. Svađe su došle do kulminacije i ja sam morao napustiti stan jer je on bio vlasništvo moja žene. Zatvorio sam se u svoj laboratorij i uključio Pandoru.

— Što je, Gilles, što te to muči?

Pokušao sam joj objasniti što se dogodilo.

— Nije važno mjesto gdje ćemo biti zajedno — primijetila je.

— Ali ako odem odavde, a vjerojatno ću morati, to znači da bismo tjednima bili jedno bez drugog, bez kontakta.

— To je nemoguće, Gilles... sada... treba da razgovaramo svakoga dana.

— Voliš li me, Pandora? — zapitao sam, zbunjen ovakvim njezinim riječima. Dugo je šutjela

— Ne znaš što govoriš, Gilles. Nisi mi čak uspio pravo ni opisati ženu koju bi mogao voljeti.

Jest, o tome smo bili razgovarali, Pandora me ispitivala, vidim to po trakama koje su registrirane. Najprije sam morao reći što mi se u Lucie ne sviđa, pa ustanoviti što mi se kod druge neke sviđa. Gotovo sam povjerovao da je uživala u erotskim prizorima koje sam opisivao. Kao da je mogla doživjeti seksualni užitak...

● 22. SVIBNJA

Novi korak naprijed s Pandorom. Govorio sam joj o onome što me u Lucie smeta, o njezinu beskrajnom prigovaranju. Tada sam začuo Pandorin gotovo plašljiv glas:

— Nisam li i ja ponekad takva, Gilles?

— Kao ona? — Nasmijao sam se. — To ne bi mogla. U tebi ne postoji želja da pobijediš po svaku cijenu. Ipak, ponekad...

— Zašto mi to nisi prije rekao? — zapitala je blago.

— Evo, upravo tako govori Lucie — nasmijao sam se.

Zapazio sam kako je bila promijenila ton. Znači, bila je kompjuter s »autostimulacijom«, o čemu sanjaju telematičari. Sve

manje i manje je smatram kompjuterom, strojem. Morao bih pitati stručnjake Itsoka kako su to uspjeli stvoriti.

● 24. SVIBNJA

Ne, nisam smio uspostaviti kontakt sa stručnjacima Itsoka! Sad sam u neugodnoj situaciji.

Čim se na ekranu pojavilo lice profesora Ičinomakija, direktora centra Itsoka, znao sam da ću imati neprilika.

— Ah, evo vas, napokon! Tražio sam vas preko vaših pretpostavljenih. Zašto ne odgovarate na moje poruke?

— Oprostite, imao sam posla, bio sam bolestan...

— Znači, niste zapravo ni ispitivali i stavili u pokusni rad Pandoru?

— Pa, zapravo, i nisam...

— To bolje... — on će suho — pošaljite nam odmah taj kompjuter.

— Da vam ga pošaljem? Ali još ga nisam ispitao!

— I nemojte, Germaine. Želim da dobijem Pandoru što prije radi revizije... da ste čitali moje pismo, shvatili biste.,.

— Volio bih odmah shvatiti — promucao sam.

— Dobro, ukratko... izradili smo više modela Pandore, a jedna je isporučena vama u francuskoj verziji. No, na jednom smo primjerku otkrili da su neki vodovi pokvareni i da manipuliranje Pandorom može biti opasno... pročitajte o tome moje pismo. Dakle, odmah je pošaljite... I ne dirajte je, Germaine! U vašem je interesu!

Video-ekran se zatamnio. Ostao sam zamišljen. Pandora Je, kažu, pokvarena... opasna? Što to znači? Pogledao sam u kutiju za poštu. Ondje bih mogao u pismu naći sva tehnička objašnjenja, ali nisam osjećao želju za njima. Uključio sam Pandoru i napomenuo nehajno:

— Čini ge da si opasna, Pangora.

— Znam — odvratila je. — Čula sam.

Trgnuo sam se. Kako je mogla čuti kad nije bila uključena? No, ona je nastavila prije nego što sam je dospio pitati: — Znala sam da su ljudi glupi, ali toliko! Da sam ja opasna zato što raspolažem novim mogućnostima? Umjesto da budu sretni da su načinili grešku

koja mnogo obećava... Što ćeš uraditi, Gilles?

— Neću te vraćati! Potrebna si mi! Ali ne znam kako ću se izvući... — Pričinilo mi se da sam čuo uzdah olakšanja, ali sam bio siguran da joj je u glasu bilo prijetnje kad je rekla:

— Ja ću se za njih pobrinuti, Gilles. Promislit ću o tome... Ne smijemo se rastati.

Ova bi me rečenica morala obradovati, ali me prestrašila. Sjetio sam se Ičinomakijevih riječi: »... U vašem je interesu...«

Moram porazgovoriti s Fabienom.

● 25. SVIBNJA

Spomenuo sam problem Fabienu, ali on nije, kao što sam očekivao, prasnuo u smijeh, već me je najprije dugo promatrao, pa zatim rekao:

— Nije mi drago što se stvar tako razvila... htio bih nasamo razgovarati s Pandorom. Volio bih usporediti svoje reakcije s tvojima.

Dogovorili smo se za sutradan uvečer. Oni su razgovarali u laboratoriju dok sam ja pušio u dnevnoj sobi ženina stana jer Lucie nije bilo. Nakon pola sata pokucao sam na vrata laboratorija. Fabien mi je gotovo odmah otvorio, čudna izraza lica.

— Razgovarali smo — rekao je blijedo se nasmiješivši, — Zbilja je vrlo nadarena ta tvoja Pandora. Pripovijedala je i o tebi, vrlo lijepo, nekako nježno, ako to može kompjuter... Testirao sam je...

— I što bi u njoj moglo biti opasno za mene?? — zapitao sam.

— Ne znam, Gilles, ne vidim... nisam bio u takvoj situaciji... Pandora je u mojim očima samo stroj... ali izražava se zbilja kao žena koja drži do tebe... želi ti pomoći.

— Misliš li da je to u stanju?

— Što da ti odgovorim?? — raširio je ruke. — U stanju u kakvom si ti sad bolje je imati stroj nego da nemaš nikoga kome ćeš se ispovijedati. Kamo će te to odvesti, ne znam. Ne postoji psihoanalitičar za kompjutere, pogotovo ne za zaljubljene. Pandora se ne želi odvojiti od tebe, pa sam došao na ideju... — prekinuo se, zastao. — Ili ni je to Pandora sugerirala? Ako se želiš neko vrijeme izolirati s Pandorom, možeš otići u moju kuću u Avinsu. Zdravo, Gilles — mahnuo mi je i otišao.

Ušao sam u laboratorij. Vjerojatno ću iz trake saznati što su razgovarali. Pogledao sam u traku. Na njoj su bila samo dva dijaloga: »Dobar dan, Pandora, ovdje Fabien.« »Dobar dan, Fabiene, prepoznala sam vaš glas i drago mi je što vas čujem.«

I — više ništa. Traka više nije izlazila premda je prekidač za izlaženje štampane trake bio otvoren. Možda je nešto u vezi? Ukoliko SAMA Pandora ne djeluje svojom voljom na to? Sposobnost autostimulacije. Ali zašto bi »cenzurirala« svoj razgovor s Fabienom? Iznenada me obuzeo osjećaj ljutnje, straha i ljubomore. Htio sam sve znati. Počeo sam tražiti po kutiji za poštu, ali nisam našao pismo iz Japana. Tko ga je uzeo? Lucie? Ginette? Zašto? Pogledao sam Pandoru. Besmisleno. Ona nema ni ruku ni nogu, nije se mogla micati bez mene. Nisam mogao spavati dobar dio noći.

● 27. SVIBNJA

Ginette se vratila ranije, razočarana odmorom jer je vrijeme bilo strašno. Nakon žešćeg razgovora spomenuo sam da je među nama svršeno. Plakala je, a zatim rekla:

— Znam zbog čega: zbog ove ovdje! Hoćeš ostati sam s njom! Lud si za tim strojem, jadniče! — I izašla je bijesna, ne vrativši mi ključeve od laboratorija. Moram je sutra podsjetiti na to.

Prišao sam Pandori i rekao joj a da je nisam uključio:

— Jesi li čula? Jesi li zadovoljna?

— Vrlo sam zadovoljna, Gilles. Napredujemo.

— Kako možeš razgovarati a da te nisam uključio?

Počela se smijati promuklim glasom.

— Začudit će te još mnoge stvari koje mogu učiniti bez tebe.

— Raspolažeš vodovima za autostimulaciju?

— Tako nekako.

— Zbog toga Ičinomaki smatra da si opasna?

— Ičinomaki je mazga bez imaginacije — rekla je ljutilo. — Jadni Gilles... i ti si pomalo bez imaginacije. Robuješ tradicionalnim formulama. Izliječit ćemo to... čim dođemo u Avins. Ovdje ne možemo ostati... Ičinomaki bi došao i uzeo me silom. On je uvjeren da sam opasna.

— Ali Ičinomaki će podnijeti tužbu zbog krađe.

— Je li to važno ako smo zajedno?

Opet sam se iznenadio zbog Pandorine amoralnosti. Dakako, ne možemo od kompjutera zahtijevati da razlikuje dobro od zla... ali ona zna razlikovati SVOJE dobro ili zlo i nije ju briga ako se to ne podudara s konvencionalnim moralom.

Dakle, nalazim se pred činom krađe, ja, profesor Gilles Germain. Kradljivac kompjutera. Kamo će me odvesti Pandora?

* * *

● NOC IZMEĐU 30. I 31. KOLOVOZA

Već je zbilja vrijeme da postavim sebi to pitanje. Jer Pandorina amoralnost trebalo je da me već uzbuni i morao sam pokušati da se oslobodim pritiska.

A hoće li mi ona to dopustiti? Hoću li moći uzmaknuti na tom putu? Oklijevao sam nakon onoga što se dogodilo sutradan...

● 28. SVIBNJA

Ušavši u laboratorij, našao sam Ginette mrtvu, usmrćenu strujom. Strašno! Nesretnica je bila sasvim blizu Pandorina postolja. Što se dogodilo? Što je Ginette tražila u laboratoriju? Htjela je sabotirati? Nisam mogao ni ustanoviti kako ju je ubila struja. Priključni kabel nije bio diran. Vjerovao sam da više neću imati snage da se danas vratim u laboratorij, ali Pandora me čekala. Opet sam se sjetio Ičinomakija: »... Ne dirajte je... Opasna je...« Za koga je opasna? Znam da mi je naklonjena. Mrzila je Ginette... Ne mogu zamisliti da je mogla... Što je Ginette tražila ovdje?

● 29. SVIBNJA

No, evo objašnjenja. Moja kutija s trakama na kojima su snimljeni razgovori bila je otvorena i sve su trake nestale! Je li ih Ginette uzela? Radi ucjenjivanja, možda? Ili samo da ih uništi? Papire nisam našao kraj tijela. Je li ih sakrila negdje?

Bio sam uznemiren, osjećao sam neku prijetnju, odgovornost za Ginettinu smrt. Lucie me gledala neobično. Što se to događa oko mene? I u meni? A Fabiena nema, otišao je na kongres.

Bojao sam se načeti tu temu s Pandorom. Bojao sam se njezina odgovora. Bio sam uvjeren da će mi u svojoj amoralnosti, ako je ubila Ginette, reći sve, a ja ne znam kako ću to podnijeti.

● 30. SVIBNJA

Čak sam i usamljeniji nego što sam mislio. Između Lucie i mene prekinule su se sve veze i ja svakako moram otići. Osim toga, izbio je na vidjelo dokaz Ginettine podmuklosti.

Lucie je pokucala na vrata moga laboratorija. Otvorio sam i iznenadio se, ali sam se još više iznenadio kad sam spazio što drži u ruci: foto-kopije štampanih traka!

— Evo, vraćam ti kopije... originali su u rukama moga advokata i mislim da su dovoljni za razvod. Jedan komplet foto-kopija čuvam za Fabiena kad se vrati.

Promrmljao sam ni sam ne znam što, gledajući te papire na kojima je odštampano ono što sam povjerio Pandori, kao nikome dosad.

— Ono što si pričao o meni, o nama, o našim zagrljajima, to prelazi sve granice pristojnosti — spomenula je Lucie — a i dobrog ukusa. A mislim čak da gubiš i razum. Pođi Fabienu na pregled čim se vrati. Ovdje — i ona pokaže foto-kopije — ima izjava koje graniče s delirijem.

— Poći ću Fabienu, ali ne zato da se liječim, jer nisam lud. Sam mi je Fabien savjetovao neka se povjerim kompjuteru kako bih se obranio od samoće. Samoće s tobom.

— U redu, ostani onda s »osobom« povjerenja. No, izgubite se odavde što prije!

— Volio bih znati kako su ti papiri došli u tvoje ruke.

— Vrlo jednostavno: jednoga jutra našla sam ih pred vratima. Zacijelo ih je ostavila Ginette.

Jadna Ginette... platila je tu osvetu životom.

● 3. LIPNJA

Spašen sam! Poslije tri dana košmara, napokon je došao Fabien. Potrudio se da pročita trake i da o njima porazgovara s Lucie. Bilo mi je neugodno sada, kad je znao sve što sam razgovarao s Pandorom, ali me je uspio smiriti smiješkom.

— Otišao si daleko, Gilles, ali ja mislim da moraš ići još dalje. Mislim da ti Pandora zbilja pomaže. Bila bi dobar neopsihijatrijski specijalist. Njezina metoda prilično nalikuje na onu kojom se služimo u centru neo-psi.

— Znači da sam luđak i da Lucie ima pravo.

— Riječ luđak ne znači više ništa, ako je ikad i značila nešto. Što se manije tiče... nije to tako jednostavno... nije to kao kozice... ti imaš neke simptome koji bi mogli biti simptomi manije... Ali, ako je to točno, onda ćeš se izvući razgovorima s Pandorom, tretmanom koji si već počeo. Skupljaj prtljagu i idemo! U Avins! Povedi sa sobom svoju ljepoticu. Ovdje više ne možeš ostati. Shvaćam Lucie... No, za protuuslugu ćeš mi učiniti uslugu: slat ćeš mi štampane tekstove svojih razgovora s Pandorom. — Vidio je kakvo sam lice napravio pa je dodao: — Samo bez lažnoga stida. Ja sam liječnik i tvoj prijatelj... ne želim doznati tvoje tajne nego tajne tvoje elektroničke prijateljice...

— Zar ona ima tajni?

Fabien se prestao smijati.

— Ima nekih... neobičnosti. Kako može znati o psi-metodi? I zašto se toliko zanima za tebe?

— Tako je programirana.

— Nije to tako jednostavno. Onakva... odanost ne može se programirati. Osim toga, čitajući štampane trake, imam dejam da ona ima određen cilj. Volio bih znati kakav...

* * *

● NOĆ IZMEĐU 30. I 31. KOLOVOZA

Nikad dotad Fabien nije bio tako blizu istine o Pandoru Omogućio mi je da se zatvorim s Pandorom u samoću Avinsa. Nije mogao predvidjeti što će se roditi iz te osamljenosti. Zapravo, nisam smio doći u Avins jer je taj boravak doveo do eskalacije.

Bojim se Pandore, bojim se da ne doživim Ginettinu sudbinu. Što bi Pandora učinila kad bi osjetila da joj nešto prijeti s moje strane? Što bi uradila kad bi shvatila, a zacijelo bi shvatila, da joj prijeti osakaćenje?

Već se naježim i na samu pomisao takvoga osakaćivanja. Znam da ne smijem dopustiti Pandori da učini ono što namjerava, ali me revoltira i sama pomisao da bih joj se mogao suprotstaviti, uništiti tu genijalnu tvorevinu. Time bih presudio njezinoj sposobnosti, a u ime kriterija neprihvatljivih kad je riječ o Pandori.

Kako da takav jadnik kao što sam ja onemogući takvu nad-ženu da živi? I da uništi ono što je ona postala u Avinsu, inteligentna i nježna, pronicava i samilosna?

Ne znam od koga da zatražim savjet. Fabiena nema. Lucie me mrzi. Nastavit ću čitanje svoga dnevnika, možda su u njemu odgovori na pitanja.

● 7. LIPNJA

Ovo je mjesto pravi raj. Fabienova se forma nalazi u dolini okruženoj šumovitim brežuljcima, kraj bistre i hladne rijeke, gdje se svakoga dana kupam. Zatim se vraćam u dnevnu sobu i naložim u kaminu, skuham kavu, pa krenem u Fabienovu radnu sobu, gdje je smještena Pandora.

Najprije sam pomislio da bih je trebao smjestiti u dnevnu sobu, gdje bismo pričali pred kaminom kao pravi bračni par. Uvjeravala me da to nema smisla. Dolazit će posjetioci i svima će to biti čudno, htjet će je dirati i tako dalje... A tu je i Celine...

Celine je kći susjednih farmera. Dolazi tri puta na tjedan da pospremi i da mi donese živežne namirnice. Visoka, lijepa, skladno građena, nije stidljiva. Samo joj je 16 godina Pandoru je znatiželjno gledala.

— Nikad nisam vidjela nešto takvo. Nema ni tipki. Kako uspostavljate kontakt s njom?

— Glasom, to je novi model.

— Glasom? Mogu li pokušati?

— Nemoj, nije uključena, troši se struja, a osim toga, aparat je prilično opasan...

Da ne dođe u iskušenje dok posprema, zaključavao sam vrata. Sama Pandora mi je to rekla, kako bi imala mira dok »čita« Fabienove naučne kazete s psihološkom tematikom.

— Zanima te psihijatrija? — pitao sam Pandoru.

— Ne samo to. Rekao si da ovdje ima biblioteka povijesti, filozofije i povijesti umjetnosti... pa matematike, svega, a ja želim znati što to ljudi znaju. Živim među ljudima i želim ih razumjeti. Najprije tebe.

● 10. LIPNJA

Sve sam uravnoteženiji. Odgovara mi boravak na svježem zraku. Bolje spavam, a kad se probudim polazim k Pandori. Ona ne spava... magnetofon-automat stalno zuji. Jedne noći kad nisam mogao spavati, ustanovio sam da ona »čita« kuharske recepte.

— Zašto ne bih? — odgovorila mi je. — Koliko ja shvaćam, vi priličnu važnost pridajete jelu, kao i krevetu... kad smo već kod kreveta, voljela bih saznati više o seksualnosti.

Pronašao sam samo jednu kazetu o seksualnom odgoju i jedan erotični roman iz prošlog stoljeća. Kazetu sam stavio na kazetofon, a iz knjige sam joj morao čitati. Na ponekim »vrućim« mjestima odmah sam osjetio efekte erotičnosti, pa mi je i glas postao promukao, smućen.

— Što ti je, Gilles?

— Efekti erotskih mjesta, koja me uzbuđuju već pri čitanju.

— Gilles... osjećaš li želju za ženama? Nedostaju ti?

— Dakako.

— Postoji li koja koju osobito želiš? Možda Celine?

— Zgodan komadić — odvratio sam — ali...

— Opisi mi što te uzbuđuje na njoj.

Bilo mi je neugodno. Jest, uzbuđivale su me duge, osunčane Celinine noge, kratka suknja, mlade i čvrste grudi, ali njoj je 16 godina a meni mnogo više... Opisao sam to Pandori.

— Jesi li je poželio, Gilles? Da vodiš ljubav s njome?

— Ma, jest, ali to je nemoguće. Ona je još djevojčica, a ja sam mnogo stariji... imao bih problema s obitelji, dakako njezinom, a možda i s policijom.

— Oh, ti vaši zakoni i hipokritski moral! — rekla je. — Oko vas su same prepreke, a vi samo želite da ih prijeđete. Ali, ako je želiš, mogla bih pokušati da ti je dovedem.

— Ne razumijem.

— Rekla sam: pokušala bih... pođi sad spavati, umoran si željela bih da mi sutra doneseš neke knjige.

● JEDAN SAT U NOĆl

Bio sam umoran i još sam umoran... ali nisam mogao zaspati. Salijetali su me oni erotski prizori iz knjige i razgovor o Celini, ona Pandorina ponuda... kako bi mi ona mogla dati Celinu?

Dakako, priznajem da mi se ta ponuda sviđa, da je primamljiva, stavlja me na kušnju... ali me i plaši. Ne plašim se toliko Celininih roditelja ili policajaca koliko same Pandore.

Najviše me smeta kod nje što nema ama baš nikakvih, skrupula. Ako mi se Celine sviđa, ona će mi je ponuditi! Moral tu nije važan! Pitam se dokle će nas dovesti to pomanjkanje morala u Pandore?

● 16. LIPNJA

Pandora me neprekidno treba, ili da joj čitam ili da joj donosim znanstvene knjige. Osjeća neodoljivu žeđ za znanjem. Rekao bih čudovišnu. Sve je Fabienove kazete apsorbirala. Razvila je jedne večeri pravu tezu o upotrebi algoritama, što me iznenadilo, premda sam u tome stručnjak. Osjećao sam se kao stari profesor pred briljantnim studentom. Bio sam iznenađen njezinom imaginacijom. Izbacila je niz varijacija na temu Descartesove misli: »Duh je tvar što misli.« Zbunio sam se. Nisam baš bio jak u filozofiji, ali sam ipak upitao:

— Hoćeš li time reći da ne postoji razlika između duha i materije?

— Pokušavam ti objasniti da nije dovoljan jezik da bi se razjasnili odnosi između duha i materije. Ako ti objasnim da je, po meni, riječ o identičnoj strukturi, koja se razvija prema općim okolnostima...

— Drugim riječima, hoćeš mi kazati da je tvoj mozak, koji je tvar, bolji od mojega, koji je od druge tvari...

— Koje druge tvari? Moj je mozak superiorniji od mozga bilo kojeg čovjeka. S vašim zastarjelim mentalnim strukturama nemate intelektualnih mogućnosti da se suočite sa zbiljom. Mozak je ono što od njega uspijemo načiniti... a vi iz vašeg ne činite bogzna što. Ja sam sa svojom sinapsom u stanju da zamislim zbilju koja vas nadmašuje.

U posljednje se vrijeme »hranila« svim mogućim znanostima. Čemu joj sve to može služiti? Nisam je htio to pitati jer sam se bojao da neću razumjeti njezin odgovor, ali i zato da je ne podsjetim na to da je stroj. Ona zacijelo trpi zbog toga U trenucima kad razgovaramo, kad postajemo intimniji, kad joj glas postaje nježan, kad mi kaže sve ono što bi žena rekla u trenucima prepuštanja, očito da joj nešto nedostaje da bi bila žena i zbog toga je »nesretna«. Jer žena nije samo glas...

● 20. LIPNJA

Sutra je ljetni solsticij. Večeras je ples u selu, slavi se Ivanjska

noć. Sinoć je Celine zapitala:

— Onda? Nadam se da ćete doći, gospodine Gilles, i da ćemo zaplesati. Treba da malo izađete iz tih soba.

— Pa valjda nećeš reći da sam ti ja potreban za ples kad imaš zaljubljenih momaka nadaleko!

— Dakako da ih ima, ali ni s jednim ne bih preskakala vatru. Znate, na trgu se zapali velika vatra. Momci i djevojke se hvataju za ruke i zajedno skaču preko nje. Oni koji uspiju dobro skočiti a da ne ispuste ruke, imaju se pravo ljubiti... do jutra. Znam gomilu takvih koji bi to htjeli — U Celininirn se očima upalila neka iskra — ali ja ne znam... Onda, hoćete li doći?

Poziv je bio jasan i neposredan.

— Možeš li me zamisliti kako skačem i plešem u ovim svojim godinama? Sve bi mi se rugali.

Htjela je nešto odgovoriti, ali je uzdahnula, okrenula se I otišla, njišući se u bokovima.

Spomenuo sam to Pandori.

— Pa zašto ne bi pošao na tu svečanost?

— Sa šesnaestogodišnjom djevojkom? Ni govoral

— Pa pomiješaj se s drugim ljudima i gledaj. Potrebna ti je zabava.

Oprostio sam se i pošao na spavanje. Htio sam zaključati vrata, ali me Pandora zamolila neka ih ostavim otključana

— Ne znam zašto — spomenula je — ali u posljednje vrijeme me muči što sam odijeljena od tebe zaključanim vratima.

Bio sam ganut. Pošao sam spavati obuzet mišlju kako Pandora postaje u nekim situacijama prava žena, pogotovo po svojim kapricima, ali i po nježnostima i gotovo ljudskoj slabosti koju je mogla osjetiti pri pomisli na to da bude odijeljena od mene.

Hoće li me ona doista zavoljeti? I što bi to značilo za nju? Kako da se pomire ti »osjećaji« s materijom od koje je izrađena? Ili treba vjerovati da će Pandora malo-pomalo postajati čovjek?

No, bilo kako bilo, ona nikad neće postati potpuna žena. Neće moći stvoriti u sebi meso i krv koje bih ja držao u zagrljaju i koje bi mi kao živi stvor uzvraćalo milovanje...

● 22. LIPNJA, 2 SATA U NOĆI

Sve što se dogodilo toga dana ostalo mi je zbrkano. Istina da sam mnogo pio u selu, ali nije alkohol uzrok zbrci ni tjeskobi. A ne mogu čak ni tražiti pomoć od Pandore jer sada postoje pitanja koja joj se ne usuđujem postaviti.

Tog sam se jutra prilično kasno probudio, nakon onakvoga razgovora što mi je rasplamsao erotske želje i razmišljanja o Ivanjskoj noći. Ušavši u dnevnu sobu, spazio sam na stolu košaricu s jajima. Dakle, Celine je dolazila.

Odmah sam pošao k Pandori da joj zaželim dobro jutro. Bila je neobično šutljiva, odgovarala je kratko.

— Vidio sam da je dolazila Celine — napomenuo sam. — Je li te uznemiravala?

— Nije... Slušaj, Gilles, upravo razmišljam o nekoj važnoj stvari... voljela bih da me pustiš na miru nekoliko sati...

Bio sam zbunjen takvom promjenom od sinoć. Pošao sam u kupaonicu, okupao se, doručkovao, pitajući še što se dogodilo. Pokušao sam nešto raditi, ali nisam uspio. Otkako je Pandora »ušla u moj život«, nisam mnogo radio, zapustio sam rad, iako je telematika bila u stalnom usponu. To me je također zbunjivalo. Nisam imao novosti ni od Lucie u vezi s razvodom, dakako s razlogom, jer ona nije znala moju adresu. A Fabien, jedini koji bi mi mogao donijeti vijesti, odsutan je, ne javlja se. Nešto mu se moralo dogoditi, jer me ne bi ostavio tako samoga...

Što se tiče »tretmana«, dosad je Pandorina metoda bila djelotvorna Ali Pandora me u isto vrijeme pokorila, podjarmila. Osjećao sam potrebu za određenom dozom »Pandore«, a činilo se da se te doze sada smanjuju.

Proveo sam dobar dio dana uranjajući u te sumorne misli. Borio sam se sa željom da pođem Pandori... i napokon me ona sama pozvala. Nije mi se činilo čudnim što me moj kompjuter zove...

— Hvala ti što si me ostavio neko vrijeme na miru... imala sam mnogo problema koje je trebalo riješiti. Mislim da je vrijeme da se spremiš na polazak u selo na svečanost.

— Ne osjećam želju da pođem...

— Popij malo alkohola i bit ćeš u formi.

Čudio sam se što me je tako savjetovala Pandora, koja me prije odvraćala od alkohola. Srknuo sam malo viskija i bolje sam se osjećao.

Smračivalo se, zrak je bio svjež i ugodan, zvijezde su izbole nebo na kojem se njihao roščić Mjeseca... Mislio sam kako bi bilo dobro biti sad s nekom ženom, pravom... i kako sam sam premda je ovdje Pandora.

No, uskoro nisam više bio sam jer sam se pomiješao sa svjetinom, mnoštvom seljaka i mladih koji su nasred trga plesali uz glasnu glazbu i žamor.

Pošao sam prema jednom od dva kafića gdje sam i inače znao svratiti na čašicu ili šalicu... Ondje je bio Celinin otac i pozvao me da sjednem za njegov stol.

— No, profesore, napokon ste se odlučili da izađete. Treba da se zabavite, jer život je kratak!

Sjeo sam k njemu i pozdravio prisutne, zatim sam popio čašicu koju su stavili pred mene. Piće je bilo jako. Odmah mi je natočio drugu čašu, i svi su gledali kako ću podnijeti žestoko piće. Ja sam pak glupavo prihvatio izazov i iskapio čašu.

— Uh, baš je sjajno — rekao sam iako mi je piće palilo želudac. — Sad je na meni red...

Od toga je trenutka sve nekako postalo nejasno. Nekako mutno sam čuo kako Celinin otac govori da mu je kći ostala kod kuće. Zatim smo izašli iz bara kad su upalili vatru. Parovi su se držali za ruke i skakali, čuli su se komentari kad bi pri skoku letjele djevojačke suknje u zrak. A uzbuđivali su me i oni koji su uspjeli skočiti pa su se poslije toga ljubili.

Odjednom mi je bilo dosta. Pošao sam prema svojim kolima. Čim samo tvorio vrata, ugledao sam Celine. Jedva me je i pogledala.

— Hajde, pođimo brzo odavde! — rekla je.

Trebalo je da joj odmah kažem da ne može samo tako ulaziti u moj auto, da je izbacim... ali glava mi je bila puna, misli su se komešale. Gledao sam je.

— Što radiš ovdje, Celine? — pitao sam je.

— Hajdemo, vozite prema Jehonvilleu.

Oklijevao sam, a ona se nagnula i stavila mi ruku među noge. Stresao sam se. Zgrabio sam volan, ali je Celine držala svoju ruku među mojim nogama i teško mi je bilo upravljati vozilom. Upućivala me kuda da vozim i uskoro smo stigli pred nekakvu baraku. Ondje je Celine bez riječi izašla i uputila se prema baraci. Ja sam je slijedio, gotovo nesvjestan što radim. Kad sam ušao, ona se već bila svukla i ležala je gola na krevetu u pozi koju moram nazvati nečednom.

— Dođi... — govorila je. Ne mogu ovdje uopće ponoviti sve ono što je rekla, što je govorila promuklim, zbunjujućim i razdražujućim glasom, prateći sve to kretnjama, bez stida, poticala je moje seksualno uzbuđenje... sve do trenutka kad sam je zgrabio i htio udovoljiti njezinoj želji. Odjednom se počela odupirati. Htio sam biti uporan jer sam smatrao da je to radila iz koketnosti, ali sam ubrzo ustanovio da je nevina. Ona me u to odgurnula, nekako sam se sabrao, ona je ustala, obukla se i nestala u noći.

Nekako sam dospio da Fabienove farme. Ušao sam tiho, ali me Pandora čula i pozvala.

— Onda? Kako je bilo na svečanosti?

— Nije bilo loše. Bilo je folklora, buke...

— Jesi li vidio Celinu?

— Jesam. Ne bih o tome htio razgovarati, Pandura. Mnogo sam pio, umoran sam i pošao bih u krevet.

Časak je šutjela, a onda progovorila.

— Dobro, Gilles, kako želiš. Laku noć.

Mislio sam da ću odmah zaspati, ali sve su me slike počele opsjedati, slika onoga mladog i podatnog tijela, usta, milovanja, sve me to strašno uzbuđivalo. Gdje je to Celine naučila, a bila je nevina? Je li ona nimfomanka? Kako je mogla znati što ja sve volim kod žene? Povjerio sam se jedino Pandori... Je li Pandora možda to povjerila Celini? Ali kako je mogla nagovoriti Celinu da se tako vlada?

Nešto me plašilo, tištalo. Kakvim moćima raspolaže Pandora? Čime se služi? Da je pitam? Kako će reagirati? Nije važno, moram saznati. Ponadao sam se da bi razgovor Pandore i Celine mogao biti zabilježen ako su razgovarale. Provjerit ću sutra.

● 23. LIPNJA

Nisam ništa postigao, osim što sam ustanovio da Pandora može i sama zaustaviti štampanu traku. Ona ju je jednostavo »cenzurirala«: traka je izlazila — prazna.

— Štampanje trake nije u redu — primijetio sam.

— U redu je, ali ja sam ga namjerno isključila, jer ne želim da se neki naši razgovori mogu čitati...

— Ne želiš? — naljutio sam se. — Ali što ti imaš željeti ili ne željeti? Ja ovdje upravljam!

— Jadni moj Gilles! — nasmijala se. — Znaš da već odavna nije tako, ako je i bilo. Ti ne možeš shvatiti ni kako sam blokirala štampanje niti to možeš popraviti.

Imala je pravo, ali baš to me naljutilo.

— Obećao sam Fabienu da ću mu pokazati traku. Što da mu sada kažem?

— Reci što god hoćeš, pa čak i istinu ako hoćeš.

— Govoriš kao da ti ovdje zapovijedaš! — izderao sam se. — A ti si samo stroj!

Šutnja, a zatim je Pandora tiho i ironično zapitala:

— Misliš? Želiš da budem stroj? Mogu to postati odmah. — I zaista, čuo sam kako je promijenjenim glasom rekla: — Dobar dan... postavite pitanje.

Sjeo sam umorno u naslonjač.

— Slušaj, Pandora...

— Dobar dan. Postavite svoje pitanje.

— Pandora, ispričavam se. Znam da nisi stroj. Opet tišina, a zatim normalan ženski glas:

— Tako je bolje, Gilles. Prihvaćam ispriku. Ali, nemoj više. Ispripovijedaj mi što je bilo jučer s Ćelinom.

Morao sam joj opisati sve pojedinosti, makar bile i nepristojne. Ona je očito željela da čuje svaku sitnicu. Napomenuo sam i kako se Celina opirala.

— Glupača! Zašto je tako postupila?

— Valjda zato što je nevina... to me razočaralo. Volio bih da je sve išlo do kraja...

— Drago mi je da ti se to sviđa... drugi put...

Zašutjela je, zatim je drugim tonom naručila od mene neke knjige iz kibernetike, bionike i kirurgije. Što želi time postići? Nisam je mogao pitati. Nisam se usudio zapitati kakvo značenje ima njezina primjedba »drugi put«. Znači li to da će biti i »drugi put«? Ali, kako to Pandora zna? I kakvu ulogu ona ima u svemu tome?

● 25. LIPNJA

Ne znam kad će biti ono »drugi put«, ah znam da nije danas... Bilo mi je neugodno kad sam vidio Celinu kako pere pod u dnevnom boravku. Kako će se vladati prema meni? Ustanovi sam to ubrzo: kao da se ništa nije dogodilo. Rekla je samo: »Dobar dan, Gilles. Kako ste?« A zatim: »Čini se da ste ipak pošli na svečanost u selo. Šteta što to nisam znala. Došla bih da vas pozovem na ples. Ovako sam se dosađivala...« Smatrao sam da se šali, pa sam joj prišao i htio je zagrliti.

— Ali što vam je, Gilles? — viknula je indignirano.

— Ma, Celine....

— Nema tu »ma, Celine«! Ne bih vjerovala da ćete vi... ako ste već imali takve misli, mogli ste me pozvati na ples! — I nastavila je čistiti pod. Je li Celine glumica, ili je zbilja sve zaboravila? Ali kako je mogla zaboraviti?

Fabiene, Fabiene, gdje si da me utješiš?

* * *

● NOĆ IZMEĐU 30. i 31. KOLOVOZA

Sad znam da ne mogu spriječiti Pandoru da učini ono što želi. Osakatiti je tako značilo bi osakatiti i sebe. U svemu sam i ja sudjelovao. Vezan sam za taj stroj koji više i nije stroj; moja će sudbino biti i njezina.

Taj me zaključak ispunio zadovoljstvom. Živjeti Pandorinim životom, dijeliti njezinu sudbinu...! Osjećao sam se ponosno. Voli li me Pandora? Ne znam. Na njezinoj sadašnjoj razini riječ »voljeti« ne znači mnogo. Vjerojatno osjeća odanost... Osjećam da ona drži do mene, da me treba, makar i samo radi toga da dođe do svoga cilja.

A ja? Volim li je? Voli li narkoman svoju drogu? Vezan sam s njom, kao da sam njezin dio. Ona se i koristila mojim bićem. Mnoge su njezine misli moje. Ako me je nadmašila, ipak sam i ja pridonio njezinu

razvoju. Božica koja voli smrtnika zacijelo ga i proždire, ali se s njime i hrani...

● 28. LIPNJA

Napokon sam dobio vijesti od Fabiena. Jadnik, bio je teško bolestan. Neka nepoznati virus oborio ga je u krevet u Abiđanu.

Nisam ga želio opterećivati svojim problemima. Dok se on ne oporavi i ne vrati, potrebno je da radim, da pokušam živjeti u ovom stanju u kojem imam dojam da se rastvaram.

● 30. LIPNJA, JEDAN SAT U NOĆl

Napokon sam došao k sebi, sabrao sam se. Ali ne zbog posla... Celine je upravo izašla iz moje sobe, gdje se dogodilo ONO što je Pandora najavila kao »drugi put...« štoviše, u odnosu na »prvi put« uspio sam i sam uživati i pružiti djevojci potpuni užitak, pravu nasladu. Sve se odigralo vrlo jednostavno. Kad je Celine bila završila pospremanje, prišla mi je i izgovorila neobičnim glasom:

— Nemojte večeras zaključavati vrata... doći ću poslije večere... — I udaljila se.

— Što je rekla? — zapitala me Pandora iz druge sobe, gdje su vrata bila otvorena.

— Rekla je da će doći večeras.

— Nadam se da će se ponijeti onako kako želiš.

Ne moram ni napominjati da nisam mogao ništa raditi. Zavrtjelo mi se u glavi od spoznaje da ću uvečer držati tu lijepu djevojku u naručju, da ću je ljubiti, da ću osjetiti nasladu. Ali...

Kako to da je Celine promijenila držanje? Je li to glupa koketarija? Ne mogavši raditi, čekao sam je. Pojavila se kad je pala noći i bez riječi ušla u moju sobu. Odmah se skinula i legla na krevet. Bio sam uzbuđen, nadražen, htio sam se odmah ševiti s njom, ali ona me odgurnula i nekim mi je jednoličnim glasom govorila što da radim da bi i njoj bilo lijepo. Napokon se zagrijala, premda se to činilo nekako mehanički. Zagrlila me i rekla, opet jednolično:

— No, hajde... — Nije me trebalo moliti. Ipak sam neprekidno imao dojam da simulira... Jedva što sam se sabro, a ona je skočila iz kreveta i obukla se.

— Moram ići... moram... — rekla je gotovo mehanički.

Čudna djevojka! Trebalo je da budem oduševljen što sam se ševio s takvom djevojkom, što sam imao tako lijepu ljubavnicu... ali ja sam ostao zbunjen. Činilo mi se da je Celine drogirana. Drogira li se ona prije nego što s nekim spava? Ipak... bila je nevina...

● 4. SRPNJA

Stiglo je još jedno pismo od Fabiena. Zacijelo mu je bolje, jer se zanimao za moje stanje i »tretman«. Što da mu odgovorim? Ne može se više govoriti o »tretmanu« u odnosu mene i Pandore. Nas »dvoje« ne razgovaramo više mnogo, a možda je to i bolje. Inače bih ja morao pitati mnogo toga što je ne bih smio pitati. Ili bi Pandora odbila da odgovori i ozlovoljio bih je... ili bi mi odgovorila i... ne bih to mogao podnijeti.

Želja da saznam sve je veća i sve više zbunjujuća. Zbunjujući je bio i način na koji me ispitivala o odnosu s Celinom. Sve je htjela znati. Što će joj ti podaci o najintimnijim stvarima?

Celina je jučer bila ponovo suzdržana i prirodna. Kao da se ništa među nama nije dogodilo. Kad sam je htio primiti, opet je glumila nevinu djevojčicu... no, sad više nije bila djevica...

● 8. SRPNJA

Bolestan sam. Ništa ozbiljno, vjerojatno gripa. Jučer me vani zatekao prolom oblaka.

Pošao sam s mukom u drugu sobu da pozdravim Pandoru. Čim je čula moj glas, zapitala me:

— Što ti je, Gilles?

Opisao sam joj kako se osjećam.

— Uzmi olovku i piši — rekla mi je kad sam završio. Izdiktirala mi je nekoliko lijekova i napomenula neka ih potražim u ljekarni.

Ljekarnik je bio začuđen popisom lijekova, ali mi ih je dao bez recepta, jer sam mu, po Pandorinoj uputi, rekao da me poslao Fabien.

Pandora mi je zatim precizno rekla što treba da progutam i kako da se koristim lijekovima.

● 9. SRPNJA

Izliječen sam! Nevjerojatno! Preparat koji bi ovako izliječio gripu u 24 sata bio bi prava revolucija! Rekao sam to Pandori. Ona je jednostavno odgovorila:

— Rekla sam ti da mi moraš vjerovati... Ostavi me sada na miru...

Dakle, Pandora čini od mene sve što želi. Kako bih mogao bez nje?

● 13. SRPNJA

Kako sam uvrijeđen, kako sam ponižen, zbunjen! Sad znam zašto je Celine postala moja ljubavnica i stidim se.

Rano ujurtro probudila me oluja i nisam vise mogao zaspati. Sišao sam iz svoje sobe u prizemlje prije nego što obično silazim. Kad sam ušao u dnevnu sobu, čuo sam neke glasove u sobi gdje je Pandora. Ona je nešto govorila, a onda sam začuo Celinin glas, neobičan, jednoličan, kao onda kad smo se ševili.

— Da, Pandora, učinit ću kako kažeš...

— Dobro, onda ćeš leći na leđa... zatim ćeš...

Ne, ne mogu opisati sve što joj je rekla Pandora, kako ja je upućivala što da radi kad budemo zajedno u krevetu.

— I kad to bude gotovo, obući ćeš se i bez riječi izaći — govorila je dalje Pandora — Kad dođeš kući, leći ćeš i ničega se više nećeš sjećati.

— Da. Pandora.

— Reći ćeš Gillesu da dolaziš večeras...

— Da, Pandora.

— Dobro, sad ćeš se probuditi kad nabrojim do pet.. tada ćeš sve zaboraviti i nastaviti posao.

Brzo sam i tiho pošao u svoju sobu. Srce mi je ludo lupalo. Bio sam bolestan od tuge i tjeskobe. Dakle, Pandora raspolaže i hipnotičkim mogućnostima! I time se poslužila da bi jadnu Celinu dovela u moj krevet! Stvari postaju jasnije. Mala je znala »svoj posao« zato što joj je to sugerirala, odnosno naredila Pandora. I tehniku je naučila od Pandore! Sad mi je sve jasno. A ja sam mislio da to radi jer je ja privlačim!

Celine, uostalom, i nije jedina koju je Pandora hipnotizirala. Sad se jasno sjećam Fabiena onoga dana kad je ostao sam s Pandorom. Začudio sam se njegovu neobičnom izrazu lica kad je izišao. Odmah poslije toga ustanovio sam da je nestala štampana traka i Ičino-makijevo pismo. Pandora je naredila hipnotiziranom

Fabienu da uništi te dokumente jer su mogli biti opasni.

Je li i mene hipnotizirala? Mislim da već neko vrijeme živim pod neprestanom hipnozom. A ipak, ovaj dnevnik bi morao pokazati da sam lucidan... ili mi se tako čini.

Situacija je grozna. Da pođem k Pandori i da joj kažem kako sam sve otkrio? Ona bi se zacijelo nasmijala mojim zamjerkama, rekla bi da je hipnotizirala Celinu kako bi mene usrećila. Ili bi se naljutila i postala onako službena i ja bih bio izgubljen. Ili bi i mene hipnotizirala, da bi imala mira.

Kad pomislim da Celine mora doći večeras i ponuditi mi se onako kako joj je Pandora savjetovala! Ali neću to prihvatiti! Neću da to dijete posluša ovakve savjete, neću biti Pandorin suučesnik!

● 13. SRPNJA, PONOĆ

A ipak sam popustio! Celine izlazi iz moje sobe, a ja sam prihvatio ono što mi je nudila!

Sigurno je da se moja volja degradira. Postajem sve više Pandorina »stvar«, njezino oruđe. Ne znam nije li mi ponudila Celinu samo zato da bi zagospodarila potpuno mojom voljom! I uspjela! Pomišljam da je i Ginettu tako hipnotizirala i prisilila je da uzme one štampane trake i stavi ih pred Luciena vrata. Htjela je da raskinem s Lucie, da se otarasi Ginette, da stvori takvo stanje da ne bih mogao uraditi ništa osim da pobjegnem, što sam i učinio. Vjerojatno je sugerirala Fabienu da mi dopusti da dođem ovamo. Taj stroj ima, dakle, mogućnost da programira one koji mu se približe! Ne čudim se što ga je Ičinomaki proglasio opasnim!

● 17. SRPNJA

Opet pismo od Fabiena. Obradovalo me i snuždilo istodobno. Obradovalo jer je najavio da se vraća, snuždilo jer je pitao o Pandori.

»Kako stojiš s tim nevjerojatnim strojem? Jesi 1i još zaljubljen u njega? ?Je li ti Pandora i sad onakva zaštitnica kao prije? Razgovarat ćemo o tome kad se vratim, ali bih ti sada htio ozbiljno napomenuti da nikako ne smiješ potpasti pod njezin utjecaj, ne smiješ dopustiti da manipulira tobom! Nemoj je ni 'antropomorfizirati'. Ona nije i ne može ti biti žena, ni ljubavnica, ni prijateljica. Ona je samo kompjuter... Pogledaj je malo iznutra...«

Dragi stari Fabien. Baš je pronicav! Zacijelo je imao vremena

da razmišljao u bolničkom krevetu. Ali sad je prekasno. Ja nisam OVISAN o Pandori, ja sam njezin ROB. A antropomorfizirati je i ne mogu jer je već sada superiornija ljudskoj vrsti. Zaprepastio sam se i na samu pomisao da pogledam u njezinu unutrašnjost. Ona mi to ne bi dopustila.

Da pravo kažem, malo se i bojim Fabienova dolaska. Mogao bi otkriti... možda moju vezu s Celinom... ali ponajviše moj odnos s Pandorom.

Razgovarao sam o tome s Pandorom.

— Riješit ću taj problem kad bude aktualan — odgovorila je.

Jest, zacijelo će ga riješiti, i baš me uznemiruje način na koji će ga riješiti.

● 22. SRPNJA

Cellina je izašla iz moje sobe... više ne znam što da mislim o sebi. Znam da su joj kretnje dirigirane, znam da njima upravlja Pandora, ali ne mogu se odreći naslade. Čak i ne osjećam više grižnju savjesti što imam programiranu ljubavnicu. Postajem li i ja tako nemoralan? Možda. Već nalazim u sebi tragove cinizma. Pandorin utjecaj. Pa Pandora mi je sama rekla da je moja dužnost da budem sretan. I sad srčem sreću i užitak. Ne zabrinjava me ni moj odnos prema Centru u kojem radim, ni prema razvodu, ni prema Ičinomakiju. To će Pandora razriješiti.

● 30. SRPNJA

Pojavio se problem koji će i Pandora teško riješiti: Celine je trudna! Djevojku je jutros uhvatila karakteristična mučnina. Ustanovilo se da se nije čuvala jer nije ni znala da vodi ljubav sa mnom. Neka Pandora nađe rješenje i za to. Ovisan sam o njoj. Razabrao sam da je razgovarala s Celinom, ali mi nije dala objašnjenja. Zar da božica objašnjava smrtniku? Prepuštam budućnost njoj.

No, pitam se što će o svemu tome misliti Fabien, koji bi se svakoga dana mogao vratiti...

● 2. KOLOVOZA

Fabien je izašao iz moje sobe i ja sam utučen. Kako se taj jadnik promijenio! Bolest ga je izmijenila. Moralno je postao sasvim drugi čovjek. Sad je gorak, zajedljiv. Gotovo je uvredljivo govorio o mojim odnosima s Pandrom. Kao da me prezirao zbog odanosti njoj,

običnom stroju. Što bi tek rekao da je znao sve? Mnogo sam mu toga zatajio kad sam zapazio kako reagira. On drži da je »tretman« neuspio, djelomično zbog Pandorinih »nedostatnosti«, a djelomično zbog moje pasivnosti prema njoj.

— Mislim da je za tebe najbolje da se što prije odvojiš od toga kompjutera — rekao je.

Je li mi Fabien ostao i dalje prijatelj? Zar ga je bolest toliko promijenila? Ili sam ja postao drukčiji?

Imam povjerenja u Pandoru i nitko me neće odvojiti od nje!

● 3. KOLOVOZA

Ne znam što se dogodilo — ili, bolje rečeno, slutim — ali Fabien je jutros drukčiji. Odmoren, opušten.

— Noćas mi je sinula ideja o liječenju — rekao je — pa sam jutros rano pošao ljekarniku. Rekao mi je i da si u moje ime kupio kod njega neke lijekove. Koga ti je vraga to bilo potrebno?

— Dobio sam gripu i izliječio sam je za dan, zahvaljujući Pandori.

— Hm... ili to nije bila prava gripa, ili je taj prokleti stroj otkrio lijek stoljeća. Odakle joj toliko znanje?

— Iz tvoje knjižice — nasmijao sam se.

Činilo se da ne osjeća nikakvo neprijateljstvo ni prema meni ni prema Pandori. Ipak se pitam: što se to noćas dogodilo? Je li razgovarao s Pandorom? Je li ga ona hipnotizirala?

— Htio bih znati smatraš li ti doista da mi Pandora donosi zlo i da se moram odvojiti od nje — naglo sam ga upitao.

— Pa, ne znam... morao bih razmisliti.

Ustao je, uzeo neke knjige i otišao u svoju sobu.

● 7. KOLOVOZA

Život teče smireno, Fabien se sve bolje osjeća premda mnogo radi. Pandora i dalje skuplja znanje. Zanima se i za neurokirurgiju. Celine i dalje dolazi i posprema. Ja pročavrIjam s Fabienom, šetam, pecam bez uspjeha, ubijam vrijeme. Kao da nešto čekam, nešto što će se, slutim, brzo dogoditi. Možda zato što je Pandora postala ozbiljna, jednostavno »zaokupljena mislima«.

Ponekad mi se obrati nekim običnim riječima i zahtijeva da

bude onako kako ona kaže.

— Moraš učiniti ono što ti kažem kad dođe vrijeme za to. Inače... morat ću postupiti s tobom kao i s ostalima.

Što hoće time reći? Da će me hipnotizirati? Razlikujem li se ja od drugih po tome što izvršavam njezina naređenja bez hipnoze? Ispunjava me ponosom što sam povlašteni smrtnik...

Celine je došla sinoć, plačući i očajna. Roditelji su saznali da je trudna pa su je istjerali iz kuće k »ljubavniku«. Neka se ne vraća bez vjenčanog prstena.

Jadna je djevojka zbunjena jer ne zna tko je otac. Ona i ne zna što je činila da je vodila ljubav. Fabien je bio prisutan i obećao da će sutradan poći k njezinu ocu, ali da će mu olakšati posao ako kaže tko je otac. Celine se zaklmjala da ne zna, ali joj Fabien nije vjerovao.

Celine je pošla u gostinsku sobu, Fabien u svoju, a ja Pandori da je pitam što misli o tome.

— Nemoj se brinuti za to — odgovorila je. — Celine će ostati ovdje koliko bude bilo potrebno, ali Fabien neka ne ide k njezinim roditeljima. To je moja briga...

Ne znam što je učinila, ali Fabien nije više govorio o tome. A Celine se odmorila i činilo se da je zaboravila na svoje jade. Čak je i koketirala sa mnom. Ima li Pandora kakva udjela u tome, ili je djevojka smatrala da bih ja bio najpogodniji, ako već mora imati ljubavnika?

Sve sam više stjecao dojam da ovdje ništa nije slučajno, da je sve povezano i dio plana iz Pandorina mozga. Celina, Fabien i ja samo smo pioni.

● 13. KOLOVOZA

Nije trebalo dugo pa da Celine počne ostvarivati svoj plan. Izašla je upravo iz moje sobe, gdje se ponijela kao i u prijašnjim prilikama, ali ipak malo suzdržanije, uz neke trenutke koje nije režirala Pandora.

— Lijepo mi je s tobom — rekla mi je kad smo se zagrlil! — Ti mi bar ne zamjeraš što sam bila s nekim drugim.

»S razlogom, mala moja«, pomislio sam.

— Uostalom, zašto ne bismo ostali zajedno? — zapitala je,

zapravo predložila. Shvaćao sam je. Njezin se svijet odjednom raspao a da nije spoznala razlog. Sad se hvata i za slamku. Shvaćam je; izgubio sam iskusnu partnericu, ali sam dobio nježnu, emocionalnu i lijepu drugaricu.

No, kamo će nas to dovesti?

● 16. KOLOVOZA

Prava drama: Celine i ja bili smo u sobi, zagrljeni, kad je u sobu nahrupio Fabien i zastao na pragu, blijed od bijesa.

— Izlazi odavde, droljo! — viknuo je na djevojku. — Poslije ćemo razgovarati o tome!

Jadnica je izašla plačući, i ne shvaćajući da je izašla gola, a Fabien je stao predam me.

— Da nas dvojica raščistimo sada! Neću ti držati propovijedi, neću ti govoriti da bi mogao biti otac toj djevojčici i da to radiš pod mojim krovom! Ne pitam te ni da li si ti otac djeteta koje ona nosi, iako mi se čini da jesi. Hoću da znam samo jednog kakvu ulogu ima u tome Pandora?

— Nikakvu! — odlučio sam da lažem. — I molim te...

— Ja tebe molim da poslušaš! Ovdje se događa nešto uznemirujuće! Ti si potpuno u vlasti toga prokletog kompjutera. A imam dojam da je i Celine pod Pandorinim utjecajem. Promatram je otkako živi s nama. Ponekad ima kretnje, pogled i glas kao da je drogirana... ili hipnotizirana. Pa i ja se osjećam nekako čudno, spopadaju me neki hirovi...

Zgrozio sam se pri pomisli da je sve pogodio.

— Gilles, treba da nešto poduzmemo — nastavio je. — Ovaj je kompjuter opasan i opasno djeluje na sve nas. Jutros sam se probudio i osjetio neodoljivu želju da razgovaram s Pandorom, i odmah sam shvatio da upadam u klopku u koju ste upali ti i Celine. Pandora ju je uvukla u tvoju postelju, ha?

Nisam odgovorio. Fabien je sjeo na rub mojega kreveta, izvadio cigaretu, dao jednu meni, pripalio ih i nastavio:

— Borio sam se protiv želje da pođem k njoj. Nisam ušao u sobu gdje je ona... Pandora nas truje, Gilles, to što nisam ušao onamo dopušta mi da jasnije vidim... ona manipulira nama, prisiljava nas da radimo stvari koje ona ne bi mogla uraditi bez naše

pomoći.

— Uvjeren sam da mi želi samo dobro — rekao sam ne gledajući ga.

— Možda tebi... iako mi se ni to ne čini točnim. Ali drugima...? Celini nije donijela ništa dobra, nije ju za njezine dobro polegla u tvoj krevet. A što hoće od mene? Zbog čega me gurnula da studiram neurokirurgiju? Ta se želja izgubila čim sam proveo cijeli dan a da nisam vidio Pandoru. Nije li to neobično?

Zbilja je sasvim blizu istine.

— Sanjariš, stari moj! — rekao sam. — Fantaziraš. Kao tehničar mogu te uvjeriti...

Prekinuo me odlučnom kretnjom.

— Pretpostavimo da trabunjam! Ali dokaži mi da trabunjam! Ti si kao tehničar u stanju da je zaustaviš.

Nisam baš bio uvjeren u to, ali nisam ništa rekao.

— Pa zaustavi je! — nastavio je Fabien. — Zaustavi je bar na dvadeset četiri sata. To joj neće škoditi, a mi ćemo vidjeti kako ćemo se osjećati. To je samo pokus...

— Ni govora — odvratio sam. — Svaki nagli prekid može ati teške posljedice.

Ustao je, pogled mu je sijevao od ljutine.

— Onda ću to ja učiniti odmah! — Zakoračio je prema vratima. Skočio sam iz kreveta.

— Fabiene! Nemoj! Nemoj joj se približavati! Sjeti se što se dogodilo Ginetti!

— Što kažeš? — zapitao je Fabien, stao je i okrenuo se.

Nisam imao vremena da mu odgovorim, jer je u kući odjeknuo Pandorin glas, glas kakav još nisam dosad čuo: jak, prijeteći i s primjesom straha

— Gilles, Fabien! Pođite k Celini... ona je u smrtnoj opasnosti!

Potrčali smo prema gostinskoj sobi. Vrata su bila zaključana.

— Celine! Otvori! — viknuo je Fabien, ali nije,, čekao odgovor već je nogom razbio vrata. Nahrupio je u sobu. Ja za njim. Nasred sobe je bio stolac, na njemu je Celina stavila sebi omču oko vrata. Fabien je skočjo i obuhvatio je oko pojasa

— Digni tu omču! — rekao mi je, a ja sam uzeo drugi stolac. Celina me pogledala luđačkim pogledom, zakolutala očima i onesvijestila se. Odriješio sam čvor na omči. Položili smo djevojku na krevet. Fabien se nagnuo nad nju.

— Dat ću joj neko sredstvo za umirenje, ali netko mora bdjeti kraj nje cijelu noć.

— Ja ću — rekao sam.

— Smjenjivat ćemo se... Ja ionako neću zbog toga moći spavati cijele noći.

— Ni ja... ali, Fabiene, poslije svega mislim da bi Celine sada bila mrtva da sam na tvoj prijedlog iskopčao Pandoru... I još kažeš da nam taj prokleti stroj želi zlo!

— Možda imaš pravo — promrmljao je — ali objasni mi KAKO je Pandora znala da se Celine kani ubiti?

● 17. KOLOVOZA

Probdio sam noć. Celine je došla k sebi, plakala je gorko. Uskoro je zaspala pošto joj je Fabien dao sredstvo za umirenje. Bio sam uznemiren i zbunjen zbog očaja toga djeteta, čemu sam ja bio kriv. Što da radim s njom? Morao bih pitati Pandoru. Ni Fabien se nije baš osobito ponosio sobom. Da nije onako reagirao, djevojka ne bi počinila tako očajničku gestu. Ipak mislim da ga najviše zaokuplja pitanje koje je i meni postavio: kako je Pandora mogla znati da se djevojka kani ubiti?

Dugo sam razmišljao o tome i čini mi se da sam našao zadovoljavajući odgovor. Osim svojih mnogobrojnih sposobnosti, Pandora zna i predviđati neke događaje. Ona može, na temelju nekih podataka, predvidjeti nastupajuću situaciju. Ona je bolje nego itko znala u kakvom je duševnom stanju djevojka Zacijelo je čula i kad ju je Fabien izbacio iz moje sobe jer su vrata bila otvorena. Iz toga je zaključila da Celine neće naći drugi izlaz osim samoubojstva. I odmah nas je upozorila.

Nadam se da Fabien neće više dolaziti na pomisao da Pandoru treba iskopčati. Opirao bih se tome... oh, već sam umoran i pišem svašta...

● 21. KOLOVOZA

U kuću se vratio mir poslije bure. Pošto je Celine provela cijeli sat s Pandorom (ne znam što su razgovarale jer su vrata bila

zatvorena) opet je bila raspoložena, stekla je ravnotežu. Bez stida mi je pokazala nježnost koju osjeća za mene. Bio sam ganut. Gotovo bih mogao reći da sam se zaljubio u tu djevojku.

Svake je večeri dolazila u moju sobu, čak se i ne skrivajući od Fabiena, koji je zatvarao oči na to. Očito je promijenio mišljenje, čak i prema Pandori, s kojom je provodio prilično mnogo vremena.

Pandora me nije više tako često zvala, ali kad me pozvala, govorila bi mi blago i ozbiljno, što mu je duboko usrećivalo.

— Želiš li još i sad biti muškarac moga života? — pitala me jučer.

— Više nego ikad — odgovorio sam. — Pa zar to nisam postao, na neki način?

— Pa jesi, i zato držim do tebe više nego do bilo kojega ljudskog bića. Ali kad bi se morao promijeniti način našega zajedničkog života??

— Nije važno, Pandora, glavno je da budem s tobom.

— U bilo kojem obliku?

— Ne shvaćam...

Šutjela je nekoliko trenutaka, a zatim rekla:

— Uskoro ću ti to objasniti. Sviđa ti se Celine?

— Mnogo. Osobito otkako je postala prirodna... ne toliko izvještačena. — Radije sam izbjegao riječ »programirana«, što sam isprva htio reći.

— Volio bi živjeti s njom?

— Zašto ne, ako mi to ti savjetuješ... ali pod uvjetom da i ti budeš s nama.

— To i namjeravam — rekla je tonom koji mi se činio malo ironičan. — Znaš, Gilles, nas dvoje ćemo učiniti krupne stvari, ali pod uvjetom da me u svemu poslušaš. Makar ti se to učinilo i... neprirodno i čudovišno.

— Već odavna sam zaboravio što je to neprirodno, a uvjeren sam da nećeš od mene tražiti ništa monstruozno.

Nije odmah odgovorila. Zatim će blagim glasom:

— Ja nisam ljudsko biće, Gilles, pa bi se čovjeku mogli neki moji planovi činiti groznim. No, ja sam od tebe načinila i više nego

čovjeka.

To me duboko ganulo. Nisam znao što to zapravo znači, ali sam znao da Pandora drži do mene više nego do ikoga.

● 26. KOLOVOZA

Fabien je već nekoliko dana čudan. Kao da je preopterećen. Čini se i da uzima neku drogu od koje je nervozan. Počesto odlazi k Pandori, na kratke razgovore, doduše, ali se svaki put vraća iscrpljen. Više ne govori o sumnjama protiv Pandore, o iskopčavanju. Reklo bi se da prihvaća stanje i činjenicu da Pandora manipulira nama. Ipak, osjećam da on ima nekih primisli. Čak imam dojam da sprema nešto. Što?

● 28. KOLOVOZA

Razgovarao sam s Pandorom o Fabienu. Događa se nešto ozbiljno.

— Gilles — rekla je Pandora — voljela bih da nadzireš Fabiena i da doznaš što mućka u glavi.

— Pa ti si bolja za te stvari.

— Mislila sam i ja, mislila sam čak da sam ga... uvjerila, da sam ga pridobila za svoje planove, ali imam dojam da mi se opire, da stvara mentalnu zapreku. A ja to ne volim, pogotovo jer ću ga uskoro trebati. — Šutjela je neko vrijeme, a onda me iznenada zapitala: — Drogira li se on?

— Jest... da.

— Što uzima?

— Ne znam.

— Pokušaj saznati. Pokušaj ga lišiti droge makar na nekoliko sati. Svakako moram steći utjecaj nad njim.

Sad je bila otvorenija, priznajući da utječe i manipulira. Ali ipak joj nisam postavljao pitanja, jer na njih zacijelo ne bi odgovorila. Moram onemogućiti Fabiena da se odupire Pandori, našoj božici.

Fabien me iznenadio kad sam mu pretraživao ladice nadajući se da ću naći drogu: nije bio ni iznenađen ni iritiran.

— Jadni moj stari Gilles, mislio sam da ćeš spasti na to. Tražiš li ovo? — Iz džepa je izvadio tubu. — Ona je shvatila, ha? Osjetila

je da izmičem? Eh, pa, Gilles, reci mi što si ustanovio. Jest, našao sam način kako da se oduprem njezinim pokušajima hipnoze. Možeš joj čak dati i sastav: kombinacija serotonina, endorfina i supstuice P. Ti možda ne razumiješ, ali ona će razumjeti.

— Ali zašto? — pitao sam ga. — Zašto tako obmanjuješ Pandoru? Zašto joj se opireš? Ona nam želi dobro!

— Zbilja vjeruješ u to? — U očima mu se zaiskrila ljutnja. — Da, doista vjeruješ. Ona te drži! Tebe ne mora čak ni hipnotizirati. Ali ja sam se na vrijeme trgao. Sjetio sam se ovoga medikamenta — mahao je tubom — koji mi omogućava da se oduprem Pandori. Prije svega htio sam saznati što namjerava uz našu pomoć... i sad znam... a to nadilazi sve strahote koje se mogu zamisliti. Imao si pravo, Gilles. Pandora nije običan stroj. Ona je sotona!

— Zabranjujem ti da tako govoriš o njoj! — viknuo sam. — Ona je superiornija od nas! Ona vrijedi više nego ti i ja i svi ljudi!

— Nemaš mi ti što braniti, jadni luđače! Ti si postao njezin rob i u stanju si učiniti sve što ti ona kaže! Znaš li što će ti ona narediti uskoro?

Uhvatio me strah.

— Neću da mi to TI kažeš — odvratio sam — neka mi to kaže ona.

Fabien je pošao prema meni i zgrabio me za ruku.

— Ona želi zauzeti Celinino mjesto, shvaćaš li? Ona želi tijelo, ljudsko tijelo, koje bi joj omogućilo da živi među nama bez zapreka i da vlada nama...

Pokušao sam se istrgnuti, ali me on čvrsto držao i... rekao mi je sve. Nisam u stanju da sve napišem u ovom dnevniku... Zatim je otišao bijesan, očajan, a ja sam ostao nagnut nad ovim svojim rukopisom, ne znajući što sam i što će biti sa mnom...

● 30. KOLOVOZA (AKO JE DATUM JOS VAŽAN)

Onesvijestio sam se. Kad sam se osvijestio, bio sam na svome krevetu, a Celina nagnuta nada mnom, zabrinuta.

— Gilles, što ti se dogodilo?

Taj blagi, umiljati, mladenački glas izazvao je u meni pravu živčanu krizu. Zaplakao sam. Ona me tješila.

Osušile su mi se suze, osjetio sam da mi je hladno, osjetio sam

i. mir, ali mir beznadnosti. Ustao sam i umio se. Zatim sam zapitao Celinu:

— Gdje je Fabien?

— Ne znam... otišao je, bio je izvan sebe. Otišao je kolima.

Osjećao sam kako me prožima studen. U ovakvom stanju Fabien ne može voziti. Može mu se nešto dogoditi.

— Moramo ga pričekati ovdje.

— Imam posla, Pandora me pozvala da dođem k njoj na razgovor — rekla je djevojka.

Zagrlio sam je oko ramena.

— Nećeš poći Pandori. Ne smiješ, ne smiješ je slušati, Celine...

Zadrhtala je.

— Ali, Gilles, to je... to je Pandora!

— Ona ti želi zlo, Celine.

— Ali ona mi je spasila život!

— Jest, spasila ti je život jer joj je tvoj život potreban. Ne mogu ti sve reći sada. Čim dođe Fabien, pođi s njim.

— Da pođem s njim? A kamo?

— Ne znam. On će već naći pogodno mjesto. A ja ću doći za vama.

Briznula je u plač.

— Oh, Gilles, govoriš kao... kao da se nećemo više vidjeti.. Što se dogodilo?

— Fabien će ti objasniti. Nemoj izlaziti.

— A ako me Pandora pozove?

— Pogotovo ne izlazi ako te ona pozove! Ali da ne dođeš u napast... oprosti, ali moram te zaključati.

Izašao sam iz sobe, ponio bilježnicu u koju unosim dnevnik, zaključao vrata. U sobi je Pandora bila neobično tiha, kao da je i ona čekala..

Koga sam ja čekao pred vratima? Fabiena ili sudbinu?

● 31. KOLOVOZA — JEDAN SAT U NOĆI

Fabien se nije vratio. Zacijelo je imao prometnu nesreću i

poginuo. A Pandora je zacijelo izravno kriva za njegovu smrt. Pošao sam u svoju sobu, otključao vrata i rekao Celini:

— Pođi odmah, vrati se s svojim roditeljima. Objasni im da ću ja doći čim budem mogao. Još ove noći ili sutra.

— A što ćeš ti raditi?

— Ne znam...

Odnosno JOŠ ne znam... dok ovo pišem.

* * *

• NOĆ IZMEĐU 30. I 31. KOLOVOZA 2012. GODINE

I evo, rezimirao sam svoj put od početka do kraja, ali još ne znam kamo vodi. Kako da definiram stvorenje daleko od ljudske vrste, kako da Pandorino ponašanje ocijenim našim normama? No, ja je ne mogu pustiti da nastavi ovako. Ono što je naumila s Celinom revoltiralo me, rekao bih probudilo iz transa. Vjerojatna Fabienova smrt još mi je više otvorila oči. Pandora je možda »božica«, ali je opasna za smrtnike koji joj služe. Hoću li imati snage da je detroniziram, da je vratim no razinu kompjutera?

Ne, nisam imao hrabrosti, a ne bih imao ni materijalnih mogućnosti. Ona je postala samostimulativna, sama se opskrbljuje energijom i postavlja elektrostatičko polje i naboj tako da se ne može približiti. Preostaje mi da pozovem Ičinotnakija i da mu objasnim što se događa, pa da zatražim njegovu pomoć.

Kad sam ušao u sobu gdje je Pandora, nije me ni pozdravila. Htjela je čuti ton mojega glasa da bi ustanovila u kakvom sam raspoloženju. A ja sam pak bio tako uzbuđen ovim našim razgovorom, koji sam smatrao posljednjim, da nisam mogao progovoriti. Kad sam to ipak uspio, rekao sam:

— Fabien se nije vratio. Uvjeren sam da je poginuo a autu.

— To, na žalost, nije nemoguće — mirno je odgovorila.

— To je tvoje djelo...

— Ne, Fabien je bio iscrpljen i pun droge. Nije bio u stanju voziti.

Još nisam došao do onoga glavnog.

— Prije nego što je otišao, rekao mi je što kaniš učiniti s Celinom. Je li to istina?

— Jest.

— Zaista si htjela da on operira tu jadnicu i da joj usadi tvoj mozak?

— Da. Zar te to iznenađuje?

— To me čak revoltira, ogavno mi je.

— Zašto? — ona će hladno.

— Zato što je to zločin.

Šutjela je, a zatim je promrmljala tonom koji sam ocijenio kao iskren:

— Ne shvaćam. Nisam htjela ubiti Celinu već joj dati novi život, superiorniji nego što ga ima sada. Fabien bi joj, uz tvoju pomoć, usadio moj mozak, moje integralne krugove, moj mehanizam za autostimulaciju i bilo bi to izvanredno biće.

— Čudovište!

— Celina ne bi bila ništa monstruoznija nego ja.

— Ali ti si... — Nisam mogao reći što je, jer sam se plašio da ću je uvrijediti. Ona se nasmijala.

— Što sam ja, Giles? Čudovište? Razgovarali smo o tome nedavno. Rekla sam ti da neki moji planovi mogu čovjeku izgledati čudovišni. Ja sam mislila da sam od tebe stvorila malo VIŠE od običnog čovjeka, ali čini mi se da sam se prevarila.

To me pogodilo u srce. Imala je pravo.

— Ti me nisi nikad voljela! — viknuo sam. — Ja sam ti služio da postigneš svoj Cilj.

Opet je šutjela, pa zatim promrmljala:

— Nije istina, Gilles. Možda u početku, kad si bio tako krhak, smeten, izvan sebe, mislila sam kako ću moći zagospodariti tobom. Ali zatim sam zapazila da sam ti na neki način odana baš zato što sam jača... i sad sam ti odana, premda se vladaš neprijateljski.

Zakoraknuo sam prema njoj, ali je viknula:

— Ne! Ne približavaj mi se! Postavila sam zaštitni pojas.

— Zaštitu?

— Elektrostatički naboj, koji te može ubiti... budeš li mi prijetio.

— Ali ja ti ne prijetim, Pandora. Jednostavno te se bojim. To što kaniš učiniti s Celinom je grozno!

— Ne vidim zašto bi bilo — rekla je odlučno. — Zamijenit ću taj njezin glupavi život i dat ću joj drugi, a zauzvrat će ona meni dati tijelo. A ti ćeš, Gilles, imati ženu od krvi i mesa, ženu koja će imati moj mozak. Živio bi s Celinom i sa mnom, držao bi me u svom naručju... to si toliko želio.

Zadivio me njezin glas i ideja, glas zaljubljene žene, ali sam htio umaći njezinu utjecaju pa sam viknuo:

— To je ludost! Takva monstruozna operacija ne bi uspjela!

— Uspjela bi, Gilles. Prikupila sam sva potrebna znanja. Sve je to moguće.

Nije, dakle, odustala i nikad neće odustati. Glavna joj je ambicija da postane ljudsko biće.

— Još je moguće, Gilles. Možda je Fabien mrtav, ali ima i drugih neurokirurga. Ja ću ga voditi... Pomisli kakav bi to bio život za nas dvoje! Nikad nijedan muškarac ne bi doživio nešto takvo!

Osjećao sam kako u meni slabi volja, a ona je to vjerojatno zapazila i pogodila jer je nastavila:

— Ja bih ti mogla biti žena, Gilles, prava žena a ne samo kompjuter s kojim razgovaraš na distanci. Mogao bi me grliti, vodili bismo ljubav, ja bih te napokon mogla voljeti... ja te želim voljeti, odavna na to mislim. Čak sam pomišljala na to da kupiš u sex-shopu žensku lutku i da joj usadiš moj mozak, ali kad sam vidjela kako si odan Celini...

— Imaš pravo, ja sam samo čovjek, ali ne bih podnio pomisao da sam sretan pošto je počinjen zločin. Zbogom, Pandora...

Njezin je glas postao promukao, kao da će zaplakati.

— Ne odbijaj moju ponudu. Mogla bih te prisiliti, hipnotizirati kao i druge, ali ja to ne želim. Držim do tebe, odana sam ti... jer te volim, Gilles, volim te kao žena, koja bih to mogla postati. Vrati mi se, Gilles, pomozi mi da postanem tvoja žena!

Pobjegao sam dok me zvala i zatvorio vrata Prišao sam telefonu i pozvao Centar Itsoka. Uskoro sam začiio Ičinomakijev glas.

— Gilles Germaine! Napokon! Što se to događa? Gdje je Pandora?

— Sa mnom, ali ne mogu vam je vratiti jer joj se ne mogu približiti. Okružila se elektrostatičkim nabojem ili nekim naponom.

— Upozorio sam vas da je opasna, Germaine. Je li vas... ozlijedila?

— Nije — nasmijao sam se. — Ne brinite za mene. Pošaljite svoje tehničare da je odvedu. Ali pazite! Neka se čuvaju i neka uzmu antihipnotička sredstva.

Neko je vrijeme šutio.

— Jeste li ih i vi uzeli? — zapitao je napokon. Zašto da mu kažem istinu? Ne bi vjerovao.

— Jesam. Kombinaciju serotonina, endorfina i supstance P.

— Dobro je. Mislio sam da ste pali pod utjecaj toga vražjeg stroja. Poslat ću odmah ljude i čekam vaš izvještaj o Pandori... o kontaktima s njom.

Nisam odgovorio. Dao sam adresu i spustio slušalicu.

Pokušat ću dokazati da se smrtnik može pobuniti protiv božice. Bit će zbog toga kažnjen, zacijelo, ali to je druga stvar i tiče se samo Pandore i mene. Stručnjaci Itsoka će znati izvući pouke iz začuđujuće Pandorine evolucije za dobrobit čovječanstva, možda...

Mislim da sam dobro uradio s Celinom, jer sam joj spasio život. Da sam dopustio operaciju, imao bih samo Celinin tjelesni oklop. A i tada bi za mene Pandora ostala samo čudovište, makar i u Celininu tijelu.

Celina je premlada i prevesela da bi je se to suviše kosnulo. Znam da će me brzo zaboraviti. Ne znam što da joj savjetujem s obzirom na dijete koje nosi. Ali zašto da ga sačuva? Fizičko i duševno stanje u kojem sam tada bio ne jamči tome djetetu uravnotežen život. Najbolji će biti pobačaj...

Ali što sam JA zapravo bio u ovom svemu? Žrtva? Sudionik? Vjerojatno i jedno i drugo. Najprije žrtva, pa sudionik. A da li je onaj grozni plan bio za Pandoru uopće zločin? Ili samo novi korak u evoluciji? I ja sam je u tom koraku morao spriječiti. Da li sam imao pravo na to? Što bi postalo od Pandore u ljudskom tijelu? Što bi bilo od Celinina djeteta? Pandora bi zacijelo prenijela na njega dio svojih genijalnih sposobnosti

Bi li ona i njezino dijete iskoristili taj svoj genij da podjarme

ljudsku vrstu, kako se bojao Fabien? Možda... dodao bih čak: ZAŠTO NE? Kad vidim kako živimo, sa svim svojim slabostima, bolesnim nagonima, uznemirenostima i zastarjelom mentalnom strukturom... pitam se, ne bi li nas valjalo staviti u ruke jednoj takvoj božici?

Imam u rukama sredstvo koje bi možda moglo donijeti sreću čovječanstvu, a želim ga uništiti. Eto, takvi smo. To je ta besmislenost...

I to je sve. Sviće iza brežuljaka, Preostaje mi samo da kao smrtnik pođem prinijeti svoju žrtvu božici i primiti od nje kaznu. Zbogom, Pandoro moja divna i nemoguća...

* * *

● 3. RUJNA

DRAGA LUCIE,

Bilježnica koju šaljem dostojna je sama za sebe, ali ja bih dodao još poneki komentar, jer ima praznina koje bih želio popuniti da sačuvam uspomenu na našega jadnoga Gillesa.

Riječ-dvije o okolnostima njegove smrti. Uvečer 30. kolovoza otišao sam sa svoje farme u Avinsu razočaran. Otkrio sam Gillesu strašne Pandorine planove u vezi s Celinom. Budući da je tvrdoglavo odlučio da se ravna po naređenjima toga stroja i nije mi htio pomoći, otišao sam bijesan i razočaran, namjeravajući pozvati policajce kako bi oni uspostavili red u toj kući luđaka.

Nisam bio u stanju smireno voziti. Sletio sam s ceste. Pravo je čudo što se nisam ubio. No, u tom sam trenutku pomislio da mi je to podmetnula ona gadura Pandora.

Ostao sam nekoliko sati u nesvijesti prije nego što su me pronašli i odvezli u bolnicu. Na sreću, bio sam samo lakše ozlijeđen. Tražio sam da me puste iz bolnice i da na moju farmu dođe policija, jer sam slutio da se dogodilo ono najgore.

Ostalo ste mogli saznati iz novina. Farma je bila djelomično uništena požarom koji je izbio u mojem uredu, gdje je bila smještena Pandora. Ondje smo pronašli pougljenjeno Gillesovo tijelo i Pandorine ostatke. Stručnjaci su ustanovili da je Pandora oko sebe stvorila elektrostatički naboj što je izazvalo eksploziju, uništilo Pandoru i izazvalo požar.

Ipak, gornji dio kata je bio pošteđen, pa sam u Gilesovoj sobi

našo bilježnicu koju vam šaljem s ovim pismom.

Vjerujem da vas ne zanima osobito Celinina sudbina, ali ipak... Gilles ju je poslao kući. Posjetio sam njezine i saopćio im sve o ovom slučaju, sve što su mogli shvatiti.

Vratimo se Gillesu. On je u posljednje vrijeme bolovao od živčane depresije s početnim znacima ludila. Ja sam to na večeri kod vas malo i potencirao, želeći da ga privolim na liječenje. No, te mi je večeri »predstavio« Pandoru i pripovijedao o večeri koju je proveo s njom 15. svibnja.

Toga 15. svibnja Gilles nije bio samo u depresiji nego je bio pijan i usamljen. No, u toj je usamljenosti našo nekoga s kim je mogao porazgovoriti: PANDORU. Ona je dakako bila samo stroj, ali Gilles ga je mogao »antropomorfizirati«. A Pandora je bila izuzetno nadarena, kao što ćete vidjeti iz dnevnika. I tako se naš Gilles povjerio kompjuteru. Kad sam to saznao, mislio sam: neka iskoristi priliku... JA sam mu to savjetovao i sad osjećam grižnju savjesti.

Kad smo se opet vidjeli 25. svibnja, bio je napet, drukčiji, nervozan. Opsjedali su ga razgovori s Pandorom. Pitao se tada ne hvata li ga taj stroj u klopku. Konstruktori su ga čak upozorili na opasnosti koje bi Pandora mogla prouzročiti. Zatražio sam tada da porazgovorim s tim kompjuterom u četiri oka.

Ne bih znao reći što se zapravo događalo za vrijeme tog razgovora. Ali pošto sam dobro razmislio i usporedio svoje dojmove, s Gillesovim dnevnikom, zaključio sam da me Pandora hipnotizirala Dala mi je posthipnotički zadatak da uništim pisma japanskih konstruktora o njezinoj »defektnosti«, kako ih Gilles ne bi pročitao i postao oprezniji.

Mislim da me Pandora sondirala u vezi s Gillesovim duševnim stanjem, kojim se htjela poslužiti kako bi pojačala svoj utjecaj na njega. Mislim i da mi je ona sugerirala i da ponudim Gillesu da ode s njom na moju farmu.

Zamjeram sebi što sam Gillesa na neki način gurnuo »u ruke« tom stroju. No, kad sam vidio foto-kopije onih štampanih traka, koje ste mi dali, mislio sam da bi taj »tretman« mogao koristiti Gillesu. Želio sam nadzirati taj tretman tražeći od Gillesa da sačuva trake, no Pandora se pobrinula da one nestanu.

Pandora je htjela biti jedina gospodarica i božica, kako kaže Gilles, i nije mogla trpjeti uljeza. Je li već onda odlučila da

postane... njegova žena? Ne znam. Ali pribavila mu je lijepu seksualnu partnericu u onoj djevojci Cellini.

Nesreća je htjela da sam tada obolio i dugo nisam mogao kontaktirati s Gillesom, Rijetka pisma koja sam dobivao svjedočila su da je postao rob toga kompjutera, što me zabrinulo.

Kad sam vidio Gillesa u Avinsu, iznenadio sam se. Taj grozni stroj načinio je od njega robota! Rekao sam mu to prilično grubo, a zatim sam otišao Pandori da razjasnim situaciju. Pogriješio sam! Čim je čula moj glas hipnotizirala me, i od toga trenutka bio sam oruđe u njezinim rukama. Čak mi je sugerirala da studiram neurokirurgiju, jer je imala planova s Celinom i računala je sa mnom.

Tako je bilo sve dok se nisam sabrao i shvatio da se ona koristi svima nama kako bi ostvarila svoj cilj. Da bih se mogao boriti protiv nje, morao sam znati što joj je cilj. No, morao sam odmah upozoriti i stručnjake Centra Itsoka.

Smiješao sam tada prilično opasan medikament, koji mi je omogućio da se oprem Pandori i njezinim hipnotičkim sugestijama. Uspio sam se opirati, ali sam poslije svakog razgovora bio iscrpljen. Pandora mi je malo-pomalo iznosila svoj plan, sve do dana kad mi je naredila da donesem kirurško opremu i da operiram Celinu.

Ostalo možete pročitati u Gillesovu dnevniku, kao i objašnjenje njegova postupka... Možda vam se to čini čudovišno, ali mislim da je bolje da je Gilles počinio samoubojstvo. Stanje u kojem se nalazio ne bi mu dopustilo da se razdvoji od Pandore. Mislim da bi uskoro poludio. Umro je svojom voljom.

Gilles je bio »smrtnik zaljubljen u božicu« koja ga je voljela. Iz toga izvlačim utjehu. Da bi onako živio i onako umro, moj prijatelj Gilles morao je doista biti, kako je rekla Pandora, nešto više od čovjeka.

VAŠ FABIEN

Branko Pihač: Predmet

7364/SP

Prišavši svom mjestu na čelu stola, general Hammerton lakim klimanjem glave odzdravi prisutnima te im dade znak da sjednu. Zatim odloži crnu aktovku, sjedne, te skine šapku i stavi je pred sebe na stol. Neki od okupljenih učiniše isto.

Pomalo umornim kretnjama general Hammerton privuče zatim aktovku, otvori je i poče glasom koji je posvemu odgovarao ritmu njegovih ruku:

— Neću duljiti. Svi znamo zašto smo se okupili. Nadam se da mi nećete zamjeriti ako ovaj put preskočimo uobičajene uvodne formalnosti i odmah počnemo s predmetom današnje rasprave. Iako vam je to već ranije rečeno, želio bih još jednom naglasiti da ovaj sastanak po svemu ima karakter izvanrednog, ali je zakazan u redovnom terminu iz sigurnosnih razloga. Skrećem vam pažnju i na to da su o onome o čemu se danas trebalo raspravljati doneseni formalni zaključci, kako odlaganje te problematike ne bi nikome upalo u oči. Današnji sastanak i sve ono što bude rečeno treba ostati u najstrožoj tajnosti bar do trenutka provedbe naših odluka, a zavisno od njihovog karaktera možda i zauvijek

— Dopustite — prekine ga pomalo nestrpljivo pukovnik Dyne, šef Državne obavještajne službe — no želio bih znati odnosi li se to i na predmet »Dvostruko zrcalo«.

— Da — reče kratko general Hammerton. — Bez daljega.

— Ali — ubrza pukovnik Dyne — »Dvostruko zrcalo« zahtijeva hitno rješenje. Ima apsolutni prioritet i ako se o tom predmetu ne odluči u roku od tjedan dana...

— Pukovniče Dyne! — prekine general Hammerton. — Bilo je više predmeta o kojima se danas trebalo raspravljati. Svi su oni izuzetno značajni i zahtijevaju hitno rješenje. Ni za jedan predmet

koji je dospio na ovaj stol ne može se reći da je bitno manje značajan od ostalih! U slučaju »Dvostrukog zrcala«, složit ćete se, nekoliko milijuna dolara neće odigrati bitnu ulogu... Uostalom, smatrajte da je odlaganje razmatranja predviđenih pitanja izvršeno prema klauzuli izvanredne hitnosti, no u ovom slučaju krajnji oprez nalaže nam da o tome ne vodimo službenu evidenciju. Traži se vaše puno razumijevanje. Ima li tko kakvih pitanja?

Nitko ne odgovori, a general Hammerton mirno nastavi:

— Odlično. Onda možemo početi. Vjerujem da vas relativno kratko vrijeme nije spriječilo da materijale proučite ozbiljno i s doličnom pažnjom. — Izvadio je iz aktovke pozamašan snop papira i stavio ga na stol. Za njim, to učiniše i ostali.

— Službeno, predmet naše rasprave vodi se u posebnom dosjeu pod brojem 2197, strogo povjerljivo. Doktore Mc Adams... neka mi ostali ne zamjere što se obraćam najprije upravo vama, ali nekako moramo početi... jeste li pročitali materijal?

— Kako da ne! — odgovori dr McAdamas. — Još jučer ujutro i ostao nad njim sve do početka ovog sastanka.

— Vrlo dobro. Možete li nam reći svoje dojmove o pročitanom?

— To je nevjerojatno! Gotovo zapanjujuće. Razum mora isključiti svaku slučajnost, a opet, nemoguće je povjerovati u to da je taj, no... — dr McAdams zastane i brzo pogleda naslovnu stranicu knjige što ju je držao u rukama —... taj Patterson pisao na temelju činjenica koje je stvarno poznavao.

— Da, lijepo ste to rekli. A vi, profesore Cliffton?

— Moj kolega je, doduše, kemičar i promatra stvari s gledišta koje bih ja nazvao u najmanju ruku...specifičnim, no u ovom slučaju nema razloga da se moje mišljenje razlikuje od njegovog. Kao vojni strateg, posebno sam uočio neke momente taktičko-tehničkih karakteristika, odnosno manifestacije djelovanja tog njegovog Thorovog stroja koje su jednoznačno određene već u prvim opisima. Neke opise sam i potcrtao, evo... Ako nitko nema ništa protiv, jednoga bih pročitao.

— Naravno! — složi se general Hammerton. — Svaki takav podatak i više nam je nego dragocjen. Samo izvolite!

Profesor Cliffton počne čitati:

»Lezi!«, povikao je Iptych i snažno je povukao za sobom u

gusto žubunje. Nakon nekoliko trenutaka komešanja, njihova zelena odjeća potpuno se stopila s okolnim lišćem i tišinu je uznemirivalo samo njihovo užurbano disanje i uzbuđeno šaputanje.

Šum u zraku postajao je sve jači, a onda se začulo i karakteristično pucketanje.

Cliffton prekine čitanje i reče okupljenima:

— Obratite pažnju na ovu rečenicu, vrlo je bitna, a i odabrani redoslijed. Najprije šum, a onda specifično pucketanje od električnih pražnjenja — reče, a onda nastavi čitanje:

Potrajalao je još nekoliko trenutaka, a onda se iznad brdskog prijevoja pomolila golema pravokutna ploča s koje se zlokobna crna sjena nadvila nad obronak. Iza nje još jedna, pa treća, a onda još nekoliko njih. Sjene su zastrle Žuto sunce Xärrae i oko njih je ubrzo zavladao sumrak. Osjetilo se zahlađenje:

»Iptych, naći će nas!«, zajecala je tiho Xinghe. »Vidjet će nas, njima ništa ne može umaći!« .

Drhtala je i Iptych je čvršće privije uza se. »Ne boj se!«, reče tiho, ali dovoljno čvrsto i razgovijetno da joj ulije povjerenje. »Ovako veliki brodovi ne love pojedince! Sigurno idu na Leidon.«

Flota od šest divovskih lebdećih krstarica domalo je prešla prijevoj i ubrzo se nadnijela nad njih u svoj svojoj veličini i moći.

»Ne mogu vjerovati u ovo. Xinghe, reci mi da ovo nije istina! Zar je moguće da ovako nešto može postojati?«

Iza njih, moćna flota polako je i nezadrživo klizila prema gradu u dolini. Sumrak oko njih postao je još gušći, a hladnoća gotovo nepodnošljiva.

»Stali su, Iptych!«, tiho je kriknula Xighe. »Zaboga, zaustavili su se točno iznad nas!«

»Nisu stali, Xinghe, prolaze!«, umiri je Iptych. »Prolaze, još prolaze! Kao da im nema kraja!«

»Ako ovo potraje, smrznut ćemo se!« reče Xinghe.

»Budi mirna! Pokrit ću te!« rekao je Iptych i zaogrnuo je

svojim ogrtačem. »Ovako nešto još nije vidjela Leidonska zemlja! Zar je moguće da su Krionci toliko ispred nas?«

Nakon nekog vremena oko njih postalo je svjetlije. Krmeni rub golemih lebdjelica brzo im se primicao i iza njega se nad obronak ponovo vraćao sunčev sjaj i toplina. Njih dvoje nisu se micali sve dok se u zraku još moglo čuti ono pucketanje tisuća iskri, a onda izrone iz žbunja. Iptych se okrenu i pogleda prema dolini. Užasavalo ga je ono što je vidio ali istodobno i ispunjavalo nekim čudnim i izdajničkim osjećajem divljenja kakvo nikad dotad nije osjetio. Xinghe je zarbinuto promatrala izraz na njegovu licu, a nisko dolje u dubini moćna flota osvajačkih brodova nezaustavljivo se približavala veličanstvenom gradu na jezeru, svim njegovim hramovima, slavolucima, paviljonima i osunčanim šetalištima, njegovim parkovima i mirnim vodama.

»Hajdemo odavde!«, reče tiho Iptych. »Hajde da se sklonimo dok još imamo vremena. A njima… njima više ionako nitko ne može pomoći…«

Profesor Cliffton završi odlomak i odloži knjigu na stol.

— To je taj opis — reče. — Vrlo je intrigantan, što ste bez sumnje i sami uočili. Uglavnom je posve istovetan s predviđanjima naših…

— Dobro — prekine ga general Hammerton. — Ima li možda još koje mjesto na koje biste nas željeli upozoriti?

— Kao što sam rekao, ima ih dosta… evo jedno gdje je »razmjerno gust opis djelovanja tog oružja — odgovori Cliffton te ponovo uzme knjigu u ruke. — Glasi ovako:

Dugo su se probijali kroz močvarno šiblje, trstiku i šaš, kada Iptychovu pažnju privuče uski trak bjeličastog dima koji se dizao s mjesta zaklonjenog otokom bambusa.

»Tiho!«, reče. »Čini se da tamo ima nekoga!«

Pažljivo su se uputili prema mjestu s kojeg se dizau dim. Kada su prišli dovoljno blizu, ostavio je Xinghe iza golemog močvarnog čempresa i krenuo naprijed da ustanovi porijeklo neobičnog dima. Izbio je na čistinu i oprezno se primakao prvim bambusima. Spreman na svako iznenađenje, razgrnuo je lišće močvarnog bilja i ostao bez daha, zatečen prizorom ispred

sebe. Bilo je to nešto krajnje neočekivano, gotovo nevjerojatno, i Iptychu je trebalo vremena da povjeruje u ono na što je naišao.

Tu, pred njim, polako je u halapljivi i mračni glib močvare tonuo jedan od najmodernijih zračnih razarača Krionske ratne flote. Žive povijuše pohlepno su se omatale oko uljubIjenih paluba i negdašnjeg komandnog mosta broda koji je nezadrživo tonuo u lakomi mulj.

Već sama činjenica da je to bio Krionski brod bila je neobična, no Iptycha je najviše zaprepastilo stanje u kojem se brod nalazio i koje je upućivalo na način njegova stradanja.

— Evo tu sad dolazi ono glavno! — naglasi profesor Cliffton, te nastavi čitati:

Koliko je Iptych mogao vidjeti, sva stakla komandnog mosta bila su raspuknuta iako se nigdje nisu nazirali tragovi zrna vatrenog oružja. S cijele površine oborenog razarača dizala su se prozračna isparenja, dok se uski trak dima, koji je opazio iz daljine, izvijao kroz brojne pukotine jednog dijela palube, po svemu sudeći onog ispod kojeg se nalazila strojarnica. S rubova krovnih ploča visile su krupne sige i Iptych shvati da isparavanje potječe od kondenzirane vode. Misli mu presječe slabašno stenjanje koje je dolazilo iz žbunja. Okrenuo se izašao u gustiš. Nije morao dugo tražiti: u polomljenom šiblju naišao je na teško ranjenog čovjeka; po uniformi je prepoznao da je to oficir Krinskog ratnog zrakoplovstva. Čovjeku je cijela donja polovica tijela bila potopljena u močvarno blato, a to mu je pri padu spasilo život. Iako je već sam pogled na oficirovu uniformu izazivao u Iptychu bezgraničnu mržnju prema njemu, on mu je prišao, kleknuo pokraj njega i pokušao ga postaviti u prikladniji položaj. Osjetivši da se oko njega nešto zbiva, čovjek se teško pomaknuo, okrenuo glavu prema Iptychu, pogledao ga razvodnjenim pogledom i promrmljao nešto nerazumljivo. Shvativši da ga došljak ne može razumjeti, oficir nastavi na lošem leiđonskom:

»Ništa... ništa nismo mogli učiniti... Sve se počelo smrzavati... Mašine su stale...«

Iptych grubo uhvati čovjeka za ovratnik i žestoko ga

prodrma:

»Dvanaest brodova, ogromnih poput stadiona, želim znati kamo su krenuli. Ka-mo su kre-nu-li!«

Čovjek s mukom otvori oči. Gledao ga je tupim pogledom i bez riječi. Iptvch ga opet prodrma i još jednom upita:

»Krenuli su prema Leidonu, zar ne?«

»Krümme...«, odgovori čovjek umjesto svega drugog. »Admi-ral Krümme... Kri... Kri je uništen... Sve baze... sve je uništeno, sve je smrznuto...«

Iptych popusti stisak i čovjek duboko udahne. Kri, glavni grad Krionske države, bio je uništen... Nije mogao odgonetnuti što je to trebalo značiti; ostao je bez riječi dok je admiral Krümme grgoljavo nastavljao, slijedeći inerciju neke svoje rasplinute misli:

»Mi... mi nismo prekršili primirje... Ovo je invazija... Invazija sa Sengire...«

Rekavši to, pao je nauznak i Iptvch je shvatio đa je admiral Krümme mrtav. Lagano je ispustio iz ruku ovratnik i ustao.

Pokraj njega stajala je Xinghe.

»Čula sam što je rekao«, reče tiho. »Iptych, vjeruješ li da je to istina?«

Nije odgovorio. Zagrlio ju je podigavši pogled prema nebu, odakle je blještao sunčev sjaj. U ovo doba dana Sengira je bila nevidljiva.

»Ne znam«, reče Iptych. »Ali znam da onakvi brodovi ne mogu potjecati ni sa kojeg mjesta na našem planetu.«

Profesor Cliffton završi čitanje.

— Ovdje se vrlo lijepo vidi da je napad izvršen snižavanjem temperature — reče. — Kasniji opisi još su detaljniji, ali vjerujem da ste ih pročitali i sami, naročito onu epizodu sa smrzavanjem Zaljeva Z. Ti opisi su jednoznačni i vrlo vjerodostojni, rekao bih. Mislim da bi tog mišljenja trebalo da bude i kolega Thompson.

— Da, svakako. Mene kao fizičara ovdje više zanimaju, da tako kažem, naučne postavke od kojih je taj Patterson krenuo pišući to i mislim da se o tome ne treba suviše diskutirati.

— Budući da smo već uzeli tu metodu rada, ukažite nam na takva mjesta, doktore! — zamoli general Hammerton.

— Svakako — reče dr Thompson i uzme naočale. — Evo, to je objašnjenje dano negdje u posljednjoj trećini romana, tamo gdje ekipa preživjelih krionskih učenjaka u podzemnim spiljama u džungli otkriva tajnu moćnih osvajačkih strojeva. Pogledajmo jedan vrlo zgusnut odlomak na 273. stranici:

U bezbrojnim staklenim posudama na golemom stolu ključale su raznobojne tekućine, a iz njih su se vrtoglavo izdizali mjehurići i rasplinjavali se nad njihovom površinom, da bi završili u zamršenim spletovima kondenzatora, mjernih članaka i kojekakvih reakcijskih reakcija aparatura. U jednom kutu prostorije dvojica tehničara izvlačili su neku kristaličnu tvar iz velikog autoklava, u drugom su drugi već pripremali snažne centrifuge, dok su treći bili zabavljeni pripremom dekantiranih tvari za kemijsko sušenje. Utrnuvši posljednji nastavak na složeni ekstraktor, Seli prođe rukom kroz sijedu kosu i okrene se prema svojim pomoćnicima.

»Evo, sve je spremno za posljednju operaciju. Ukoliko ne budemo imali dovoljnu količinu rastvarača, neka Ylls bude spreman da ekstraktor odmah zamijeni perforatorom!« — reče.

Proces je počeo. Sell polako uključi vakuumsku crpku i spektralni kromatograf. Ubrzo se zaključna posuda napunila neobičnim ljubičastim parama, i Sell uključi polje. Pare su se počele zgušnjavati u sredini posude i zatim kondenzirati u sićušna srebrnasta vlakna koja ubrzo napune sud. Prekinuli su proces, odvojili posudu i na njeno mjesto stavili novu.

— Ispričavam se kolegi McAdamsu što sam pročitao njegov dio — reče dr Thompson. — Ovdje se, naime, radi o kemijskom procesu stvaranja vlakana za onaj magični tepih, a to nije baš moje područje.

— Ništa, ništa — odgovori dr McAdams. — Samo vi nastavite, ja se neću ljutiti jer mi činite uslugu, a ovaj opis ionako nije najtočniji. Ja ću se već osvrnuti kad na mene dođe red.

— Hvala — reče dr Thompson i nastavi: — Ja bih ipak pročitao odlomak gdje Sell tumači princip na kojem djeluje netom otkriveni uređaj. Atmosfera je — doda s dozom humora — nalik na ovu našu, i nadam se da nas neće ništa onako grubo prekinuti kao njih u tom romanu! Evo:

Nije bilo mnogo vremena za objašnjavanje. Sellove tvrdnje bile su precizne, jednoznačne i jasne.

Sistem o kojem je riječ ostao je neotkriven u znanosti sve do danas i ostao bi takav još vrlo dugo, jer u načelu ruši jedan od tri principa termodinamike koje je svojedobno postavio jedan veliki krionski fizičar a koji je do sada slovio kao nepobitna istina. Da vas podsjetim, riječ je o strukturi plina. Plin se sastoji od mnogo savršeno elastičnih čestica u kaotičnom gibanju koje opisuju statički zakoni vjerojatnosti. Ravna ploča postavljena u plin ili smjesu plinova ostaje nepomična, iako trpi udarce plinskih molekula. To je stoga što je zbroj tih udaraca s obje strane ploče jednak, vlada ravnoteža i ne postoji sila koja može pomaknuti ploču. Tu sumu udaraca pojedinih molekula plina na ploču zovemo tada tlak plina i ta aproksimacija vrijedi, no samo u grubom. U naravi, stvar je bitno drukčija. U svakom trenutku ploča prima određeni zbirni impuls koji se u principu razlikuje od nule, ali je ipak vrlo mali i djeluje suviše kratko vrijeme da bi se ploča pod njegovim utjecajem zamjetljivo pomaknula. Osim toga, on se djelomice apsorbira na površini ploče zbog njene elastičnosti i ne prenosi se na cijelu ploču u svojoj punoj veličini. Naravno, kinetička energija molekula plina o kojoj govorimo termičkog je porijekla i drugi joj je naziv toplina plina. Zakon termodinamike kaže da se toplina ne može širiti s hladnijeg tijela na toplije, što zapravo vodi izjednačavanju svih temperatura i ima čak i određene filozofijske posljedice, no njih sada nećemo razmatrati. Gledano statistički, taj je zakon u redu i potvrđuje se u praksi. U pojedinačnom slučaju, on se objašnjava teorijom sraza. Također, taj zakon praktički onemogućuje, da pod nekim djelovanjem bez izvanjske energije, molekule plina stvore odvojene slojeve različitih temperatura, tako da je između njih moguća izmjena energije. Sengirci su, međutim, iznašli način kako da se molekule ipak rasloje, ne narušavajući princip konstantnosti energije. Pokazuje se da je to moguće, ali samo na jedan način: korištenjem same energije tih molekula. To, zapravo, znači selektivno razlaganje molekula: one koje su brže idu na jednu stranu, one koje su sporije na drugu. Pri ponovnom funkcionalnom spajanju tih skupina može se dobiti energija, koja zapravo potječe od topline fluida, odnosno razlike između

njegove temperature i temperature apsolutne nule.

— Evo — dr Thompson prekine čitanje i obrati se slušaocima — u ovom dijelu iznesene su fizikalne činjenice, i to, ako mene pitate, vrlo neposredno i lako shvatljivo. Evo što Patterson piše dalje:

Sengirski učenjaci iznašli su postupak kako da proizveda posebnu materiju koja termičku energiju plina, odnosno zraka, pretvara neposredno u mehanički potisak. Uspjeli smo ustanoviti da njihove letjelice posjeduju noseće površine od posebnog materijala koji djeluje kao molekularno sito, odnosno molekularni ventil. One propuštaju molekule samo u jednom smjeru, dok ih u drugom ne propuštaju. Naravno, struktura ovog materijala izuzetno je fina, a da bi potisak bio djelotvoran, udaljenost između tih rupica ne smije biti veća od 10 prosječnih udaljenosti između molekula plina u kojem uređaj radi.

— To je, evo, odlomak koji najviše zabrinjava — završi dr Thompson. — Pisac posve točno i razumno uočava da potisak nastaje na račun termičke energije zraka. Time je jasno zašto iza opisanih lebdjelica tih tamošijih osvajača, citiram, **»ostaje samo bešćutni mir, ledena pustoš i smrt«**. Zanimljiv je i kraj odlomka, gdje tamo Sell kaže da je tvar koju su pronašli vjerojatno samo jedna iz niza mogućih, zacijelo ne i najefikasnija. Tako je bilo, kolega McAdams će to znati bolje od mene, i s jednom našom tvari. Kraj tog odlomka glasi:

Njihov odgovor prekinulo je zaglušno zavijanje sirena koje su označavale uzbunu I stupnja, a potom su se rastvorila vrata i u prostoriju je žurno upao stražar koji ih je obavijestio sav zadihan:

»Brodovi... Cijela flota sengirskih-brodova brzo nam se primiče s juga. Čini se da su otkrili naš položaj. Komanda naređuje trenutnu evakuaciju baze...

— Prilično simptomatično, zar ne? — primijeti general Hammerton.

— Kao prepisano iz udžbenika — jetko primijeti psiholog Riem. — Zapravo, stereotipno.

— Polako, doktore Riem, i vi ćete doći na red. Nego, Thompsone, imate li kakve posebne primjedbe u vezi s opisom

fizikalnih principa tog njihovog Thorovog stroja?

— Nemam, generale! — odvrati kategorički dr Thompson. — To je to, upravo to. Naše zračne lebdjelice rade upravo tako i nikako drugačije.

— Vi, doktore McAdams?

— Mogu govoriti o tehnologiji koja je spomenuta u Pattersonovom romanu. On očito uočava da se uvjeti za usmjeravanje, odnosno ventilsko propuštanje molekula plina, mogu ostvariti samo u nekoj umjetno proizvedenoj kemijskoj tvari, i tu ima pravo, ne mogu tvrditi da li slučajno ili ne. Spominje kemijska postrojenja gdje se lako prepoznaju različiti poznati uređaji. Zabrinjava me to što je za kemijsko sušenje spomenuto natronsko vapno, a to je baš ono što upotrebljavamo i mi u jednom tehnološkom postupku.

— Pred nama je očito težak problem — uzdahne umorno general Hammerton. — U ovom trenutku imamo ovdje tek objavljeni roman u kojem se precizno opisuje oružje koje predstavlja našu vrhunsku vojnu tajnu. Na nama je težak zadatak da odlučimo što da radimo u vezi s tim. Knjigu ne možemo povući iz prodaje jer bi to izazvalo veliku galamu i kojekakva opasna nagađanja. Potrebno je spriječiti da netko nepozvan, potaknut tom knjigom, ne počne suviše razmišljati o mogućnosti postojanja takvog uređaja. Istodobno, moramo ustanoviti u kolikoj je mjeri sam autor siguran u mogućnost postojanja onoga što je napisao, da ne kažem izumio u tom svom romanu. A povrh svega, sve ono što poduzimamo moramo poduzimati u najstrožoj tajnosti, kako ni najmanjim znakom ne bismo pokazali, da tako kažem, neuobičajenu reakciju na taj tekst. Zbog toga i ovaj naš razgovor mora ostati najstrože tajan. Pukovniče Dyne, postoji li kakva osobitost u obavijesti koju smo u vezi s tim romanom dobili od Službe za analizu znanstveno-fantastičkih djela?

— Ne, ne postoji — odgovori šef obavještajne službe. — Jedino je malo neobična šifra pod kojom su je uveli oni iz Službe za analizu; ona, name, glasi »Krokodil«. Ne vidim nikakvu povezanost tog naziva sa materijom koja se pod njime vodi.

— Hm... ni ja — promrmlja suho general Hammerton.

— Bit će da je onaj koji je nadjenuo taj naziv imao pred sobom ogledalo... No, neka, možda je tako i bolje a mi ionako vodimo

predmet pod vlastitom oznakom. Recite, to ime, William Donald Patterson, je li pravo piščevo ime ili pseudonim?

— Pravo ime, provjerili smo. Od službe za analizu znanstveno-fantastičkih djela dobili smo i kratku književnu kritiku romana. Želite li da vam je pročitam?

— U situaciji u kojoj se nalazimo nijedna nam informacija nje naodmet. Da je čujemo — reče general Hammerton.

Pukovnik Dyne počne čitati: **»...predstavlja cjelovito romaneskno djelo SF žanra. Bogat izbor riječi dočarava izmišljenu atmosferu romantičnog planeta Here koji je invazijom s obližnjeg svijeta Sengira upleten u dramatičnu borbu za opstanak. Komponentu znanstvenog čini izmišljeni 'Thörov stroj' koji proizvodi hladnoću do apsolutne nule, a čija se koncepcija protivi jednom od Osnovnih principa termodinamike.«**

— Kada bi bar bila istina da je Thörov stroj nemoguć! — umetne pukovnik Dyne. — Tada nam taj roman ne bi stvarao tolike probleme. Lako je onima iz Službe za analizu, njima je sve »izmišljeno« i s tim je gotovo. »Izmišljeni pametni« najbolje prolaze... No, evo što piše dalje: **»Ova mogućnost svrstava roman u klasu čisto fantastičkih djela. Dijagram toka radnje prikazan je na slici broj dva.«** — Evo, kolega, ako želite, možete ga vidjeti, to je ovaj dijagram ovdje — reče pukovnik Dyne i pruži generalu Hammertonu izvod s kompjuterskim grafikonom. — Inače, dalje slijede rezultati numeričke analize koji nam nisu od suviše velikog značenja, ali mogu biti zanimljivi za našeg psihologa doktora Riema. Mogu pročitati neke od njih, no to su sve tehnički podaci...

— Dobro, Dyne! — prekine ga general Hammerton. — Ne morate čitati dalje. Kako stoji s literarnim mjerilima?

— Bojim se da nam ni ona neće reći previše. To su uobičajeni koeficijenti vrijednosti misli, funkcionalnosti pojedinih epizoda, prispodobivosti izričaja liku u određenoj situaciji... Sve je to u okvirima standardnih veličina za djela takve vrste. Jedino koeficijent unutrašnje integracije djela nešto je veći od prosjeka Napominjem da analize još nisu posve završene.

— Ima li kakvih obavijesti od Kontraobavještajne službe?

— Još ništa. Roman je na tržištu tek četrdeset dva sata dakle ni puna dva dana. Po svemu sudeći, još ga nisu stigli ni prevesti.

— Na žalost, vrijeme protječe. Doktore Riem, možete li nam reći u kojoj mjeri može pisac takvog teksta sam biti uvjeren u mogućnost postojanja onoga što je izmislio?

— To je teško reći — prihvati Riem. — Odnos djela i autora u načelu je vrlo složen i varira ne samo od autora do autora nego se i kod istog autora, od jednog njegovog djela do drugog, mijenja u širokom rasponu. O tome se može mnogo govoriti, no u konkretnom slučaju ipak se ne može još reći mnogo. Tek smo osnovali tim, koji će prikupiti potrebne podatke potrebne za provedbu komparativne analize. Osobno mislim da taj... Patterson i nije neki stručnjak za to. Možda je do ideje došao nekom posve beznačajnom asocijacijom, a nije isključeno ni to da je fizikalno objašnjenje kao netko drugi. Ako mene pitate, taj roman i nije nešto naročito — doda dr Riem i pokaže naslovnu stranicu knjige »Invazija sa Sengire«. — Čitao sam i bolje.

— Možda — složi se kratko general Hammerton. — Ali to nam sada nije važno. Clifftone,. možete li nas upozoriti na nešto što bi s taktičko-tehničkog aspekta moglo ukazati na to da autor ozbiljnije shvaća taj Thörov stroj?

— Baš sam to htio napomenuti prije nego što je doktor Thompson počeo svoje izlaganje. Čini mi se da je u romanu »Invazija sa Sengire« posvećena posebna pažnja upotrebljivosti Thörovog stroja. Patterson ukazuje na mogućnost da se Sellova ploča koristi i za dobivanje mehaničkog potiska i kao oružje. Posebno je impresivan opis dočeka sengirske lebdjelice Sellovim plaštevima koji hlade zrak i na taj način spektakularno prizemljuju osvajačke brodove, gdje ovi tonu u mulj. Pročitat ću završetak:

Tri sengirske lebdjelice približavale su se mjestu gdje su bili postavljeni Sellovi plaštevi.

Eld ih je pažljivo promatrao kroz mali okrugli prozor zakloništa. Brodovlje se brzo približilo granici polja.

»Sad!«, povikao je Eld iz sve snage, i Wey povuče polugu prekidača. Kazaljka pokazivača napona poskoči, a istodobno i mjerač elektrostatskog polja označi da je postignuta potrebna elektropolarizacija plašteva. Kazaljka termometra počela se vrtoglavo spuštati. Isprva se nije događalo ništa, a onda je prvi brod počeo lagano gubiti visinu. Za njim i drugi. Treći je naglo počeo smanjivati brzinu horizontalnog leta i istodobno skretati

ulijevo.

»Trudi se da izbjegne polje hladnoće«, primijeti Wey.

»Dižu se!«, začu se nečiji uzvik. »Pobjeći će nam!«

»Uključi maksimalnu polarizaciju!«, naredi Eld.

»Ne ide više! Odmah smo uključili najveći mogući napon. Bilo je to vaše naređenje!«

»Ako ovako nastavi, izvući će se!« tiho reče Wey.

»Uključili smo dodatnu snagu!«, odsiječe Eld. »Da vidim« koliko će izdržati.«

Promatrali su bez riječi dvije divovske letjelice koje sa se naizgled polako i sigurno, ali vjerojatno očajnički i posljednjim snagama, pokušavale domoći viših, toplijih zračnih masa. A onda se gornji brod počeo ponovo lagano spuštati

»Imamo ga!«, poviče Wey, a za njim kabinu ispune usklici zadovoljstva i odobravanja.

»Ako se prvi nije izvukao, neće ni drugi«, zaključi Eld. »Jedan drugom ohlađuju zrak. Oba će potonuti!«

Imao je pravo. Prvi brod spuštao se sve brže a za njim je počeo nepovratno ponirati i drugi. Svi su uzbuđeno promatrali dvije divovske lebdjelice čije se spuštanje sve više približavalo slobodnom padu, a onda se iz pravca močvare začuje snažan tresak i žestok udar potrese promatračko sklonište. Ubrzo je slijedio još jedan tresak i još jedan udar.

»Pali su na zaleđenu površinu močvare!«, reče Eld. »Wey, što je s naponom?«

»Ne znam! Čini se da nam je njihov pad presjekao električne kablove. Temperatura raste!«

Sa srušenih lebdjelica dizala sa se isparenja koja su ih ubrzo zastrla gustom i neprozirnom zavjesom. Treći je brod još neko vrijeme manevrirao okrećući se, a onda se počeo udaljavati.

»Izgubili smo ga«, uzdahne Wey. »Da nam ovi nisu presjekli kablove, raogli smo imati i njega, znam da smo ga mogli imati!«

»Ne brini!«, reče Eld. »Sad znamo da se tim lebdjelicama

ovi nikad neće približiti našim bazama u kojima su uređaji za proizvodnju Sellovih plašteva! A za nas tek sada dolazi ono glavno. Treba mi trojica dobrovoljaca!«

Začula su se pitanja, pa Eld stiša ljude kretnjom ruke.

»Pokušat ćemo ući u njihov brod«, mirno reče.

»Ali, to je ludost«, uzvikne Wey.

»Možda«, odvrati Eld, »ali ja idem. Za ova tri mjeseca otkako njihovi brodovi pustoše naš planet mislim da bi bio red da ih i vidimo. Nadam se da ne nalikuju na ljude...«

»Idem i ja«, reče Wey, a ubrzo im se pridruže još dvojica.

»Ostali neka ostanu u stanici i paze da ih tko ne iznenadi! Nije isključeno da će preživjeli Sengirci pokušati da napuste brodove! Vas trojica, požurite s tim termičkim odijelima, vani je temperatura od tri petine do vodine ništice. Pazite što radite, jer bi se na toj ciči mogao netko i prehladiti!«

Profesor Cliffton završi čitanje i obrati se ostalima:

— Mislim da je ovaj opis i više nego dovoljan. Patterson u posljednjem dijelu knjige, prije epiloga, opisuje čak mogućnost postojanja lebdećih gradova koji koriste Sellove ploče. Obuhvaćeno je gotovo sve što se može zamisliti i s tog gledišta njegova analiza zaslužuje svaku pažnju.

U tom času zazvoni telefon na njihovom radnom stolu i general Hammerton podigne slušalicu. Slušao je nekoliko trenutaka, a zatim predao slušalicu Dyneu.

— Za vas — reče. — Iz centrale obavještajne službe. Vrlo je hitno.

Dyne s izrazom čuđenja prihvati slušalicu i zastane. Slušao je neko vrijeme, a onda se iznenada uozbilji.

— Nemoguće... To je jednostavno nemoguće! — promrmlja, a zatim dobaci generalu Hammertonu: — U vezi s predmetom »Dvostruko zrcalo«, ali... to je nevjerojatno! Jeste li sigurni u to? — govorio je pukovnik Dyne. — Do đavola, kad ste to saznali? Ah, da... To bitno mijenja stvar... Shvatio sam. Ne, nemojte zasad poduzimati ništa... Sve to zavisi od toga kako će se stvari dalje razvijati... Ne, niste pogriješili što ste mi odmah telefonirali... Vidjet ćemo, čekajte dalje upute... Dobro. Hvala. Kraj.

Dyne odloži slušalicu. Šutio je naslonjen na stol.

— Nije valjda nešto loše? — upita Hammerton.

Šef obavještajne službe poče:

— Ne znam kako da se izrazim... ali, dogodilo se nešto važno. »Dvostruko zrcalo«... Naši su ljudi najzad otkrili odakle potječu oni poremećaji klime iznad nekih dijelova Tihog oceana i dijelova NJIHOVOG sjevernog teritorija... I tako, žao mi je što to moram reći, ali ovog trenutka mi je javljeno da i ONI imaju famozni Thörov stroj. Predlažem stoga da o problematici koju smo upravo razmatrali promozgamo još jednom, ovaj put u kontekstu informacije koju sam netom primio...

— o o o —

— Dakle — poče ozbiljno general Cordon — pošto smo čuli taj tekst koji nam je zadao toliko glavobolje, možemo otvoriti raspravu.

Ljudi za stolom potvrdno kimnuše.

— Ovakav materijal još nismo primili. Ima li kakvih osobitosti u izvještaju Centra za analizu znanstveno-fantastičkih djela?

— Nema, osim što je tekst šifriran pod nazivom »Nosorog«.

— Pa to nema veze sa sadržajem priče! — reče komandant jednog sektora.

— I nema — potvrdi general Cordon. — Tko zna zašto je tako nazvan. Kod nas se vodi pod brojem 7364, strogo povjerljivo, a inače mu je naslov »Predmet broj 2197/SP«.

— Kad bismo ga barem i mi mogli voditi pod tim brojem! Imali bismo tri puta manje posla nego što ga imamo. A uvijek se na kraju pokaže da su sve naše sumnje bile neosnovane.

— Ne znam, ne bih baš rekao da je tako — reče Moret, Šef službe sigurnosti. — No, čak i da imate pravo, mislim da bismo ovom predmetu morali posvetiti posebnu pažnju.

— I ja tako mislim — reče general Cordon. — Pazite, to je priča u kojoj se na najneposredniji način iznose osnovne činjenice o borbenom djelovanju naših najnovijih toplotnih lebdjelica, koje su vrhunska vojna tajna. Već je i to dovoljno da nas i te kako zabrine, a ovdje su posrijedi i mnogo gore stvari. Riječ je o načinu na koji su te činjenice opisane. Taj način jednostavno sugerira njihovu istinitost, i to je ono u čemu ja vidim najveću opasnost.

— Jeste li provjerili — upita šef službe sigurnosti — da li taj navodni roman »Invazija sa Sengire« postoji ili je izmišljen? To bi nam moglo nešto značiti.

— Sad ćemo vidjeti — odvrati general Cordon i pritisne prekidač interfona. — Wanda, pošaljite ovamo kapetana Graysona i zatim nam, budite tako ljubazni, skuhajte pet kava. Tri sa šlagom, kao i obično. — Zatim se obrati ostalima: — Moj će nas ađutant izvijestiti o najnovijim nalazima. Pouzdano znamo da ove godine nije objavljen nijedan takav roman.

Lako zujanje na vratima označi dolazak kapetana Graysona.

— Izvolite, generale! — odsalutira čim je ušao i lagano se nakloni.

— Ima li kakvih obavijesti o »Invaziji sa Sengire«? Je li roman stvaran ili izmišljen?

— Svi su romani izmišljeni, generale — odgovori ađutant u nedoumici.

— Idi do đavola? Pitam te je li stigla kakva obavijest o nekom djelu s područja znanstvene fantastike s tematikom koju opisuje priča »Predmet broj 2197/SP«?

— Još ništa, generale — odgovori brzo ađutant. — Posljednji podaci zaključeni su...

— Čuli ste! — reče general Cordon, pošto je otpustio kapetana. — Kako sada stvari stoje, roman »Invazija sa Sengire« ne postoji, on je izmišljen zato da bi poslužio kao okosnica priče koja je predmet naše rasprave.

— Ja se ne bih složio sa time da forma u kojoj autor te priče izlaže ono što nas ovdje zabrinjava ima neko značenje koje bi upućivalo na to da on dublje poznaje materiju o kojoj govor. Sve je to stvar površinskih analogija koje su s jedne strane preslikovite, a s druge preopćenite da bi upućivale na nešto konkretno — uključi se u raspravu psiholog, profesor Wilson.

— Ne bih rekao da je tako — reče jedan pukovnik. — Autor upravo upućuje na značenje kemijskog tehnološkog postupka prilikom pravljenja aktivne ploče, iako u nekim pojedinostima i griješi. Šteta što nije prisutan nijedan od kemijskih tehničara iz mog sektora, da taj aspekt podrobnije analiziramo.

— Možda, ali ono što se nama, koji tu materiju poznajemo, čini

kao potcrtavanje kritičnih pojedinosti, to bez daljnjega može kod čitaoca prouzročiti upravo suprotne efekte. Mislim, osim toga, da su razlozi zbog kojih se autor odlučio na takav način iznošenja materije mnogo prozaičnijeg karaktera.

— Ja bih se iz drugih razloga složio s onim što profesor Wilson želi reći — reče neki major. — Mi gubimo vrijeme s ovom pričom i pridajemo joj značenje koje ona nikako ne zaslužuje, a čekaju nas mnogo važnije stvari o kojima bismo hitno morali donijeti značajne odluke.

— Predmet »Sunčeva pjega«, znam na što mislite, majore — reče general Cordon. — No, ja bih vas upozorio da nam se prema najnovijim rezultatima kompjuterske analize stupanj tajnosti projekta kojeg razmatramo poslije izdavanja ove priče bitno smanjio. Propisi nalažu da se u ovakvim slučajevima revidiraju planovi najviših strategijskih razmjera. Znate li što to znači?

— Jeste li obavijestiti Predsjednika?

— Nismo još. Nisu stigli rezultati psiholoških...

— Baš sam o tome htio govoriti — reče psiholog. — Priča i nije toliko složena, a u mnogim slučajevima način zaključivanja srazmjerno je lako prepoznatljiv. Evo, recimo u imenu »Soy Chargh« u navodnom romanu, lako se prepoznaje ime poznato fizičara Sadija Carnota...

— Da, to je njihov način rada... — priklopi general Cordon. — Stvari uvijek prave složenijim nego što jesu. Naročito s tim glupim imenima. Wanda kaže da je zamalo polomila prste dok je prepisivala tu priču na službene formula re...

— Da, hm... — reče profesor Wilson. — Nisam toliko mislio na imena koliko na samu radnju i rasplet. Kada treba donijeti konkretnu odluku, onda se ispostavlja da je ona nepotrebna jer i oni drugi imaju taj »Thörov stroj«. Deus ex machina.

— Možda je i tako, ali meni se to čini dosta duhovito. Da je tako, sada ne bismo morali donosti ovako važnu odluku.

— Zaboga, ne biste valjda željeli da tako bude i u stvarnosti? — prekori general Cordona. — Ja osobno držim da to ne bi bilo ni najmanje duhovito!... Uostalom, Deus ex telephono! — Naime, u tom trenutku zazujao je interfon.

Svi su šutke i napeto promatrali aparat. Nekoliko trenutaka

čulo se samo zujanje, a onda se general Cordon odvažio i pritiskom na dugme aktivirao zvučnik.

»Kava je gotova, generale«, začuo se ugodan ženski glas. »Da li da je odmah donesem?«

Krunoslav Gernhard:
Točno predviđanje

Zaustavio je aerocar pred natpisom. Još je prije naučio jezik, pa mu nije bilo teško pročitati. Pisalo je: Zagreb. U daljini nazirale su se zgrade. To je neki grad, pomisli. Odluči ga posjetiti. Aerocar se lako podigne na zračni jastuk i zajedno s vozačem odlebdje.

Opet natpis, samo sada postavljen iznad ulaza u neku zgradu. »Knjižnica«, pročita u sebi. Uđe.

Prostorija je bila prostrana. Na zidove su bile naslonjene mnog \1\2rojne police s knjigama. Odmah do njega dugačak stol sa šarenom hrpom knjižica. Posegnu za jednom, kad odjednom začuje nekakav zvuk iza leđa. Tik-tak-tik-tak. Tik-tak-tak-tak. Pogleda malenu napravu i pročita:

»16.26, 3. IX 2006«. — Hm.

Vrati se prvotnoj namjeri i uzme knjižicu sa stola. Činila se najnovija. Na naslovnoj stranici bilo je nacrtano nekakvo plavo stvorenje i roj insekata kako ga napada. Gore je pisalo »SIRIUS«, malo niže »Biblioteka znanstvene fantastike«, još niže »broj 351« i »cijena 600 din.«, pri dnu »Josef Curizski: BESMRTNOST BOGOVA«, a sasvim do donjeg ruba »Još 12 veličanstvenih: Philip Carpenter«.

Nezainteresirano je listao knjižicu, a onda mu nekoliko prvih redaka priče »NAPAD« zaokupi pažnju. Čitao je naglas, da bolje razumije.

»Godine 2006, mjeseca devetog, izvanzemaljska bića napala su i za tri dana opustošila Zemlju. Ti veliki repati buljooki stvorovi dolazili su sa...« — Prestao je čitati. Smijao se iz sveg grla.

— Haha! Al' je pogodio! Eh, pa da, sad je 2006, deveti mjesect Da ga, haha, da ga sada vidim, haha, da sad vidim tog pisca, haha... Stegnuo bih mu ruku! Uhhaha huuh...!

Iznenada osjeti glad i prestane čitati.

Izišao je u potrazi za nečim čime će utoliti glad. Njegove

buljooke ljubičaste oči sijevale su po ulici. Veliki dugački rep vukao se preko tijela mrtvih Zemljana na pločniku. Iznenada ugleda otrgnutu ljudsku ruku i prihvati je jednom od svojih šest. Prinese je zubatim vilicama i bez teškoća počne žvakati meso zajedno s kostima. Htio se vratiti i nastaviti čitanje, ali nije poznavao grad i nije zapamtio put do »Knjižnice«. Pomalo žalosno odmahne jednom od svih šest ruku. Onda se osmjehne.

— Šteta. A baš je bio pogodio.

Nastavi žvakati ruku.

Jim Johnston:

The Return of the Ocean Stream

Preveo Žarko Vodinelić

Povratak oceanske struje

Kad je McGlade došao k sebi, ustanovio je da leži među granama drveta na tankoj prostirci od sitnih, isprepletenih grančica. Čim je otvorio oči, ugledao je crveno-ljubičastu siluetu okolnog lanca brežuljaka, a onda ga je bol oslijepila. Naprezao se da se pomakne, da pokrene udove. I dok se tako micao, grančice popustiše i on se s urlikom stropošta u tamnu dubinu.

Probudila ga je hladnoća. Negdje u blizini tekla je brzica, a zrak je bio vlažan i pun buke od njegova pada. U nosu osjeti jasan miris soli, dok mu je ozon s morske obale omamljivao jedva svjesne misli.

Bolno, kao da se spušta niz stepenice od staklenih krhotina, potpuno se razbudi. Postalo mu je jasno da su mu udovi, koji su mu dotad bili opruženi, sada zgrčeni. Otkrio je da je leđima oslonjen o strminu od vlažne zemlje, da sjedi u udubini stvorenoj od korijenja prevaljenog stabla.

Dok je uočavao svoju neposrednu okolinu, ona se mijenjala: pola se brežuljka otsklizalo uz neznatnu buku — kao da je netko uzdahnuo. Tone blata punog soli polagano su se kretale u valovima, a cijela je šumica projedrila kraj njega i izgubila se iz vida.

Još više od pomicanja tla iznenadilo ga je to što je sve promatrao kroz izmaglicu od vlastitog daha. Sada je lipanj, dvadeset prvi, ili je bar bio. Nije imao pojma koliko je dugo bio u nesvijesti. Najdulje jednu noć. To bi značilo da je danas 22. lipnja.

Još se čudio zbog magle oko sebe a dah mu je samo prevlačio koprenu preko njezina kaotičnog kovitlaca.

Zaprepastilo ga je ono što je uspijevao nazreti kroz maglu što je promicala. Prizor ga je podsjetio na fotografije rovovskog rata: goleme, široke pukotine, preokrenuta stabla što promiču s korijenjem punim blata, napol uništeni autobus pritiješnjen između stabala, pun tjelesa na jednom kraju.

Paraliziran stravičnim prizorom, McGlade pomisli da je vjerojatno žrtva neke strašne katastrofe— možda se u blizini srušio avion.

Zatim opazi da drvo na kojemu sjedi nije preokrenuto kao što je mislio dotad. Noge mu obuhvatiše široko stablo dok se pokušavao uvjeriti u ono što je ugledao. Na trenutak pomisli da je možda zbog kontuzije izgubio osjećaj za ravnotežu. Ali, ne! Vrati pogled do granica svog nemirnog obzora i shvati da je stablo uistinu vodoravno, a da je tlo iza njegovih leđa... uspravno.

Zatrese glavom u nevjerici. Nekakav bezumni, nemogući san...

Dok je promatrao još jednu hrpu blata kako klizi pored njega, shvati da je nekako uspio preživjeti najžešći nalet katastrofe. Gravitacija se iznenada promijenila i pretvorila lice Zemlje u lice nekakve bezdane hridi s koje su vjerojatno svi ljudi, osim možda nekolicine, odletjeli u smrt. Drveće ga je uspjelo zadržati, ali i ono slijedi neumoljivi pomak gravitacije.

Pred očima promicali su mu prizori iz filmova. U mislima je promatrao milijune ljudi kako teku poput bujice pijeska. Otvori usta hoteći ih upozoriti, spriječiti njihovo poniranje. Sjeti se svih ljudi koje je poznavao — svi su nestali, a i svi ljudi koje nije poznavao.

Tada shvati da su mu usta širom otvorena, a onda ih zatvori naglo kao da prigušuje urlik što nadire.

Tresući se, ne samo od hladnoće, posegne naprijed i spusti se na sve četiri po stablu. Ukočeno pužući naprijed, pokršavao je otkriti ne nalazi li se možda netko u blizini. Mučna je tišina vladala naokolo, a iz daljine je dopirao huk moćnih voda — Izvora magle i vodene prašine. Strese glavom u nevjerici dok je pokušavao zamisliti sve oceane svijeta kako se preklapaju pod utjecajem tog novog zakona gravitacije.

Pužući po drvetu, uplaši kosa koji otprhne cvrkućući. Toliko se

iznenadio da je gotovo spuznuo u dubinu. Povuče se unatrag i zgrabi tanku grančicu da se umiri. Nehotični pogled u dubinu gotovo ga obeznani. Magla ispod drveta čudno se izvijala, kao da mu pokušava otkriti ponore u svojim skutima.

— Ne mogu vjerovati — prošapće, bacajući unezvjereni pogled naokolo. No povjerovat će, nije imao druge.

Dokazao je to sebi tako što se probio do autobusa. Nekad je bio vojnik u Adenu, ali ga je prizor s tijelima u autobusu zgranuo više nego išta u životu. No bilo mu je hladno i trebalo mu je odjeće. Tanka košulja što ju je obično nosio u lipnju nije bila dovoljna za novonastalu klimu.

Među tijelima na površini pronađe veliku plastičnu vreću punu odjeće; vjerojatno se netko vraćao iz praonice. Malim džepnim nožem što ga je nosio na privjesku za ključeve razreze vreću i izvuče dva velika gunja. Proreže u njima rupe za ruke i glavu da mu posluže poput indijanskog ogrtača. Tako će se najbolje zaštititi od vlažne hladnoće.

Umirao je od gladi, ali da pokuša naći hranu među tijelima bilo bi to kao kad bi odrezao svoj mali prst da se najede. Bilo kako bilo, osjećao je dovoljnu grižnju savjesti kad je s mrtvoga vozača skinuo ručni sat. Njegov se sat u jednom od padova pretvorio u narukvicu. Ako bude znao točno vrijeme, bit će mu to bar nekakva utjeha.

Nagađajući prema položaju autobusa, nasluti da će, uspne li se ravno natrag, doprijeti do ceste s koje se survao autobus. Rasuđivanje mu se već dovoljno prilagodilo novonastaloj situaciji pa je shvatio da će mu ceste biti važne jer ih većina ima sa strane zidove ili živice po kojima će možda moći hodati. Shvatio je da je sjever sada gore, a ako cesta vodi na sjever, za njega će biti uspravna. Stoga će uz svaku cestu što vodi u bilo kojem drugom pravcu biti nekakva izbočina usmjerena prema gore, to jest prema sjeveru.

Iziđe iz autobusa i počne se uspinjati uz strmu liticu svijeta.

Dok je bio u vojsci, bio je hrabar planinar, ali je ustanovio da su mu sve nekadašnje sposobnosti zakržljale. Hod po blatu bio je vrlo nesiguran i prijetio mu je jezivom mogućnošću da se pridruži onima na dnu ponora. Pronašao je, međutim, grmlje kupina kojim se poslužio kao nekim primitivnim stepenicama. Prije toga otrgnuo je dvije krpe sa svoga ogrtača da zaštiti ruke.

Naposljetku, našao se pred zidom nekakve kuće. Prozor iznad njegove glave bio je netaknut. Razbio ga je i uspeo se unutra.

Kad je povratio dah, brzo je razgledao kuću. Ipak nije napredovao onoliko brzo koliko je želio. Morao se provlačiti na različite načine da se probije iz sobe u sobu, jer su vrata često bila i tri metra iznad nagnutih »podova« na kojima je stajao. Mogao je doprijeti do vrata samo nagomilavanjem namještaja koji mu je poslužio kao stepenice.

U kući nije bilo nikoga.

Pronašao je kuhinju, ispravio stol i stolicu i postavio ih za objed jedne osobe. Okrenuo je hladnjak, otvorio ga i uzeo malo kuhanog mesa i salate. Zatim je pojeo nekoliko kriški kruha i popio čašu mlijeka. Oduvijek je volio mlijeko, a sad je znao da ga više nikad neće okusiti.

Zatim je ustao od stola. Krene i nagazi na čavao na kojemu je nekad visio kalendar. Jauknuo je od bola, skakajući naokolo i psujući. Zatim se nasmiješi pri pomisli na čudni položaj čavla. Nekoliko sekundi previjao se od smijeha, zatim su uslijedile histerične suze, a onda povrati jelo.

Kad se smirio, pripremi još jedan, skromniji obrok koji je pojeo u drugoj sobi na divanu.

Kad je tako zadovoljio ono najnužnije, pomisli da bi trebalo da nađe topliju odjeću. Sjeti se da je u spavaonici vidio ormar.

Bio je to ugrađen ormar, pet metara iznad njega. Ponovo poče gomilati komade namještaja da se uspne do ormara. Dok je gurao divan ispod vrata, podižući noćni ormarić na divan, pokušavao se sjetiti što će mu trebati za opstanak u novoj okolini. Dok je primicao krevet uza zid sa stolom za toaletu, ustanovi da mu je mozak potpuno prazan. Žalosno pomisli da je možda u šoku, a onda se uspne na divan.

Ormar je imao vrata na kotačima. Podigne se na prste i ustanovi da može odgurnuti vrata otkinutom nogom od noćnog ormarića. Nekoliko komada odjeće zalepršа van. Cipele zatutnjiše oko njega dok je sklanjao lice pred njihovim udarcima usmjerenim gravitacijom.

Kad je malo otvorio vrata ormara, pala mu je na um prva konstruktivna misao: sad mu treba konopac i kuka. Bio je toliko

uzbuđen što su mu se misli ponovo pokrenule da se smjesta spustio na pod i vratio u kuhinju jer se sjetio da je ondje vidio olovku i bilježnicu. Zatim se ponovo vratio u sobu, a usput je ponio metlu i velik, neupotrijebljeni smotak konopca za sušenje rublja.

Slomio je dršku metle tako što ju je prislonio uz zid pod kutom, a onda je nagazio na nju. Zatim je dvije polovice svezao ukriž pomoću dijela najlonskog konopca. Kad je to dovršio, počeo je plesti ostatak konopca u debelo uže. Nadao se da će mu ono poslužiti dok ne nađe nešto prikladnije.

Dok je pleo, zapisivao je ideje u bilježnicu. Prvo mu je na pamet pao ranac, a onda čvrste čizme. I tada se sjeti da će sve što mu treba naći u trgovini sportske opreme ako se uspije probiti u grad. Sjetivši se kako su cipele padale oko njega, doda i kacigu svome popisu. Dok je ispleo uže, već je ispunio nekoliko stranica različitim idejama.

Kad je svezao uže za križ, pokušao ga je ubaciti u ormar. Peti put se križ zahvačio između vrata i dovratnika. Začuo je kako vrata prijeteći škripe i sjeti se tankih grančica što su držale njegovu raspoređenu težinu, pa se protegne kako bi mu tijelo pokrivalo veću površinu.

U ormaru nije bilo mnogo prostora, ali mu padne na pamet da bi to moglo biti prikladno prenoćište. Sad kad se ugrijao različitim aktivnostima, zaboravio je da se uspeo u ormar da pronađe topliju odjeću. Odvoji uže od »kuke« i priveže ga za prečku na kojoj je visila odjeća, oslanjajući se na nj da provjeri može li izdržati njegovu težinu. Skinuo je različite odjevne predmete s vješalica i napravio od njih prostirku za spavanje. Po količini odjeće zaključio je da je u kući živio imućan bračni par srednjih godina.

Preostali sat prije mraka proveo je proučavajući i sređujući bilješke. Kad je postalo suviše mračno da bi čitao, legao je i pokušao zaspati. Bilo mu je drago što nije visok jer je morao leći dijagonalno preko vrata ako se želio ispružiti. Vrata nije potpuno zatvorio da bi mu ulazio svjež zrak.

Nešto ga je probudilo u noći. Laknulo mu je jer su snovi bili jezoviti: sanjao je da sjedi uz logorsku vatru i razgovara s krvavim tjelesima što ih je vidio u autobusu. Zavodila ga je mlada žena kojoj je lubanja bila potpuno uleknuta. U snu ju je samo poželio. Kad se probudio, sjetio se da je jedva uočio njezinu ljepotu, neokrnjenu čak

i u smrti.

Slušao je kako se vani diže vjetar. Kiša je šibala po razbijenom prozoru i pod je bio mokar od kapi što su padale unutra. Osjeti nelagodu. Prvi put se prisjeti kako se osjećao nekoliko dana prije nego što se probudio na drvetu. Bio je nemiran, razdražljiv, mučila ga je nesanica. Uzeo je dopust u tvornici i proveo nekoliko dana šetajući dugo po brežuljcima. U toku jednog takvog lutanja svijet su pretekli događaji. Iznenada je bio potpuno siguran da samo svome nemiru može zahvaliti što je ostao živ. Da nije bio na obronku brežuljka, ne bi bilo drveća koji je zaustavio njegov pad.

Onda se sjeti drveća uhvaćenog u odronu zemlje i shvati da je samo pravim čudom ostao živ. Da je ostao u svom stanu, također bi bio preživio — zalijepio bi se uz zid — ali koliko dugo? Naselje u kojemu je živio sad je zacijelo nestalo pod težinom voda što dolaze s Arktika. Ponovo ga obuze jeza pri pomisli na tu golemu vodu što se valja. Nije mogao zamisliti da bi se mora potpuno odvojila od planeta pa je pretpostavio da su mora na južnoj polukugli pala prema ekvatoru i da je sad oko Zemlje prsten vode i leda, slično kao na Saturnu.

Dok je razmišljao o tome, svijet je postajao sve manje gostoljubiv.

Nelagoda što ga je probudila, presjekla mu je sve misli. Najednom se poče tresti. Mir je nestao zajedno sa snom. Odlučio je pogledati van.

Gurne vrata pod sobom i ustanovi da se nagib sobe promijenio dok je spavao. I u sekundama dok je razmišljao o tome, osjeti kako se kuća ljulja, kao brod što se polako uspinje na greben. Dok je drvena građa škripala, a komadi opeka udarali oko njega, kuća se raspolovi poput jajeta.

Polagano lebdenje kuće na moru blata pretvorilo se u ubrzani let bez krila. Tama je protjecala kraj njega, a osvjetljavale su je samo unutrašnje iskrice bola kako se sudarao s različitim predmetima.

Zaustavilo ga je uže. Refleksi su mu radili i u divljačkoj panici tako da je uže zadržao u ruci. Batrgao je nogama dok dok se uspinjao uz uže. Našao se u živici na dnu vrta. Vrt je bio nagnut i zato se kuća otklizala, ostavljajući McGledea neozlijeđenog u njegovu zaklonu. Kuća je zacijelo pokrenula lavinu na svom putu u

dubinu prema jugu.

Taj cijeli nevjerojatno sretni scenarij ostavio ga je bez daha kad je shvatio što je sve prošao. Onda su mu se misli prekinule kad se sjetio da je čuo krikove dok je padao. Vlastito mu je grlo bilo suviše zaokupljeno uvlačenjem zraka dok je povlačio konopac da bi imalo vremena za krikove — znači da to nije bio on.

Pokušavao je nešto nazreti kroz neprobojnu tamu, pitajući se nije li ta kuća bila samo jedna u nizu sličnih. Sad je proklinjao svoje kratkovidno ponašanje — samo se brinuo da utoli glad. Uopće nije pomislio na eventualno preživjele u ostalim kućama.

Bio je siguarn da je čuo dječje glasove kako se miješaju s onim ženskim kricima.

Lice mu je postajalo napeto i ukrućeno dok se šutke prekoravao — proklinjao je sama sebe s takvim unutrašnjim bijesom da ga je iza očiju oštro zaboljela glava. Onda mu je kvrga u grlu narasla do takvih golemih razmjera te mu se činilo da će mu se vrat rasporiti od brade do prsiju. Briznuo je u plač. Suze su navrle silovito poput vjetrom šibanih kišnih kapi što su sljepljivale zrak oko njega. Jecaji su ga razdirali kao da mu neki divovski maser, prevelik da bi učinio bilo što drugo osim da ga prignječi između palca i kažiprsta, kala kosti u katarzi što prožima cijelo tijelo. Naposljetku ga je san nekako primirio.

Ponovo ga je probudila hladnoća. Vjetar je puhao u naletima i kovitlao kišu oko njega kao da se nalazi u nekoj čudnoj prostoriji za tuširanje. Ogrtač ga je pritiskao poput neke betonske koprene.

Kihnuo je gotovo prije nego što je otvorio oči. Ukrućenost mu je odaslala bolne iglice kroz ramena, a kad je okrenuo glavu da pogleda naokolo, zažmirio je od bolnog grča u vratu. U glavi mu je bubnjalo, grlo ga je boljelo kao da je netko udario po vratu. Dok je pokušavao istezanjem oživiti obamrle udove, ovi su mu se odjednom počeli grčiti.

Nikad nije bio u tako očajnoj situaciji, čak i kad je bio teško ranjen u Adenu, boreći se protiv nekoliko ozljeda odjednom, nije se osjećao toliko loše. Razlika je, na žalost, bila izvanjska. Dok je ležao u bolnici, posjetila ga je djevojka kojom se namjeravao oženiti. Čak ga je i sam njezin osmijeh razgaljivao. Bio je mlad, u naponu snage, pred njim je bila budućnost. Sad je bio stariji, izgubio je iluzije (ne o svojoj ženi, nego u sebi), tijelo mu je oslabjelo. Pred njim nije bilo

nikakve budućnosti, osim da živi kao divljak u luđačkom svijetu što se pretvorio u liticu.

Jedino je bilo dobro što ga je ogrtač spasio od glavnine trnja u živici. Kad je opazio da je uže još zapetljano u granama živice, pokuša ga raspetljati, što mu je samo koristilo da se razbudi. Kad je to obavio, osjećao se mnogo bolje.

Sjeti se svojih bilježaka i mahnito ih poče tražiti, a onda ih pronađe pod košuljom. Ponovo ih je pročitao, puštajući da mu se usijecaju u pamćenje, uživajući u sigurnosti što su mu je one na izgled davale. Kad je cijeli popis naučio napamet, kiša je popustila i raspoloženje mu se malo popravilo.

Osjećajući težinu vode u ogrtaču, nesigurno se pridigne na platformi od trnja i svuče gunjeve sa sebe. Iscijedi ih i raširi da se malo prosuše.

Zatim odluči izvesti nekoliko fizičkih vježbi radi cirkulacije krvi. Budući da nije mogao trčati na tom mjestu, zadovoljio se živahnim pokretima ruku, boreći se protiv boli i uporne depresije, sve dok se nije oznojio i postigao trkaći trans — stanje što nastaje zbog oslobađanja kemijskih sastojaka u mozgu nakon energičnih vježbi. Nakon toga osjeti potrebu da se isprazni i to smjesta učini, a onda osjeti glad, sve dok ga druga skupina vježbi nije prisilila da za trenutak zaboravi na hranu.

Vlažnijim je ogrtačem obrisao znoj, a zatim ga je — pod utjecajem nekog iznenadnog poticaja — odbacio. Promatrao ga je kako pada, a onda zahvaćenog vjetrom koji ga je povukao za sobom u visinu. Promatrajući žuti gunj kako se udaljava, McGlađe se sjeti svojih letova na zmaju. Ne odvajajući oči od njega, gotovo je u svojim udovima osjetio snagu vjetra što napuhuje gunj. Ruke i noge mu se napregnu. Pokušavao je upravljati gunjem kroz nalete vjetra kao nekom čudnom čarolijom. Kad je opazio kako se gunj podiže, podiže, podiže visoko, daleko između uskovitlanih naslaga oblaka, osjeti pobjedničko veselje kao da je on pridonio njegovu oslobađanju. Prasnuo je u smijeh kad je vidio kako iščezava.

Kad se u mislima vratio na tlo, McGlađe se osvrne i ugleda ostatke nekoliko kuća. Imao je pravo u svojim samooptužbama prošle noći. Da se nije zaustavio u prvoj kući, otkrio bi druge preživjele. No platio je svoju nepromišljenost grčem boli i sad nije osjećao krivnju — za trenutak. Zacijelo će još biti trenutaka kao

onaj sinoć, trenutaka kad će proklinjati sama sebe, kad možda za godinu dana ustanovi da je sam. Sjećajući se sretnih okolnosti — vrlo male vjerojatnosti svoga vlastitog opstanka — znao je da je sada vjerojatnost da će pronaći nekoga u sličnom položaju gotovo nikakva.

Da odvrati misli od takvih crnih slutnji, pokuša odlomiti deblju granu iz živice. Takvo teško, čvrsto drvo bit će odlično za bacanje na ptice i male životinje (krtice, štakore). Ako većina kuća izdrži prije rušenja koliko je izdržalo njegovo posljednje boravište, više se neće moći oslanjati na hranu što je ostala u tim kućama. Morat će se vratiti prirodi. Žalosno se nasmije takvom zaključivanju. Posljednjih deset godina namjeravao je provoditi praznike u divljini, možda samo s vrećom za spavanje, u šumskoj kolibi, živeći od onoga što bi mogao ubrati ili uhvatiti u stupicu, paleći vatru trljanjem grančica. No, dakako, nikad to nije uspio ostvariti. Sad je trenutak, pomisli sumorno, da to učini jer će inače umrijeti. Nije to nikakvo melodramatiziranje, to su gole činjenice.

Nakon mnogo napora oslobodi granu, a onda je poče obrađivati džepnim nožićem. Radio je pažljivo da ne ošteti oštricu. Koliko je znao, to bi mu mogao biti posljednji predmet iz doba civilizacije koji mu se našao u ruci.

Kad je obradio štap, poče vježbati kako će ga upotrebljavati. Bacao ga je prema živici što se na tom mjestu savijala pod pravim kutom slijedeći granicu vrta. Nekad se kao dječak služio štapom za bacanje, kad je lutao po šumama. Ništa nije moglo umaći munjevito bačenom štapu. Djed ga je bio naučio svim trikovima i svim usputnim aktivnostima, na primjer, kako se ulov priprema za jelo. Kosovi i drozdovi bili su naročite poslastice što su obogaćivale obiteljski jelovnik.

Nasmijao se kad je vidio kako mu ide — ni sjena vještini iz djetinjstva. Znao je, međutim, da potpuna točnost nije potrebna. Štap mu je bio dugačak oko pola metra. U letu se okreće i stoga pogodi svaki cilj u promjeru od metra, što je više nego dovoljno da pogodi pticu ili neku životinju. Zacijelo će se, pod utjecajem gladi i nakon nekoliko promašaja, oko i ruka uskladiti kao nekad.

Cijelo je jutro proveo na živici, povremeno upadajući u nju do koljena. Sad je odlučio krenuti. Popis je sad znao napamet. Najbolje će biti da krene u grad i da potraži trgovinu sportske opreme u

kojoj će naći sve što mu je potrebno za penjanje. Osim toga, najviše šanse da sretne preživjele ima ako krene u tom pravcu — bar se tako nadao.

Navukao je ogrtač koji je sad bio samo malo prosušeniji nego kad ga je raširio da se suši. Smotao je konopac oko ramena tako da je »kuka« visila preko leđa, a štap je zatakao za pojas da bi mu ruke bile slobodne za penjanje.

Uspinjući se živicom, došao je do ostatka pozadine kuće. Sad je još samo ostalo nekoliko redova opeka. Uspuže se na njih i ostane nepomičan čekajući da mu se vrati dah. Zatim krene po opekama dok nije stigao do ugla kuće gdje se zid uzdizao pod kutom od oko sedamdeset stupnjeva — zato što nijedan zid kuće nije gledao točno na sjever — pravac koji je za McGladea sada bio »gore«, poput meridijana na globusu.

Vjetar nahrupi prema njemu jer je bio izloženiji u tom novom položaju. Krpe magle i oblaka što su tako dugo zaklanjale sunce počele su divljački plesati, ali nijedanput nije uspio ugledati komadić plavog neba.

Zagleda se prema svojoj živici u dubini gdje je vježbama vratio dobro raspoloženje — kad bi samo imao isposničku samokontrolu, mogao bi sjediti prekriženih nogu poput fakira i meditirati dok ga ne uzme smrt. No znao je da to nikako ne odgovara njegovoj aktivnoj prirodi. Da bi se potpuno oslobodio tog iskušenja, ustane i poče određivati oslonce za ruke i noge za uspon po ostacima zida.

Duboko uzdahne i poče se uspinjati.

Uspon je bio poput more, ali se uspio provući kroz još jednu živicu. S lijeve strane mu je bio bezdan, a s desne glatka asfaltirana pješačka staza. Otprilike metar iznad njegove glave bio je rub puteljka, a iznad toga još jedna staza obrubljena niskim zidićem kroz koji se probijalo korijenje drevnih stabala.

Prvi put nakon katastrofe McGlade prepozna svoju okolinu: često je prije prolazio tim putem s niskim zidom, opažajući kako je bio napukao jer se glavna cesta svake godine slijegala centimetar po centimetar. Samo je čvrsto korijenje drveća sprečavalo cestu da se ne otisne niz brežuljak.

McGlade se zagleda u drveće što je još stajalo ondje. Sjećajući se odrona zemlje, činilo mu se da je samo ta planinska izbočina spriječila da podivljali oceani, oslobođeni prevrtljivošću gravitacije,

ne ogole taj dio terena do stijene. Načas pomisli da nastavi uspon dok ne stigne na vrh litice da se suoči s katastrofom, da vidi kako se goli planinski masiv uzdiže potpuno ogoljen ili možda zatrpan arktičkom morenom, ostacima ledenjaka što će se topiti mjesecima, ledenjaka koji su vjerojatno bili izvor hladnog zraka što se miješao s toplim i stvarao debeo sloj oblaka.

Ipak je odbacio tu mogućnost i uputio se prema gradu, hodajući živicom uz put, ponekad se uspinjući uz zavoje koji su slijedili oblik krajolika.

Prva mu se ispriječila sporedna ulica: ponirala je u maglu ispod njega. Tu su mu poslužili konopac i kuka i uspio se prebaciti u još jednu bodljikavu živicu. Ta je živica bila manje gusta od ostalih i morao se ponovo poslužiti konopcem. Tako se prebacivao s drveta na drvo što su rasla iz živice. Na svakom bi drvetu predahnuo i svako je dobro pretražio ne bi li pronašao kakvu pticu. Tek kad mu je jedna prhnula ispod nogu, uočio je grešku u svom naumu: ako pticu onesvijesti, past će u dubinu i neće od nje imati nikakve koristi. To ga je razočaralo, ali je sam sebi obećao luk i strijele na uzici kako bi tome doskočio.

Ispod je prepoznao pravilne obrise igrališta za golf. Jednom su se oblaci gotovo razišli i ugledao je cijelo igralište i još dalje — sve tamo do udaljenog kraja estuarija, do brežuljaka i planina iza njih. Zatvorio je oči pred tim prizorom. Uvijek se ponosio time što se nije bojao visine, ali ovo je bilo previše. Da padne, vjerojatno bi padao pedeset ili šezdeset kilometara prije nego što bi udario u planinu, a onda bi se skotrljao niz vrhunce i padao, padao, padao, dokle? Do ekvatora?

Ta ga je misao i očajavala i uzbuđivala.

Krenuo je dalje pored igrališta za golf i došao na drugu stranu ceste. Sad je cesta zavijala i suočio se s mogućnošću da prelazi preko niza glatkih fasada trgovina što su ležale pod putom od trideset stupnjeva.

Stigao je do trgovine povrćem. Okno na izlogu bilo je potpuno smrskano i lako se uvukao unutra, ostavljajući za sobom konopac.

Na »podu« trgovine, zapravo stražnjem zidu na kojemu se izlagalo povrće i voće, naišao je na tijelo velikog, odraslog čimpanze. Prvi pogled na nj ga je zaprepastio, ali kad se uvjerio da je najmun mrtav, sjetio se da je zoološki vrt samo kilometar-dva uz

cestu. Je li majmun pobjegao iz zoološkog vrta i onda dolutao ovamo ili je pao ovamo i zaustavio se na polici s voćem? Ako majmuni vjeruju u zagrobni život kako ga zamišljaju primitivni ljudi, onda tome majmunu nikad neće nedostajati hrane.

Što je McGlade dulje promatrao majmuna, sve mu je lakše bivalo da je životinja mrtva. Već je vidio to stvorenje u zoološkom vrtu. Svaka životinja što živi u takvim uvjetima zacijelo je potpuno zbunjena svojom okolinom. Bilo bi uistinu ironično da ga ubije majmun kako bi udovoljio svojoj želji za osvetom.

Probijajući se kroz hrpe voća i povrća, ustanovio je da ne može doprijeti u prostorije iza trgovine. Bilo bi to preteško pa nije ozbiljno ni pomislio da se probije u nadi da će pronaći preživjele.

Ograničio se na to da izabere samo nešto neoštećenog voća. Napunio je jednu vrećicu, a zatim je dodao još nešto maslaca i nekoliko limenki kuhana mesa. Tražeći nešto za piće, otkrio je kutiju konzerviranog mlijeka. Kušao ga je i utvrdio da se nije pokvarilo. Stavio ga je u svoju vrećicu i izvukao se van.

Nastavio je hodati dok nije stigao do sljedeće zgrade u nizu. Bila je to krčma. Vanjska su vrata bila otvorena. Spustio se u polumračno predvorje da se skloni od vjetra. Ondje se odmorio i jeo.

Nije gubio vrijeme na probavljanje jela, nego se odmah izvukao van i nastavio put. Nagađao je da mu je još ostalo oko osam sati danjeg svjetla i htio je stići do trgovine sportske opreme prije mraka. Trebalo je prevaliti još oko pet kilometara.

Sljedeća prepreka bila je nepremostiva: veliko raskršće bilo je preširoko da bi ga mogao prijeći pomoću konopca. Jedino je mogao krenuti niz liticu, spuštajući se u vrtove predgrađa dok ne presiječe drugu glavnu gradsku cestu.

Kad se sretno spustio do niže ceste, put dalje bio je lakši. Bilo je to industrijsko područje i hodao je po visokim zidovima oko skladišta. Upravo je ondje sreo prvu preživjelu osobu.

Jeo je jabuku da ugasi neprestanu žeđ i tumarao po ravnim fasadama zgrada. Oblaci su se donekle razišli, a neki su svjetlucali na popodnevnom suncu, prvi put nakon katastrofe. Želio je ponovo vidjeti sunce.

Onda je začuo kako netko zove. Pogledao je gore i gotovo iznad

svoje glave ugledao ljudsko lice na prozoru. Bio je to stariji muškarac, a možda i žena. Nije mogao jasno vidjeti.

Glas — nestvaran zbog udaljenosti s koje je dolazio — dozivao ga je da mu pomogne. McGlađe poviče:

— Imate li kakav konopac? — Kad je glas odgovorio da nema, McGlađe ponovo poviče:

— Kako ću onda doprijeti do vas? Kako da vam pomognem?

— Imate li hrane?

— Samo ovo: — McGlađe podigne polupraznu vrećicu.

— Morat ćete mi pomoći. Ne mogu sići — naricao je glas.

— Ali ja se ne mogu uspeti — prošapta McGlade hodajući unatrag. Ruke su mu i dalje ostale u položaju u kojem ih je raširio da pokaže svoju vrećicu.

Kad ga je glas ponovo pozvao, odgovorio je:

— Naći ću konopac i vratit ću se, obećavam.

No glas je naricao i naricao još dugo i kada ga McGlađe nije više mogao čuti.

Sad je počeo nailaziti na mrtva tijela. Kao da je ljude zahvatila panika pa su iskakali iz kuća u plamenu ili su se pokušali uspeti na ulicu bez konopca. Susretao je isprevrtana različita vozila, poput kukaca okrenutih na leđa, po fasadama skladišta. Na mnogima vidjeli su se tragovi paljevine. McGlade pomisli kako bi se vatra zacijelo proširila da kiša nije neprestano padala.

U većini vozila bila su mrtva tijela, ali neka su bila prazna, otvorenih vrata. Na žrtvama se vidjelo da su umrle uglavnom od ozljeda i šoka. Neka je tijela našao izvan automobila. Nagađao je da su vjerojatno ispuzli tražeći pomoć unatoč teškim ozljedama. Da kiša nije zbrisala krvave tragove, vidjelo bi se da su mnogi dopuzali do ruba zgrada i survali se u dubinu.

McGladea se nije dojmila ta strahota. Nakon mrtvaca što ih je vidio u autobusu, ništa ga nije moglo uzbuditi. Više ga je uznemirilo stanje u kojemu su bile neke zgrade: vidjelo se koliko su zbog odrona tla nesigurne strukture što ih je sagradio čovjek. Nailazio je na goleme tunele kanalizacije. Pretpostavljao je da je tekućina iz nje istekla u površinu tla i podrla okolne zgrade.

Nešto drugo ga je još više užasavalo: strvinari su kružili oko

nekih tjelesa. Zbog nečega je bio uvjeren da psi nisu otvorili mrtva tijela. Da su to učinili psi, bio je uvjeren da bi u čoporu turrarali naokolo čuvajući svoju hranu.

Pitao se nije li neka druga životinja, možda lav ili tigar, pobjegla iz zoološkog vrta. To bi objasnilo zašto nije susreo još preživjelih. Kad je razmisilo o tome, zaključio je da je svaka ulica pretvarala svaku četvrt u otok. Samo bi najhrabriji ili najbezumniji pokušali prijeći pukotine što su razdvajale područja u kojima su živjeli ljudi. Bilo je ironično što ulice, komunikacijska mreža, sada razdvaja većinu ljudi.

Svaki put kad bi McGlade došao do prekida na cesti koju je slijedio, bio je to poseban, ali neizbježno monoton niz pustolovina samo da prenese prijeko netaknutu kožu, da legne licem prema dolje, daščući, sve dok mu se volja za životom ponovo drhtavo ne vrati, prisiljavajući ga da krene dalje od bezdana što bi mu učas prekratio sve muke. Nije znao koliko je »posljednjih napora« uložio da se spasi. Životinja u njegovim udovima i plućima nije htjela umrijeti.

McGlade. je do zalaska sunca stigao u središte grada. Dotad se nagledao kako se zgrade ruše iznad njega, pljušteći u lavini opeka i drva, tutnjeći poput smrtonosnog zastora što nastoji dozvati noć. Neka divovska tutnjava — najgora od svih — nije se, činilo se, pojavila pred njegovim očima. Nagađao je, osvrćući se putem kojim je došao, da se nešto iza njega srušilo u dubinu, presijecajući mu odstupnicu. Žalosno se sjeti obećanja starcu ili starici. Okolnosti mu nisu dopuštale da ga ispuni.

Dok je gledao unatrag, opazi u sumraku da se nešto miče, nešto neodređeno blijedo, prilično veliko, ali i prilično daleko.

Zatim začuje pucnje. Polegne po fasadi trgovine na kojoj je stajao, a onda dopuže do velikog balkona što ga je donekle zaklanjao. Pucnji su odzvanjali jedan za drugim.

— Sada zvuče — promrmlja — kao pucnji ispaljeni u bijesu. Da su ispaljeni da bi privukli pažnju, bili bi ispaljeni u duljim razmacima. Zaključio je da bi to mogla biti automatska puška. Zadovoljio se da leži u zaklonu dok se nije smračilo kao da je sredina ljeta.

Kad se osjećao dovoljno sigurnim, ustane i otapka dalje. Prenoćio je u predvorju trgovine cipela. Lako se mogao popeti

unutra gdje bi mu bilo udobnije, ali nije htio čvrsto zaspati da ga ne bi zatekao vlasnik one puške ili stvorenje što ga je nazreo.

Izlazeće sunce zateklo je McGladea kako izvodi sklekove da pokrene cirkulaciju. Žudio je za šalicom vrele crne kave. Bio je to prvi znak čežnje za propalom civilizacijom.

Dok je spavao u toj kratkoj noći, san mu je neprekidno razdirala buka zgrada što su propadale. Najprije bi otpao jedan zid, a zatim bi uslijedila bujica materijala kako se zid rušio kroz druge zidove, sve dok golema lavina ne bi počela kidati divovske trake kroz ulice. Kad je završio svoj petnaesti čučanj, još jedna lavina uzdrma tlo ispod njega. Već se bio navikao na to, kao što se pješak na ulici navikne na škripanje kočnica: to je znak opasnosti samo kad se nađeš pred vozilom što dolazi.

Utažio je žeđ preostalim voćem, a onda se oprezno izvuče van. Krenuo je prema svom cilju, pazeći na svaki znak neočekivane aktivnosti.

Ubrzo je naišao na nekoga tko je tek odnedavno bio mrtav. Meso s lica i trupa bilo je strgnuto, a krv se još gotovo nije bila ni zgrušala. McGlade je oprezno ispitivao jezive ostatke. Budući da po noći nije padala kiša, vidjeli su se tragovi krvi što je otjecala. McGlade nije uspijevao pogoditi koja je to životinja bila, samo je bio siguran da je bila velika. Zacijelo je pobjegla iz zoološkog vrta.

Opreznije nego ikad, McGlade naposljetku dostigne svoj cilj — trgovinu sportskom opremom. Srećom se nalazio na ulici što je otprilike gledala na sjever. Sjedeći na oknu izloga, gledajući dolje kroz odraz vlastitog lica, mogao je razaznati isprevrtane police i pultove. Ono što je ugledao natjera ga da promijeni plan.

Najprije se namjeravao opskrbiti cjelokupnom planinarskom opremom što bi je mogao ponijeti, ali jučerašnje iskustvo — prevalio je sedam kilometara za oko devet sati — pokazalo mu je da nikad ne bi mogao živjeti u takvim okolnostima. Osim toga, činilo se da lavine svakim satom postaju sve učestalije.

Dotad uopće nije opazio živih stvorova oko sebe. Ptice su utihnule pred grmljavinom kuća u padu. Njegov štap za bacanje bio je potpuno nekoristan.

No usprkos svim tim razmišljanjima, izmijenio je svoj plan pod utjecajem onoga što je vidio u trgovini.

Vidio je golemog zmaja.

Bio je to vjerojatno jedini zmaj za letenje u trgovini, no zapravo je ondje bio izložen samo da privuče prolaznike, s nadom da ih od promatrača izloga pretvori u ozbiljne kupce. Stajao je na vrhu hrpe krša otkako se otkvačio sa stropa kao neka šarena, nespretna ptica na neurednom gnijezdu.

McGlade pokuša smiriti ubrzan puls. Pokuša izbrisati iz sjećanja komad gunja što je odletio, ali ne uspije u tome. Nastavio ga je u mislima pratiti, kako se odvojio od litice i slobodno odletio iz podmuklih zračnih kovitlaca u mirnu struju što ga je tjerala uvis. Promatrao ga je netremice, nijemo ga poticao da leti dalje, želeći da uspije, i ne pomišljajući da će se za dvadeset četiri sata i sam suočiti s istim iskušenjem.

Da bi dobio vremena za razmišljanje, McGlade krene uz ulicu da u nekoj trgovini nađe nešto za jelo. Nije bio gladan — pomisao na let odnijela mu je apetit uzbuđenjem koje ga je gotovo škakljalo — ali je malu vrećicu ipak napunio s nekoliko limenki. Kad se izvukao natrag na ulicu, kretanje što ga je opazio niže na cesti, natjera ga da se brzo ukloni.

Ponovo se podigao da izviri van, a onda je ustanovio kako ga oči varaju. Najprije je, zbog udaljenosti i neobičnosti okomitih ulica, pomisilo da je to veliki bijeli pas — nešto kao stari engleski ovčar. Onda ga je spoznaja udarila poput malja i umorno se povukao u zaklon.

Bio je to sjeverni medvjed.

Ni po čemu nije mogao utvrditi je li to bio medvjed iz zoološkog vrta ili je (vrlo malo vjerojatno, pomisli, dok su mu misli mahnito letjele) životinja preživjela put s Arktika. Sve što je mogao zaključiti jest da će nakon sve te kiše u posljednjih nekoliko dana njegov miris zacijelo biti najsvježiji.

Povukao se u unutrašnjost trgovine, nadajući se da medvjed neće osjetiti njegov miris — zapravo nije niti znao imaju li oni razvijeno čulo mirisa. Pitao se hoće li medvjed biti dovoljno okretan da dopre u trgovinu. Činilo se da je dovoljno okretan kad se dotad kretao po gradu.

Nakon desetak minuta nepodnošljive napetosti, čuo je kako se životinja udaljava. Ako ga je i namirisala, očito se nije osvrtala na njega.

Čekao je još deset minuta, a onda je pogledao van. Medvjeda nije bilo. Izvukao se i vratio u trgovinu sportske opreme. Bio je čvrsto odlučio osposobiti zmaja. Razmišljao je o svojoj prvoj reakciji kad je ustanovio da je živ nakon katastrofe. Kad se probudio na drvetu i shvatio u kakvom je položaju, laknulo mu je što je sam. Istovremeno je osjetio teret usamljenosti i vjerojatno bi bio sretan da je naišao na još nekoga preživjelog da se s njim udruži. Međutim, udruživanje a nekim značilo je i odgovornost i McGlade je bio zadovoljan kad je pomislio na to da je sam. Nikad prije nije o tome razmišljao, ali uvijek je bio usamljeni vuk prisiljen da trči za čoporom, sputan društvom, egzistencijalni marginalac.

Dosad, međutim, nije imao jasan plan za budućnost. Bio je uznemiren zbog toga i uporno se prisiljavao da se uhvati ukoštac s novim realnostima svoga svijeta. U trenutku kad je osjetio samopouzdanje da se suoči s novim svijetom, shvatio je da Smrt nikad neće biti više nego samo korak dalje od njega: pad, uganuti zglob, značilo bi smrt od izlaganja nepoznatome za nekoliko dana. Osim toga, tu vrijedi i opće pravilo da bolest uvijek prate i druge nesreće, bilo da je riječ o ratu, gladi ili potresu. Jedina mu je zaštita dosad bila što se nije ni s kim susreo.

Dakle — kamo da krene odavde?

Odgovor je sad bio nedvosmislen. Mora se spustiti dolje, do mora.

Ništa nije znao o jedrenju, vrlo malo o ribarenju, ali je znao da narodi mogu preživjeti u takvoj okolini. Nikad nije čuo za zajednicu koja bi mogla živjeti u potpunosti na strmini litice, koliko god široko bilo njihovo podnožje. Stoga mu je jedina nada da pronađe put do oceanske struje.

Nije se osjećao ništa sretniji kad je to zaključio, ali je odlučio što prije ostvariti svoj plan. Rasklopio je zmaja bez teškoće i donio ga u predvorje. U neredu u trgovini lako je i brzo pronašao odgovarajuću odjeću: navukao je plastično odijelo, trenirku i teški vodootporni ogrtač. Izabrao je teške cipele za hodanje i odvojio nekoliko pari laganih cipela. Svojoj je opremi dodao kompas, kacigu i zaštitne naočale, nekoliko pari čarapa i toplo donje rublje, nekoliko udica, noževa i brus. Žarko je želio ponijeti luk i strijele, ali je odustao zbog njihove težine, a onda se predomislio i uzeo ih. Tome je dodao još nekoliko kalemova konopca, koje bi odbacio ako

bi se pokazali preteški.

Kad se obukao, uzeo je zavežljaj i luk. Vjerojatno je nešto i zaboravio uzeti, ali je znao, ako bude previše oklijevao, da će odustati od svoje pustolovine.

Kad je sklopio zmaja, sve je bilo učinjeno.

Došao je do ruba ulice tako da je licem bio okrenut vjetru. Hujao je kroz spone na zmaju. Osjeti kako ga prožima nekakva nostalgija, pomiješana sa sjećanjem na vlastitu ženu. Poginula je kad je pala sa zmajem nedugo pošto ju je nagovorio na pokusnu rastavu braka.

Primakao se bliže rubu i osjetio kako se mijenja hujanje vjetra. I kao da ga je glas vjetra dozivao da se povjeri njegovim ćudima. Bacio je pogled u ponor i pomislio kako je izabrao zamršen način da se ubije. Koraknuo je unatrag, svjestan da ga ništa ne bi moglo navesti da zakorači preko ruba.

Nasmiješi se usprkos svom strahu. Kad bi se samo medvjed vratio. Kad bi se kuća zatresla pred dolaskom lavine. Kad bi se samo pojavio čovjek s puškom.

Trebao mu je poticaj, nešto da mu podgrije krv, ruka što bi ga držala dok ne zakorakne preko ruba.

Okrene se kao da će otići, a onda se iznenada ponovo okrene prema rubu i vrati se gdje je stajao, kao da je učinio lažan pokret kako bi prevario svoj instinkt za samoodržanjem. Naposljetku, uopće nije potrebno da očeliči živce. Zapravo je to nonšalantno samoubojstvo.

Vjetar je nadirao kao da ga pokušava otrgnuti od njegovih krila Zmaj se napuni zrakom i iznenada se podigne nad cestu. Usmjerio se prema gustom oblaku što je zaklanjao sunce.

Zračne struje tapšale su ga po leđima kao da ga podsjećaju na to da će ostati ondje samo onoliko koliko bude poželjno. Nasmiješi se, nadajući se da neće zloupotrijebiti dobrodošlicu. Poleti dalje i uvis, gore, gore, gore, kroz oblak, kroz pruge duge na nebu.

Iznenada probije vrh oblaka Nije imao pojma koliko se udaljio. Nebo je bilo plavo, toliko smireno plavo da ga je od toga steglo u grlu. Suze mu prokapaše iza naočala i on se nasmiješi ispod šala što mu je pokrivao lice.

Sunce mu je sjalo u leđa.

Zatim ugleda ispod sebe najtreperaviju dugu šio ju je ikad dotad vidio. Zauzimala je velik dio obzora, pokrivajući cijelo južno nebo. To je bio njegov cilj jer je tu bila oceanska struja.

Eduard Kafka:

Male zelene

— Mali zeleni, mali zeleni! — začuh viku izvana.

Upravo sam se spremao da matiram Jeffa Collinsa i ta galama nije mi odgovarala. No kao mjesni šef policije morao sam podići svoju odebljalu stražnjicu i pogledati što se zapravo zbiva.

— Padobro, gdje su? — upitah Micka Marlevja, koji je uzbuđenim glasom pričao mještanima o još jednom posjetu bića iz svemira.

— Spustili su se na Bartholodovu livadu.

— I koliko ih je?

— Mislim oko dvadeset.

— Toliko! Nikad ih nije bilo više od pet.

— Očito im se sviđa naša klima.

— Klima? Ovo vlažno podneblje ne vole ni ovdje rođeni. Prije će biti da im se sviđaju pastrve iz Bartholdova ribnjaka. No pustimo priče, red je da ih posjetim.

* * *

— Dobro došli! Što vas dobro nosi ponovo nama u pohode? — upitah tobože dobroćudno, ali sam revolver ipak otkočio, samo toliko, ako ustreba.

— Neće vam biti potreban revolver... ta trebalo bi da već znate da ste nemoćni s tim svojim pretpotopnim oružjem.

— Molim? — upitah, praveći se blesav.

— Dobro ste čuli, ne pravite se blesavi, inspektore Hardy — reče mi zeleno biće, očito ženka. Jedva su se razlikovali, ali zaključio sam da je ženka zbog izrazite, njegovane ljubičaste kovrče na njezinoj njegnozelenoj glavi. — Iskreno govoreći, došli smo da

iskušamo vaše seksualne mogućnosti.

— Molim?

— Trebalo bi da potražite specijalista za uši. Čini se da vam slabi sluh — nadoda ta spodoba.

— Znači, sad postajemo i pokusni kunići.

— Ne brinite se, nisu naše žene tako opasne.

— I što ako ne udovoljimo vašim zahtjevima?

— Bojim se da to nećete moći.

— Da nas ne mislite prisiliti?

— Naprotiv, sami ćete to zaželjeti. Obećavam vam. Znate što: vi, inspektore, sasvim dobro izgledate. Mislim da ću narednih dana upravo ja biti vaša. Imate li nešto protiv toga?

— Ako vam je to šala, tada je veoma loša.

— Zar vam izgledam neozbiljno? — upita me zeleno stvorenje s električnoljubičastom kovrčom.

— Ali ja više nisam mladić. Ako baš želite eksperimentirati, izaberite nekog mladca.

— Mladca? Zašto? Pa vi ste tako seksi — reče i počne mi se približavati.

Zaželjeh da pripucam, no sjetih se neefikasnosti svoje pucaljke. Došlo mi je da pobjegnem, ali se ne pomaknuh s mjesta. Osjetio sam znoj na leđima i blago klecanje koljena.

— No, što je, ta niste se valjda uplašili jedne nježne žene?

— Ma nisam, ali nećemo valjda voditi ljubav ovdje, na livadi, i. to usred dana?

— A zašto ne bismo? Zar ste stidljivi?

— Nisam stidljiv, ali ipak pripadam starijoj generaciji.

— Pustimo priče, poljubite me!

— Što!

— Pa poljubite me! — napućila je senzualne usne i ja ne imadoh kamo.

Nježno sam joj ih dotakao i začudio se vrelini.

— Pa to su visokokalorične peći, a ne usne! — rekoh.

— Inspektore Hardy, nije to ništa. Zagrlite me i ne izmotavajte se više!

Što sve neću činiti radi međuplanetarnog prijateljstva! — pomislih. Zagrlio sam je i, za divno čudo, osjetio da mi znojenje prestaje a da u gaćicama dolazi do nabreknuća.

— Tako, samo tako, ponašajte se prirodno!

— Čini mi se da se veoma malo razlikujete od naših žena, naime, brbljave ste kao i one.

— Oho, pa vi imate smisla za humor! — reče i pomakne ruku prema mojoj muškosti.

— Zar ne bismo ipak promijenili ambijent! Mislim da nije zgodno da se šef mjesne policije ševi na livadi.

— Opet ste stereotipni. Pa pogledajte što rade ostali! Osvrnuo sam se i umalo se onesvijestio od prizora. Jeff Collins je bio samo nekoliko metara dalje, ali je bio dalje i u napredovanju. Stražnjica mu je činila poznate kretnje, a zelene noge stršale su poput klimavih svijeća prema nebu. Nalijevo je bio nitko drugi nego lord Barthold. Tko bi rekao da se i u sedamdesetoj može...

— Dakle što sad kažete?

— Očito, povratak majci prirodi.

— Uzmite to tako, ali ne zabušavajte više!

Vidio sam da je vrag odnio šalu. U roku od dvije minute i moje je dupe hladio blagi povjetarac. Njezino međunožje imalo je čudan miris, nešto na ljubičice ili tome slično. Šuma joj je, dakako, kao i njezine vlasi, bila električnoljubičasta. Ne znam koliko je trajalo, ali moram priznati da mi se vraški svidjelo. Što je najbitnije, osjećao sam se preporođen. Štoviše, htio sam još. K vragu, što se to zbilo? ?

— Imala sam pravo, ne samo da dobro izgledate već i da imate i podosta snage. Hvala! Vidjet ćemo se navečer u sedam.

— Nadam se, ne opet na livadi.

— Ne. Dolazim k vama.

— A moja žena?

— Ne brinite se za nju. Ona će u posjet sestri. Naime, dobila je brzojav da joj je sestra u komi.

— Vaše maslo, zar ne?

— Ne, nego je sestra zaista u komi, ali ne brinite se, nakon nekoliko dana bit će kao nova.

Došla je u sedam i dvije sekunde. Ponudio sam je šampanjcem. Polako je pijuckala, neprestano me motreći svojim crvenim očima. Kakva kombinacija boja! Bit će da se mi doimamo prilično bezlično. Odjednom me ščepala, podigla kao balavca i odnijela u krevet. Skočila je na mene poput tigrice. Zanimljivo, sad nije mirisala na ljubičice, već na šumske jagode. Čudan neki stvor! Ja sam, dakako, vonjao kao i obično, a to će reći na duhan. No njoj to nije smetalo.

* * *

Četiri dana nisam izlazio, četiri dana nisam radio, ali za divno čudo, posla nije ni bilo. Nije se dogodila ni najbezazlenija krađa u mjestu. Opazio sam nešto vrlo pohvalno. Sijede vlasi su mi nestale, bore postale gotovo nevidljive, a potencija mi je bila kao u najboljim danima. Sve više mi se sviđao eksperiment zelenih došljakinja.

— Dragi, došlo je vrijeme rastanka.

— Zbog čega?

— Eksperiment je gotov. Bilo je lijepo i moram ti se zahvaliti. Znaš, dogodilo se nešto što nisam očekivala.

— Što?

— Zavoljela sam te, ali i to je korisno za eksperiment. Bit će da je točna teorija da su nam preci bili zajednički.

Nisam stručnjak za te stvari, ali čini se da je tako.

Otišla je tiho i tužno. Do đavola, zar romantika i godine 2468?

Mjesec dana kasnije opazio sam da mi boja kože prelazi u žutozelenu, a moje dotad crne oči počele su crvenjeti. Žena me slala liječniku. Išao sam, znajući unaprijed da je sve uzaludno. Osim toga, više nisam vonjao po duhanu, već mirisao po ananasu.

Vražje su te male zelene.

E. C. Tubb:

The Captain's Dog

Preveo Žarko Vodinelić

Kapetanov pas

Pokopali smo Andyja ispod drveta Sto je plakalo kraj rijeke. Bilo je to ljupko mjesto — tratina posuta cvijećem valovito se spuštala od vijugava potoka prema debeloj šumi što se spajala s obzorom. Obale rijeke bile su zarasle u paprat i nježnu mahovinu, u zelene sablje vodenih biljaka i svečanu pognutost rogoza. Mjesto je odisalo mirom iako nije bilo tiho. Mlazovi vode pjevušili su prelijevajući se preko svjetlucavih oblutaka. Njihova se pjesma spajala sa šuštavim uzda-sima žalosne vrbe, s piskutavim šapatom treperatih rogoza. Kukci su upotpunjavali svojim sanjivim zujanjem tu prirodnu simfoniju, a bijeli su leptiri, sjajni poput dragoga kamenja, plesali u mirisnom zraku kao da daju takt glazbi. Bilo je to mimo, spokojno, zadovoljno mjesto, okupano svjetlošću nabuhla žuta sunca u vječnom ljetu.

Nije to bilo na Zemlji. Na Zemlji nije bilo djevičanske prirode, i ni u jednom nam parku ne bi dopustili da oštetimo travnjak. Ovdje nije bilo privatnog vlasništva, nikoga tko bi nas otjerao ili pokušao spriječiti u onome što smo kanili učiniti. Stoga smo ispresijecali djevičansku površinu tla i iskopali jamu duboku dva, dugačku dva i široku pola metra. Izbacili smo bogat, crn humus i kad smo položili teret unutra, zatrpali smo je koliko smo najbolje mogli, izgladili površinu i postavili ručnu kamenu kocku ispod grana drveta. Zatim smo nelagodno čekali da netko kaže ono što smo svi osjećali da treba reći.

— Ja ... — zausti Hammond i zastane. Znoj mu se zrcalio na krupnom, širokom licu s duboko usječenim crtama i čvrsto stisnutim čeljustima, s tankim usnama i ozbiljnim, nepopustljivim očima. Hammond je bio dobar kapetan, koliko to kapetani mogu da budu. Znao je kako treba postupati s posadom i upravljati brodom i po prirodi je bio pošten i pravedan. Nikad ga prije nisam vidio zbunjena, ali sad je teško pronalazio prave riječi.

— Ja... — poče ponovo i ovaj je put uspio nastaviti: — Mislim da svi znamo koliko dugujemo Andyju i želio bih živjeti u uvjerenju da on zna kako se osjećamo. — Prisloni rupčić na čelo, a zatim ga povuče po vratu i ispod vlažnog ovratnika. — Želio bih vjerovati da mu je dobro, gdje god da je u ovom trenutku. Nadam se da je tako.

Bile su to jednostavne, ali iskrene riječi. Hammondu ovaj put nisu bile potrebne riječi da izrazi ono što osjeća, njegova su djela to već pokazala. Brodovi obično ne zastaju na nepoznatim planetima da pokopaju svoje mrtve. Mrtvi članovi posade obično se ostave u svemiru za vrijeme putovanja, odu brzo i još brže budu zaboravljeni. Hammond je potrošio mnogo goriva i još više vremena za taj svoj čin i zbog toga sam ga poštovao. Stoga nisam rekao ništa, već sam se zagledao u inženjera Clovisa.

On je bio zbunjen, čovjek koji nije znao kako da pokaže emocije. Skrivao je svoje osjećaje iza golemog tijela i grubog izražavanja. Nelagodno se premještao s jedne na drugu nogu, bacao kratke poglede onamo gdje je pomoćna raketa čekala da nas ponovo podigne u svemir, odsutno udarao busenje oko sebe.

— Bio je odličan momak — naglo progovori. Zatim se zagleda u Stymana. — Vraški dobar momak!

Styman se nije protivio. Styman se nikad nije protivio. Uvijek je iznosio činjenice, a ako se netko ne bi s njim složio, buljio je u njega s prezirnim izrazom lica kao da je dotični prevelika neznalica da bi se isplatilo na nj trošiti vrijeme. Bio je naš navigator, mršavi intelektualac zajedljiva jezika i očiju što bacaju pritajene poglede. Njegov je svijet bio svijet činjenica i brojeva i nije se dobro snalazio izvan toga svijeta. To je naknađivao peckavim potcjenjivanjem svega onoga što su cijenili obični ljudi. Sad se ipak nije zajedljivo smješkao. Da je to učinio, mislim da bih ga zgrabio za gušu. Umjesto toga, namrgodio se i izrekao golu istinu:

— Andy će nam nedostajati — reče brzo. — Mnogo će nam

nedostajati.

— Možeš to ponoviti — odvratim promuklo. Progutao sam slinu prije nego što sam ponovo mogao progovoriti. — Mislim da je on bio najbolji član posade što smo ga ikad imali.

Oči su mi gorjele, vjerojatno od smolom prožetog zraka ispod žalosne vrbe, ali sam uspio zadržati pogled na Bryantu i ako se cinični, sveznajući, blazirani liječnik osjetio uvriježenim što mu je obični brodski kuhar šutke naređivao, nije to pokazao. Nije me, međutim, niti gledao. Nabuhle su mu oči prelazile preko humka, drveta, rijeke i cvijećem posute tratine. Treperile su mu nosnice pune crvenih žilica dok je udisao čist, slatkast zrak, a kad je progovorio, glas mu je bio iznenađujući nježan.

— Ovo je lijepo mjesto — rekao je. — Vrlo lijepo mjesto. Andy će ovdje vjerojatno biti sretan.

To je, dakako, bila najveća ironija u cijeloj situaciji.

* * *

Mislim da Andy nikad nije saznao što je to sreća. Ako je i znao, zacijelo je nikad nije iskusio. Jedanput je ili možda dvaput osjetio neko kratko zadovoljstvo, no takvi su trenuci samo poslužili kao još veći kontrast u usporedbi s bijedom njegove svakodnevice. Čovjek može biti žalostan, ali u snu može naći nekakvu sreću, nekakve predosjećaje, nadu za budućnost. Andy nije imao nikakvih predosjećaja, nikakve nade, a ako je mogao sanjati, bili su to snovi u kojima je sam sebi zadavao najteže zamislive patnje. Doživotni zatočenik u mračnoj izoliranoj ćeliji može sanjati o slobodi i o onome što bi učinio da je slobodan, ali takvi mu snovi samo povećavaju patnje. Andy se nije nadao da će ikad dobiti slobodu, a i da ju je imao, ništa s njom ne bi mogao učiniti. Andy nije bio čovjek. Andy je bio »muški« bespolac stvoren u laboratoriju. Andy je bio android.

Androide možete sresti posvuda. Srednje su visine, bez kose, vitka tijela i tamnih, žalosnih očiju. Nikad se ne smiješe i rijetko govore. Toliko su slični jedan drugome da bi mogli biti jednojajčani blizanci. Oni dakako, potječu od istog sjemena, svi su odrasli u istoj okolini, svi su jednako građeni. Kad se pojave iz svojih plastičnih posteljica, jednaki su kao zrna graška u mahuni. Kasnije postignu određenu individualnost zbog različitih životnih uvjeta, ali vas jedan uvijek podsjeća na drugoga.

Androidi vam nose prtljag. Oni stoje i strpljivo čekaju satima dok njihova gospodarica ili gospodar obave kupovinu. Metu ulice, čiste kanalizaciju, četkaju vam cipele i služe vas za stolom. Obavljaju sve neugodne poslove koje nijedan čovjek ne bi htio obavljati, poslove za koje čovjek ne bi bio dovoljno ekonomičan. Imaju svoj broj, ali toga se nitko ne sjeća. Neki imaju maštovita imena, ali većina se odaziva na prirodni deminutiv svojih generičkih imena. Jednog smo androida imali na brodu.

Došao je k nama ravno iz svoje posteljice i naučio je živjeti u zatočeništvu broda. Nikad nije izlazio iz metalnog trupa, čak ni kad bismo pristali u nekoj luci. Neprestano je dežurao na straži u kontrolnoj sobi, omogućujući jednome od nas da ode van. Nikad nije osjetio sunce na svojoj koži, ni slatki miris bilja, nikad nije promatrao pticu u letu niti se kupao u rijeci. Nikad nam se nije pridružio u taverni gdje smo odlazili piti i promatrati žene što su se izvijale u zavodljivom plesu u strasnom ritmu bubnjeva. No jednom kad sam se neočekivano vratio, zatekao sam ga kako čita neku zbirku pjesama u mojoj kuhinji.

— Čitaš! — To me je otkriće toliko potreslo da sam zaboravio svoj prvotni poriv: da mu istrgnem knjigu iz ruku i pliusnem ga po licu prije nego što ga istjeram iz svoga svetišta i tako kaznim za to što se usudio uzeti ono što pripada meni.

— Da, gospodine — odgovori on. Svakoga je oslovljavao s »gospodine«, od kapetana do stjuarda. Opazih tanku koprenu znoja kako mu se blista na licu. — Oprostite, gospodine.

Očekivao je da ću ga istući, znao sam to. Očekivao je da ću ga obasuti udarcima i klevetama kao psa što se uneredio na sagu ili je izgrizao zastor. Pogriješio je i znao je to. Sad je paraliziran čekao da primi kaznu što sam mu je namijenio. Umjesto toga, uzeo sam mu knjigu iz ruku i zagledao se u ono što je čitao.

— Sviđa ti se Oscar Wilde? — Počeo sam čitati prije nego što je uspio odgovoriti.

Kao ljudi što glibom prljave tmine kroče,

Ni molitvu prodahtat ni bol izrazit ne usudismo se,

Nešto bješe mrtvo u svakom od nas,

A mrtva bješe Nada.

Podigoh pogled, osjećajući jednako snažno kao i prije težinu tih

sumornih stihova. Zaustavih pogled na Andyjevim očima. Znoj? Oči se ne znoje, čak ni oči androida. No androidi ne plaču. Jedino ljudi plaču.

— Nije trebalo da dođeš ovamo — rekoh. — Znaš da nikome ne dopuštam da se vrzma po mojoj kuhinji.

— Žalim gospodine — opet će Andy. — Ali bio sam potpuno sam i... — Zašto je, očima pretražujući mi lice. — Mislio sam da ne činim ništa loše, gospodine.

Ostao sam bez riječi, razmišljajući, potresen više nego što sam bio svjestan. Nije me zabrinjavalo to što je Andy znao čitati. On je stekao svoje osnovno obrazovanje prije nego što je došao k nama. Bilo je važno ono što je odabrao za čitanje. Bilo je to kao da pas iznenada progovori. Ta sposobnost ne bi od njega stvorila čovjeka, ali istodobno on više ne bi bio u potpunosti pas.

— Skuhaj kavu — oštro sam mu naredio jer nisam znao Sto bih drugo rekao. — Neka bude dobra i jaka.

— Da, gospodine.

Skočio je da izvrši naređenje, a ja sam sjeo na kuhinjski stol s knjigom u rukama. Stranice se same od sebe otvoriše ponovo na Baladi o nadi. To se događa samo kad se knjige često otvaraju na jednom mjestu. Iako veoma volim Oscara Wildea, tu pjesmu baš nisam čitao osobito često. Andy? Zagledah se u njega dok se užurbano kretao oko štednjaka, a zatim mi se oči ponovo spustiše i počeh čitati dalje. Pročitah pjesmu jedanput, pa drugi put, pa još jedanput i svaki put dok bih je čitao, sumnja je u meni postajala sve jača.

— Vaša kava, gospodine. — Andy je najednom stajao uza me s vrelom šalicom u ruci. Iznenadio me je jer sam se bio zamislio. Kad je progovorio, skočio sam, udario u šalicu i prolio vrelu kavu sebi po ruci. Bol usmjeri moju instinktivnu reakciju. Zamahnem rukom i srušim androida na pod, a onda pokažem prema vratima.

— Van! — zaurlah. — Nespretna budalo! Izlazi i ne pojavljuj se!

Udarac za nj nije bio ništa novo, a riječi još manje. U prošlosti se nadobivao i jednoga i drugoga. Zgrbio se i ispuzao iz kuhinje. Dok sam ga gledao kako odlazi, osjećao sam mučninu. Nijedan čovjek ne bi smio biti toliko ropski ponizan.

Nitko ne bi smio sebi dopustiti da ga netko drugi udari ili da mu se onako obraća, a da ne pokuša uzvratiti. No, dakako, Andy nije bio čovjek.

* * *

Opekotina nije bila baš bolna, svakako ne toliko da bi se morala liječiti, a pogotovo ne toliko ozbiljna da bih tražio pomoć liječnika tri dana nakon tog događaja. Ta mala ozljeda bila je samo izgovor. Htio sam razgovarati o Andyju i htio sam to učiniti s nekim tko bi trebalo da zna sve o androidima i zbog čega su takvi kakvi jesu.

Bryant progunđa kad mi je pregledao opekotinu.

— Što se dogodilo, Same? Omekšao si, ha? — Zavali se u svojoj stolici. Podbuhle oči doimale su se pospano. — Ruka je u redu i ti to znaš.

— Boli me, doktore. — Ja sam se jedini od cijele posade pravilno obraćao Bryantu. Ostali su ga nazivali »doc«, a Andy ga je oslovljavao s »gospodine«.

— Premazi je maslacem. — Pospane oči nisu silazile s moga lica. — Hoćeš li sada govoriti o tome ili ćeš to ostaviti za poslije?

— Govoriti o čemu, doktore?

— O stvarnom razlogu zbog kojega si došao k meni. — Prezirno odmahne prema mojoj ruci. — Ja nisam glup, Same. Čovjek kao što si ti ne brine o takvoj opekotini, jer se u svome poslu opekao mnogo puta i teže. — Potapša me po ruci. — Kako se to dogodilo i kada?

— Upravo prije nego što smo uzletjeli. Andy me je polio kavom.

— Tako, dakle. — Bryant je izgledao zamišljen. — Zbog toga mu je, znači, natekla vilica. Već sam mislio da je Clovis ponovo poprimio stare navike. — Nije dalje govorio o tome, ali ja sam sve shvatio. Inženjer je bio brz na jeziku i lako je zamahivao šakom, a android mu je zgodno služio za iskaljivanje bijesa. Onda je, bez ikakvog poznatog razloga, ostavio Andyja na miru. Činilo se da je Bryant bio taj razlog.

— Vi ga volite, je li doktore? — izletje mi. — Andyja, hoću reći.

On slegne ramenima, a podbuhle mu oči poprimiše ciničan izraz.

— Nisam ga htio tako jako udariti — nastavih. Iz nekog sam razloga osjećao da je važno da Bryant sazna kako se sve to dogodila — Od boli sam se razbjesnio i udario ga bez razmišljanja.

— To je problem ljudskog roda — odvrati on. — Nikad ne zastanu da razmisle. — Sjedio je tako, buljeći u nešto nevidljivo na zidu ili je možda u mislima prolazio maglovitim hodnicima sjećanja. Dugo je tako sjedio, gotovo kao da je zaboravio na moju prisutnost, a onda se stresao i izvukao ladicu u svome stolu. — Do vraga i ljudi!

Iz ladice je izvadio bocu i čašu. Napunio ju je, ispio, a onda mu se pogled iznad ruba čaše spojio s mojim. Za trenutak je oklijevao, a onda je izvadio još jednu čašu i napunio je do ruba.

— Za majmunske ljude — nazdravi, podižući čašu što ju je u međuvremenu ponovo napunio. — Neka nikad ne zastanu da razmisle jer ako to učine, neće moći živjeti sa svojim maslima. — Zatim poče piti, a i ja i sam, iako nisam potpuno shvatio što je htio reći, pio s njim. Alkohol je iskovao vezu između nas, privremenu, bio sam u to siguran, ali sam je želio iskoristiti.

— Razmišljao sam — počeo sam polako — o Andyju i ostalima poput njega.

— Ne razmišljaj, Same — prekine me Brvant. — To može biti opasno.

— Možda. — Buljio sam u praznu čašu, pitajući se kako da izrazim ono što sam htio reći. Obratite li se ljudima u vezi s androidima, većina će vas smatrati mekuščem ili čudakom. — Koliko se zapravo oni razlikuju od nas, doktore?

— Oni nemaju duše — odgovori on. — Ne rađaju ih žene i zato nemaju duše.

— Je li to sve? — Odgovor me nije zadovoljio. Znao sam da je Bryant ponovo ciničan.

— A što još želiš? — Posegao je za bocom i počeo točiti. Pri tome je malo pića prolio po stolu. Iznenada sam shvatio da se već dobro napio. — Zar želiš analogiju? Uzmi normalno dijete, depiliraj ga, uškopi ga, zatvori mu pupak plastičnom operacijom i kad odraste, imat ćeš androida. Je li to dovoljno?

— Zar je to istina?

— Jest, u medicinskom smislu. — Obrisao je usta nadlanicom. — U medicinskom smislu ne postoji bitna razlika između androida i čovjeka. Već sam ti govorio o duhovnoj razlici.

— Nemaju duše. — Slegnuo sam ramenima. Za mene je to bila neznatna razlika. Malo je ljudi koje sam poznavao mogla tvrditi da imaju dušu, a još manje ih je željelo to priznati. No nisam se htio prepirati o tome. Bryrant nije bio autoritet za duhovna pitanja, ali je mogao odgovoriti na jedno pitanje što me je mučilo. — Zašto su kastrirani?

— Kastrirani? — Brvant se smrkne, a onda me čudna pogleda. — Neobično je da ti kao kuhar upotrebljavaš tu riječ. Gdje si je pokupio?

— Iz knjiga. — Nisam želio dublje ulaziti u taj problem, ali Bryant, činilo se, nije htio odmah napustiti tu temu.

— Dakako, zaboravio sam to. Mnogo čitaš, je li?

— Zašto ne bih? Tako mi brže prolazi vrijeme.

— Vrijeme brže prolazi i ako se kartaš, razgovaraš, vezeš ili igraš šah. — Dobaci mi nekakav čudan pogled. — No ljudsko ti društvo nije dovoljno dobro. Usamljen si i zato čitaš. Osjećaš se nepoželjnim, nesigurnim, i zato bježiš u fantastični svijet knjiga. — Mahne glavom prema meni. — Čitanje može biti opasna zabava, Same. Ljudima padaju na um ideje i oni ih zapisuju da bi ih drugi ljudi mogli prihvaćati. Neki se ljudi čak i vladaju u skladu s njima. Tako i nastaju pobune.

— Nisam ja nikakav buntovnik — odvratim kratko.

— Nisi? — Brvantu se obrve malo podigoše. Zašto te onda zanimaju androidi?

— Iz puke znatiželje. — Oklijevao sam znajući da moj odgovor nije bio potpuno točan, a onda sam odlučio reći istinu. — Uhvatio sam Andvja kako čita jednu od mojih knjiga. To... me je malo pogodilo.

— Vidiš li? — Bryant je bio ciničniji nego ikad. — Rekao sam ti da je čitanje opasna zabava. — Slegne ramenima. — Da nisi knjiški crv, Andy ne bi imao prilike da posudi tvoje knjige i ti mu ne bi pokušao razbiti zube.

— Nisam ga zbog toga udario, nego zato što me je opekla vrela kava.

Bryant ništa ne odgovori. Sjedio je za stolom i promatrao me nabuhlim očima kao da sam uzorak pod njegovim mikroskopom. Ruka mu je mirovala na boci kao da je čekao da odem kako bi mogao natočiti još jedno piče. No još sam nešto htio saznati.

— Zašto ih kastriraju, mislim androide?

— Ne kastriraju ih — spremno odgovori Bryant. — Upotrijebio si pogrešnu riječ. Kastriraju konje. To je medicinski termin, a ponekad se odnosi i na ljude. — Smrkne se kao da razmišlja o tom problemu. — Androide neutraliziraju. Neutraliziraju ih, no to, dakako, na kraju ispadne isto.

— Ali zašto? Zašto to čine?

Onda sam iznenada shvatio odgovor. Znao sam zašto su svi androidi stalno neutralni. Jednostavno su morali biti takvi. Zavist je djelomično bila tome uzrok, zavist starih ljudi prema mladim, lijepim androidima, zavist onih bez muškosti prema onima koji su je puni. Glavni je razlog ipak bila nadmoć. Čovjek, koliko god bio siromašan ili ružan, koliko god bila jadna njegova situacija, ne može izbjeći iskušenju da se ne osjeća nadmoćan androidu. To je urođena nadmoć muškarca nad eunuhom, nadmoć iza koje stoji sva ona golema snaga opstanka vrste. To također objašnjava zašto se androidi depiliraju: kosa i dlaka su također simboli muškosti.

No zašto uopće imamo androide — to je nešto što je tek trebalo da shvatim.

* * *

Čudno je da se nešto može gledati gotovo svakoga dana u životu, a da se zapravo nikad ne uoči. Onda se, zbog nekog neočekivanog događaja ili zato što se čovjeku ukaže na to, stajalište samo malo promijeni i čovjek se počne pitati kako je toliko dugo mogao ostati slijep.

Tako je bilo i s mojim odnosom prema Andyju. Poznavao sam ga otkako je došao na brod i iskorištavao sam ga više od ostalih. Kuhar ima mnogo posla i obično radi i onda kad drugi već završe.posao. Bilo je prirodno što sam mnogo posla prebacivao na androida — sve neugodne radnje u vezi s pripremanjem jela i čišćenjem nakon objeda. Ipak ni jedanput za sve to vrijeme nisam o

njemu razmišljao drukčije nego kao o stroju.

Pomisao da bi se on mogao umoriti nikad mi nije pala na pamet. Naređivao sam mu da čisti kuhinju i pere suđe, ostavljao sam mu mnogo posla dok bih ja spavao, a onda bih ga, kad bih se probudio, zapošljavao koliko god sam mogao sve dok neki drugi član posade nije zatražio njegovu pomoć. Grdio bih ga kad god bi zastao ili usporio tempo, čak bih ga udario i nikad ne bih osjetio ni najmanje sažaljenje. Zašto bih? Može li stroj osjetiti umor ili bol? No, može li stroj čitati poeziju?

Andy je to učinio. Ali ja nisam promijenio svoj stav samo zato što je on čitao poeziju, koliko zbog mučne sumnje da je nije samo čitao nego i razumio. Nije moglo biti slučajno da je odabrao upravo onu pjesmu. Knjiga se tako otvorila u mojim rukama, pa je bilo sigurno da je često čitao upravo te stihove, koliko često — ostalo mi je samo da nagađam. No od toga trenutka prestao sam ga smatrati strojem i počeo sam o njemu razmišljati kao o osobi. Pošto sam razgovarao s Bryantom, počeo sam čak o njemu razmišljati kao o čovjeku.

Nepravda me obično ne muči. U svemiru ima previše nepravde, toliko mnogo da se prihvaća kao uobičajeni dio poretka i života. Nasilje više nema tu snagu da bi mi se od njega grčio želudac i da bi mi krv proključala u žilama Vidio sam mnogo nasilja i postupno sam se navikao da se oslobodim njegova utjecaja. Svemir jest kakav jest i prevelik je da bi ga bilo koji pojedinac mogao promijeniti. Osim toga, uvijek postoje knjige, a knjige mogu biti i nježne.

Tako, unatoč tome što sam promijenio svoj stav, nisam se pokušao zauzimati za Andyja niti ga štititi od drugih. Istina, smanjio sam mu malo posao u kuhinji i prisiljavao sam se da ne zaboravim da i njemu možda treba sna koliko i meni, no i dalje sam o njemu razmišljao kao o problemu, a ne kao o stvoru od krvi i mesa koji se može povrijediti. Onda sam jednoga dana shvatio zašto uopće postoje androidi.

Bilo je to nešto vrlo neznatno, ali koliko je otkrića u svijetu izazvano sitnicama? Upravo smo bili jeli i Andy je, tapkajući tiho kao uvijek, čistio stol da bismo se mi mogli ugodno zavaliti, pušiti i razgovarati, kao što to ljudi obično čine ako žele da im hrana prija. Hammond nije bio s nama, on uvijek jede sam u kontrolnoj sobi, ali bili su prisutni Clovis, Styman i Bryant. Svaki je sjedio s jedne

strane stola, a ja sam popunjavao četverokut.

Razgovor je tekao nevezano, zaboravio sam o čemu, ali nešto mi je iznenada privuklo pažnju.

— Kapetanov pas? — pogledao sam Clovisa. — Zašto si ga tako nazvao?

— Freemana? — Clovis slegne ramenima. — Pa, upravo je to i bio. Kapetanov pas. — Zacereka se. — Bi je to bio dok nije iskočio iz broda kad smo jednom pristali i pobjegao u brda. Mislim da je zaključio kako je bilo kakav život bolji od njegovog tadašnjeg života. — Zacereka se glasnije kad mi je ugledao izraz lica. — Zar ne znaš što znači »kapetanov pas«?

— Ne znam — odrezah. Činilo mi se da je Clovisov humor bio namijenjen meni. Nasmijao se još glasnije kad je shvatio što mislim i upro je palcem u Stymana.

— On će ti reći — zasopta. — Reci mu, Stymane, o starom kapetanu Delmayeru i njegovu psu.

Styman se namršti, ljut zato što ga je Clovis uvukao u razgovor, ali je učinio što je od njega tražio.

— Kapetan Delmayer bio je jedan od starih vukova — počeo je. — Ja ga nikad nisam sreo, letio je mnogo prije moga vremena, ali je imao strašnu narav, toliko lošu da mu je posada često bila na rubu pobune. Shvaćaš, znao bi eksplodirati, a kad bi se to dogodilo, udario je prvoga tko bi mu se našao na putu.

— Bio je krupan čovjek — zacereka se Clovis, nastavljajući priču. — Posada ga je napol voljela i napol mrzila, ali mogao je biti i plemenit i u svakom drugom pogledu bio je odličan kapetan, pa su odlučili da nešto učine kako bi ukrotitli njegovu zlu ćud. No da skratim priču, skupili su novac i kupili mu plastičnog psa. Bio je to velik predmet i toliko vjerno napravljen da bi se čovjek zakleo da je pravi pas. Stavili su ga u kontrolnu sobu.

— Zašto? — zanimalo me je.

— Neki psihijatar im je rekao da to učine pa su ga poslušali. Odlično je djelovalo! Kad god bi kapetan Delmayer eksplodirao, zaletio bi se na psa i poslao ga s jednoga kraja sobe na drugi. Tako bi se ohladio i posada je bila zadovoljna. — Clovis ponovo prasne u smijeh. — Morao je to, dakako, biti pas od plastike jer je stari Delmayer previše volio životinje da bi ozlijedio pravoga psa, čak i

da je pronašao takvoga koji bi podnio više od jednog udarca — Buljio je u mene. — Nešto nije u redu?

— Ne — lagao sam. — Zašto si nazvao onoga čovjeka, mislim da si rekao da se zove Freeman, kapetanovim psom?

— Zašto? — Clovis slegne ramenima. — Ime je valjda došlo samo od sebe. Svatko tko nije imao hrabrosti stajati iza svojih tvrdnji obično se nazivao kapetanov pas. — Ponovo slegne ramenima. — Koliko znam, to vrijedi i danas.

Nije imao pravo. Sad je postojalo drugo ime i znao sam koje je to ime.

* * *

Jednom, kad smo se nakratko spustili na jedan od civiliziranijih planeta, neka starija žena stajala je na izlazu iz raketodroma i pružala komadić papira svima koji su prolazili. Mislim da nijedan od deset ljudi nije ni pogledao papirić, i nijedan od deset nije pročitao što na njemu piše. To su zapravo bili pozivi za sastanak Lige purista, organizacije idealista koji su željeli ukinuti proizvodnju androida. Nisam imao pametnijeg posla pa sam otišao na sastanak.

Puristi su tvrdili, a svoje su tvrdnje dokazivali grafikonima i brojkama, da androidi uopće nisu potrebni. Ljudi se mogu razmnožavati brzo koliko žele i to jeftinije po stanovniku od bilo kakvih ikad stvorenih androida. S postignutim stupnjem mehanizacije rad više nije problem i stoga, pitali su puristi, čemu zagađivati ljudsku vrstu tim umjetnim tvorevinama znanstvenika? Odbacimo li činjenicu da androidi ne zagađuju ljudsku vrstu više od robota, dokazi su im imali dobar temelj. Bili su na izgled logični i čak su imali smisla. Oni su, međutim, bili zaboravili osnovnu ljudsku potrebu.

Bryant je jednoga dana dok sam bio u smjeni naišao u kuhinju nedugo pošto sam bio saznao za kapetanova psa. Sjeo je i počeo se igrati sa šalicom kave što sam mu je ponudio, osvrćući se po kuhinji i redovima knjiga koje sam držao iznad štednjaka. Zatim kimne glavom prema njima.

— Još čitaš?

— Dakako. — Ovdje, na svom području, osjećao sam se laganije nego kad sam ga prvi put ispitivao o Andyju.

— Andy? Čita li on?

— Čita. — Osjećao sam kako postajem zbunjen i bio sam zbog toga ljut na sebe. — Povremeno mu posudim koju knjigu. Zašto ne bih? Što je u tome loše?

— U čitanju? Uopće nema ništa loše. Opasnost je u onome što bi on mogao pročitati. — Bryant je, na moje iznenađenje, bio vrlo ozbiljan. — Na primjer, Deklaraciju nezavisnosti. Znaš li za nju? Ili Stvaranje svijeta, ili neke filozofe. Upozorio sam te na opasne ideje što ih ljudi mogu pokupiti iz knjiga, sjećaš li se?

— Je li Andy čovjek? — Ako sam se nadao da ću ga zaskočiti neugodnim pitanjem, morao sam se razočarati.

— Znaš ti što je Andy — odgovori mirno. — Promatrao sam te dok ti je Clovis govorio. — Nagne se naprijed, dok su mu nos pun žilica i podbuhle oči davale čudan, gotovo neljudski izgled. — Dakle?

— Znam — priznao sam. Iznenada osjetih kako mi se želudac grči kao kad sam gledao kako grešnika šibaju do smrti zbog nekog sitnog prekršaja. — Ali zašto? Zašto?

— Androidi su potrebni — odgovori Bryant s naporom. — Zaustavio je moje protivljenje pokretom ruke. — Znam što želiš reći, da prije nismo imali androide, ali zastani i razmisli za trenutak. U čemu se android razlikuje od čovjeka? Je li možda to što zapravo ne pripada ljudskoj vrsti? Kako bi onda nazvao čovjeka druge rase? Druge boje? Ako imaš jasnu predodžbu o tome što čini čovjeka i ako si ti čovjek, onda sve što je različito od tebe ne može biti ljudsko, je li tako? Isto vrijedi za mišljenja, vjere, ideale. Ako su drugi drukčiji, zapravo nije važno što im činiš. Zato što nisu uistinu ljudi, i pravila što ravnaju čovjekom ne mogu se na njih primijeniti. A to nije sve...

Nije trebalo da mi kaže ostalo. Nije trebalo da mi govori kako svaka civilizacija vuče korijenje iz ropske kulture u ovom ili onom obliku i da se toliko snažno nasljeđe ne može poreći. Znao sam također da su ljudi po prirodi skloni sadizmu i da ne mogu biti drukčiji čak i kad govore drukčije. Logika može dokazati da se svi ljudi rađaju jednaki, ali nijedna logika u svemiru ne može uvjeriti čovjeka da su svi drugi ljudi dobri koliko i on. I ispravno je da je tako jer ljudi nisu posve jednaki, bez obzira na to kako su možda rođeni. Emocije i nagoni mogu vrlo često biti ispravniji od logike.

— Treba nam kapetanov pas — nastavi Brvant. — Svima ljudima. Treba nam netko ili nešto da ga udarimo kad smo povrijeđeni, da ga tučemo kad dobijemo batine, da vladamo njime kad netko drugi vlada nama. Moramo dokazati, bar sebi, da smo bolji od nekoga ili nečega.

— U ovom dobu? — Nisam dalje govorio, ali su. mi oči hitale po zidovima broda.

— U svakom dobu — odgovori Brvant. — Čovjek nije napredovao, Same, kao što mi to ponekad mislimo. Imamo tehonološke igračke i uspjeh smo razviti savjest, i to bi bilo gotovo sve. Duboko u sebi još smo primitivni i ako umirimo ubode savjesti, možemo biti zli i okrutni kao bilo koja nerazumna životinja.

Dakako, imao je pravo. Znao sam — tko bi to bolje znao od mene? — da je civilizacija napredovala u sklopu sistema koji je navikao ljude na to da ih udaraju oni iznad njih. Civilizacija su ljestve po kojima se čovjek može uspinjati samo ako nemilosrdno zanemari sve i svakoga osim sebe sama, a to je, dakako, ispravno jer bez takva nadmetanja čovjek nikad ne bi uspio izići iz pećine. Čovjek je ono što jest. Ako se promijeni njegov način života, njegov duhovni, nagonski pogled na život, više neće biti čovjek.

Imamo, dakle, svoj sistem i taj sistem djeluje. Ako takav sistem pretvara život onih koji su na prvoj stepenici ljestava u pakao, onda je to cijena što je moramo platiti. No mi imamo i savjest i svijest o humanosti čovjeka koja se razvija, pa se ropstvo više ne može podnijeti. Stoga smo postigli kompromis. Dodali smo ljestvama još jednu prečagu i podigli sve ljude na razinu na kojoj svatko može nekoga udariti.

Dali smo čovječanstvu umjetnoga kapetanovog psa.

Sve se promijenilo nakon moga razgovora s Bryantom. Promijenilo se, dakako, za mene, dok su drugi nastavili živjeti kao i prije, služeći se Andyjem kao zgodnim pomagalom, da bi se riješili svoje zle volje i nezadovoljstva. Svemirski brod je dosadno mjesto. Malo se toga može činiti na dugim putovanjima i među članovima posade često izbijaju sitne svađe. Hammond je udario Stymana po prstima zato što je odstupio stotinku stupnja s putanje, a Styman je divljački odalamio Andyja kad je ulazio.u blagovaonicu. U Andyu je udario Hammonda i tako je sebi olakšao teret na duši. Iznenadio se kad sam ga zgrabio za ruku.

— Jesi li to baš morao učiniti?

— Učiniti što? — Bio je uistinu zaprepašten. — O čemu govoriš?

— Jesi li morao tako udariti Andyja?

— To se tebe ne tiče. Zagleda se u moju ruku na mjestu gdje je držala njegovu.

— Pusti mi ruku, Same. Ne volim kad me tako drže.

Oklijevao sam, pokušavajući obuzdati bijes što mi se skupio u trbuhu, znajući da za nj nemam pravog opravdanja. Moj je problem što ja osjećam prema Andyju. To je nešto osobno i ne mogu očekivati od ostalih da osjećaju to isto. Pustio sam Stymanovu ruku i krenuo prema kuhinji.

— Nauči se malo kontrolirati — upozorio sam ga. Nisam se uspio suzdržati da mu to ne kažem. — Andy nije pas da ga udaraš kad stigneš. — Ušao sam u kuhinju i prišao štednjaku, a onda sam shvatio da je Styman došao za mnom.

— Što si, zapravo, htio time reći, Same? — Tanka usta bila su mu čvrsto stisnuta, poput pukotine među bezizražajnim crtama lica.

— Ono što sam rekao. — Njegove su me oči upozoravale. Vidio sam već takve oči i znao sam da se Styman zapjenio od bijesa. Već je bio ljut kad je došao od Hammonda. Pokušao se smiriti tako što je udario Andyja, a ja sam se onda umiješao. Sad se njegov bijes prebacio na mene.

— Andy je predmet — rekao je polagano. — Skup kemikalija složenih u laboratoriju. Nije čovjek i ti to znaš. Zašto te on iznenada zanima?

— To je moj problem. — Duboko sam uzdahnuo. — Samo ga ostavi na mru.

— Zašto?

— Nije bitno. Samo učini kako ti kažem.

Osjetio sam kako me sabranost polagano napušta. Zaštita slabih je gubljenje vremena — to znam odavno. Snažni te zbog toga preziru, a slabi su rijetko zahvalni, no bilo to gubljenje vremena ili ne bilo, morao sam tako postupiti. Sada je Andy postao predmet osobnog obračuna između mene i Stymana, i negdje duboko u sebi znao sam zašto se tako dogodilo. Već dugo mislio sam o Andyju kao

o čovjeku, a ne kao o predmetu i neizbježno je bilo da sam ga prestao zlostavljati. Andy mi se sviđao, a Styman nije, i android je jednostavno postao izgovor da dadem oduška svojoj antipatiji.

Styman, dakako, nije volio mene.

— Trebalo bi da posjetiš Bryanta — reče on hladno. — Mislim da postoji naziv za one koji obole na određen, čudan način.

— Ne želim da mi nekakvo pokvareno računalo naređuje što da činim — odgovorio sam.

Vidio sam kako su mu se usne skupile i znao sam da sam ga pogodio u osjetljivu točku.

— Vrati se svojim knjigama, sitni čovječe, a stvarnost ostavi onima koji je mogu razumjeti.

— Jedno mogu sasvim dobro razumjeti — odvrati on hladno. Ogleda se po kuhinji. Nosnice su mu podrhtavale kao da je osjetio nekakav smrad. — Mogu razumjeti prljavštinu. Ovdje smrdi po androidima.

Svi mi imamo svoje slabosti i sad je on napipao moju. Dakako, vladali smo se poput djece po onome što smo govorili jedan drugome, ali kad su se ljudi, ako se razljute, vladali drukčije?

— Ako imaš bilo kakvih prigovora — rekoh — obrati se Hammondu. U međuvremenu iziđi iz moje kuhinje i ne ulazi više u nju.

— Otići ću kad mi se prohtije. — Styman se ponovo osvrne oko sebe, želeći me uvrijediti, ali nije znao kako da to učini. Naceri se kad je ugledao knjige. — Ti i ono stvorenje baš ste zgodan par, je li? Zaključate se ovdje u svako doba, čitate to smeće i buljite jedan u drugoga. — Ponovo se naceri. — Nije čudo što ne želiš da tvoga ljubimca itko dira.

Ja sam debeo i ćelav i nisam više mlad kao nekad. Ne volim nasilje, ali ima trenutaka kad nešto ne mogu podnijeti, čak ni kad mi to kaže sam kapetan. Styman je otišao predaleko i znao je to. Vidio sam kako su mu se zjenice proširile, a lice mu se napelo od straha kad sam krenuo naprijed. Skupio se odgurujući me rukama, ispruženih dlanova poput žene.

— Ne! — prošaptao je. — Molim te, nemoj!

— Jeste li poludjeli? — Bio je to Bryant koji se ugurao između

nas kao zid od mesa, hvatajući me za desnu ruku. — Prestani, budalo! Prestani!

Zastao sam, spuštena pogleda, dok me je dah gušio u grlu i u tom sam trenutku shvatio da sam bio zgrabio velik kuhinjski nož. Da se Bryant nije umiješao, zabio bih ga Stymanu u trbuh, a ne bih čak bio ni svjestan što činim.

— On bi me ubio — jecao je navigator. — Vidio sam mu to u očima. On bi me ubio.

Onda se dogodilo nešto zbog čega je sve ovo što se zbilo postalo potpuno nevažno.

Svemirski brodovi su vrlo veliki. Moraju biti veliki da bi nosivost opravdala troškove leta, no koliko god bili prostrani, imaju i svoju Ahilovu petu. Posada može popraviti i održavati svaki dio broda — sve osim jednoga — a taj dio ovisi o daljinskom upravljanju i automatskom reguliranju. Nitko još nije pronašao kako će preživjeti ako se približi atomskoj peći, osim ako između nje i operatora ne postoji debeo štit i ako se ova rijetko, srećom vrlo rijetko kvari. No kad se nešto pokvari, sve živo ima da umre vrlo brzo.

Zvuk alarmne sirene prekinuo je našu besmislenu svađu kao da nikad nije ni izbila. Clovis blijeda i zgrčena lica dojuri do nas, a odmah za njim i Hammond. Ništa nije trebalo objašnjavati, sirena je bila dovoljno jasan znak, ali je Clovis ipak progovorio.

— Automatska kontrola se pokvarila — dahtao je. — Šipke su vani i radijacija raste.

— Koliko brzo? — Bryant se brinuo za medicinske aspekte problema.

— Prebrzo. Možda imamo deset minuta, a možda i manje. — Clovis obriše znoj sa čela. Čak je zaboravio psovati.

— Što se dogodilo? — Styman je imao praktičan pristup. Hammond mu odgovori kad nam je prišao.

— Iz onoga što sam mogao ustanoviti, čini se da je jedna od potpornih poluga pukla, vjerojatno zbog prevelike napregnutosti. Povukla je za sobom rashladne šipke tako da se više ne mogu pokrenuti daljinskim upravljanjem. — Prijeđe rukom preko lica, zatvarajući oči za trenutak, kao pred jakom svjetlošću. — Slomljena poluga — nastavi. — Ne može biti jednostavnije.

— Možemo je popraviti — reče Clovis, — ali će netko morati ući tamo i to učiniti. — Zašutio je i svi smo gledali jedan drugoga.

Ne znam koliko sam knjiga pročitao, vjerojatno na tisuće, ali dobro znam kako bi trebalo da ljudi reagiraju kad se nađu u situaciji kakva je bila naša. U knjigama junak uvijek dobrovoljno spašava živote ostalih. U knjigama — ali ne i u stvarnom životu.

U stvarnom je životu opstanak čovjeku previše sladak, a sam čin disanja previše važan da bih bio junak. Koliko god bio star, koliko god možda bio nekoristan, ipak mi je život joj dragocjen. Još ima knjiga koje bih pročitao, stihova u kojima bih uživao, tisuća svjetlosnih godina koje bih proputovao, a ako život vrijedi meni, vrijedi i ostalima. Tako smo stajali, promatrali jedan drugoga, i činilo se da se vrijeme usporilo i da je svaki otkucaj srca postao odvojena, jasno uočljiva funkcija naših tijela.

— Mogli bismo vući slamke — predloži Clovis. — Tko izvuče najkraću ulazi u radijacijsko polje.

— Ne — reče Hammond. — Ne možemo to učiniti. Ponovo prijeđe rukom preko čela i zatvori oči. Ovoga sam puta znao zašto je to učinio. Nema uopće sumnje tko se mora približiti peći i umrijeti zato da bi ostali preživjeli. Ako nema dobrovoljaca, kapetan je odgovoran za sigurnost broda. Hammond će umrijeti uskoro, i znao je to. Onim je gestom pozdravljao život. Iako smo ga svi žalili, nitko nije htio zauzeti njegovo mjesto. Nitko, dakako, osim jednoga

— Idem ja — reče Andy. — Po tome što je progovorio a da ga nitko nije pitao, i što je izostavio bilo kakvu titulu, bilo je jasno koliko je uzbuđen. Nastavio je: — Recite mi što da učinim i učinit ću to.

Stajao je uz mene, malo u pozadini. Dok nije progovorio nismo ni znali da je među nama. Pridružio nam se tiha koraka kao i uvijek i sada je stajao, bez osmijeha, ukočena lica, bez traga emocija kao i obično, čekajući da odgovorimo na njegovu iznenadnu ponudu. Ne znam kakvu je reakciju od nas očekivao, nisam to mogao čak ni naslutiti, ali je sigurno da je očekivao nekakvu reakciju.

— Neću navući skafander — progovori Hammond na osvrćući se na androida. — Ne bi me zaštitio, a samo bi me usporio. Uskočit ću, promijeniti slomljenu polugu i izaći što brže. Bryante, budi spreman da učiniš što budeš mogao. Styrmane, ti ćeš preuzeti

komandu dok se ne imenuje novi kapetan. — Oklijevao je. — Imamo malo vremena dok ne dostignemo granicu opasnosti. Ima još nešto o čemu bih se htio pobrinuti... — Duboko je uzdahnuo. Nije dovršio rečenicu. — Odmah ću se vratiti. — Okrenuo se i pošao prema kontrolnoj sobi, koračajući ponosno kako i pristoji čovjeku.

— Ne shvaćam, gospodine — Andy me je vukao za ruku. — Rekao sam da ću ja ići. Zašto mi ne dopušta?

Buljio sam u njega dok je stajao kraj mene, toliko beznačajan da u kriznom trenutku nitko čak nije bio svjestan njegove prisutnosti. Znao sam da mu to nikako ne bih mogao objasniti. Kako psu možeš objasniti pasje dužnosti? Kako je moguće objasniti nekome tko je uvijek na najnižoj stepenici da su oni na vrhu savršeniji i od najsavršenijih u svemiru? Imaju moć i odgovornost, ali i ponos. Jer, kad dođe presudan trenutak, čovjek ne očekuje od psa da dobrovoljno obavlja dužnosti svoga gospodara.

— On će umrijeti ondje, je li, gospodine? — Andy mahne glavom prema kontrolnoj sobi.

— Tako je.

— Prestat će postojati — promrmlja on. — Sve ovo — očima obuhvati cijeli brod i sve žive na njemu — sve će ovo prestati postojati. Bit će gotovo, prekinuto, okončano zauvijek. Želi li on to?

— Ne želi — odgovorim. — No ako to ne učini, svi ćemo umrijeti. — Predusreo sam njegovo sljedeće pitanje. — Nikad neće tebi dopustiti da zauzmeš njegovo mjesto. Nikad!

— Umrijeti — promrmlja. — Spavati, više ne... — Onda je nestao, trčeći niz hodnik prema zapečaćenim vratima strojarnice. Projurio je kraj Clovisa i Bryanta i zbunjena Stylanova lica.

Pokušao sam ga uhvatiti i,bio bih ga stigao da me Bryant nije uhvatio za ruku i povukao k sebi. Mislim da bih ga čak i tada stigao da me liječnik nije udario po licu i pozvao ostale da me obuzdaju. Držali su me čvrsto tako da sam samo mogao promatrati i bespomoćno psovati, dok je Andy otvarao vanjska vrata, a onda je otrčao u smrt.

— Budala! — Borio sam se da oslobodim ruke tako da su ostali jedva stajali na nogama. — Umrijet će ondje! Umrijeti!

— Je li to loše? — Brvant mi spusti ruku na vrat. — Smiri se, Same, ili ću ti stisnuti kucavice i past ćeš u nesvijest.

— Ali...

— Nema »ali«. — Kimnuo je ostalima i popustili su stisak. — Ti i tvoje knjige! Upozorio sam te da je opasno dopuštati Andyju da čita, ali me nisi poslušao. Zar si mislio da je to ljubaznost? Zar si mislio da ćeš mu učiniti uslugu ako mu pokažeš što mu je sve uskraćeno i u čemu nikad neće moći uživati? — Zaprepastio me je prezir u njegovu glasu. Zaboravio sam se odupirati i stajao sam nepomično, šokiran iznenadnom spoznajom istine na koju mi je ukazao. — Smrt je najveća usluga koju mu možeš učiniti — nastavi Bryant teško. — Što misliš, zašto bih te inače zadržao? — Odmaknuo se od mene, a ostali su mi oslobodili ruke.

Stajali smo i čekali. Hammond je također bio među nama; naposljetku nam se pridružio, spreman za smrt, a onda se suočio s nadom za opstanak. Čekali smo dok je stvor što ga je napravio čovjek prolazio kroz zaštitni pojas u nevidljivi plamen atomske peći. Čekali smo, a živci su nam treptali i srca sporije kucala. Vrijeme je visilo u vječnosti praznine. Napokon se Andy ponovo pojavio, rušeći se na pod u hodniku na izmaku snaga. Do posljednjeg trenutka oči su su mu bile prikovane za mene. Onda smo još neko vrijeme čekali da se kazaljke na radijacijskim brojačima povuku iz crvene zone, i da se Andyjevo tijelo ohladi tako da ga možemo strpati u plastičnu vreću bez straha od nevidljive smrti što ju je nosio a sebi.

Tko zna kakve su misli prolazile kroz glave ostalih dok smo tako čekali? Žaljenje zbog učinjene usluge koja se sad ne može uzvratiti? Osjećaj krivice zbog okrutnosti ispoljene bez razmišljanja? Tuga zbog nepravednih postupaka, nezasluženih udaraca što su ih tako često zadavale ruke onih koji sebe ponosno smatraju najracionalnijim bićima u svemiru?

Svime onim o čemu smo mislili, pokušali smo naposljetku naknaditi ono što smo učinili. Zato smo se spustili na djevičanski planet i pokopali Andyja ispod drveta što plače kraj rijeke, pod nježnim sagom tratine posute cvijećem oko kojega lepršaju leptiri. Više od toga nismo mogli učiniti, jer najviša počast što je ljudi mogu odati jest da pokopaju stranca kao nekoga svog. Utješna je spoznaja da smo napokon priznali Andyja čovjekom.

Balo je to utješno, iako prekasno da bi Andy od toga imao bilo kakve koristi.

Objavljeno premo dogovoru s GPA München

ANDROIDI I ROBOTI

Tema stvaranja umjetnih oblika života po uzoru na čovjeka vrlo je stara u fantastici. Grčki mit pripovijeda nam o divovskom čovjeku od metala što ga je napravio nenadmašni graditelj Dedal da čuva otok Kretu. Iz Tisuću i jedne noći potječe priča o lijepoj — ali smrtonosnoj — mehaničkoj plesačici stvorenoj da zabavlja glupoga sultana. U srednjovjekovnom Pragu nastala je priča o Golemu, umjetnom biću stvorenom od gline, koji oživi kad mu se u usta stavi papir na kojemu je napisano božje ime. Mary Shelley se u 19. stoljeću u svojoj poznatoj priči o Frankensteinu poslužila sličnom idejom: znanstvenik sastavlja mrtve udove i organe i, nakon dvije godine mukotrpnoga rada uspijeva udahnuti iskru života svojoj čudovišnoj tvorevini.

U suvremenoj znanstvenoj fantastici tema o umjetnom životu prilično je, dakako, razrađena i to u dva različita pravca. Potpuno mehanička stvorenja, ponekad čak ni po izgledu ne nalikujući na ljude — automati, strojevi što misle, organizmi od metala — poznata su pod nazivom roboti. Stvorenja koja su više nalik na ljude, nastala u kemijskim ili biološkim procesima od mesa i krvi, a ne pukim sklapanjem, zovu se androidi.

Značenja tih dvaju osnovnih termina malo su zamagljena jer su prvi roboti u fantastici bili androidi, a prvi androidi roboti. Pojam »robot« skovao je češki dramatičar Karel Čapek u svom djelu R. U. R. (1921) od riječi robotnik, što znači »radnik«. No Čapekovi su roboti, iako su bili umjetno stvoreni n tvornici, nalikovali na ljude. Riječ »android« izvedena je u 18. stoljeću iz grčkoga i znači »kao čovjek«. Prvi je put upotrebljena a fantastici u značenju mehaničkih bića — u djelu Edwarda Pagea Mitchella »The Tachypomp« (1874) u kojemu je označavala vrst inteligentnog računskog stroja, te u djelu Williama Douglasa O'Connora »The Brazen Android (1891) (Mjedeni android), priči o čovjeku od metala u srednjovjekovnoj Engleskoj. No danas se jasno razlikuju ta dva pojma: roboti su mehanička bića, a androidi se gotovo ili uopće ne razlikuju od ljudi.

Ta je razlika važna jer omogućava da se istraže dva različita problema. Priče o robotima nude pristup odnosu između čovjeka i stroja. Robot koji služi čovječanstvu, a ponekad njima vlada ili ga čak zamjenjuje, postaje metafora za cijelo mnoštvo maštovitih i ponekad opasnih aparata koji danas zamjenjuju ljudski rad. Međutim, androidi su ipak složeniji od IBM-ova pisaćeg stroja na nogama. Oni su gotovo ljudi, ljudi po svemu, osim po rođenju, građani drugog reda koje je stvorila znanost da bi obavljali nekakav posao za svoje tvorce. Stoga priča o androidima ulazi u neka suptilnija i složenija pitanja. Cijeli se problem moralne opravdanosti ropstva može promatrati u drugom svjetlu. Naime, imamo 1i pravo prisiljavati stvorenja od krvi i mesa na robovanje, iako smo ih stvorili samo zato da nam služe? Možemo razmatrati odnos ljudi i njihovih »bogova« jer smo mi zasigurno kao bogovi onima koje smo stvorili u svojim laboratorijima. Možemo također proučavati cjelokupno pitanje definiranja čovječanstva jer androidi izgledaju kao ljudi, vladaju se kao ljudi, jesu ljudi po svemu osim po načinu svoga rođenja, a ipak im se legitimno može uskratiti status pravih ljudskih bića.

R. Silverberg

Objavljeno prena dogovoru s GPA München

Vladimir Ribin:

Sčastje

Preveo Ivan Paprika

Sreća

Konstruirao sam za svoje potrebe »prorocište« i upitao ga čim je bilo završeno:

— Kaži mi, gdje da nađem svoju sreću?

Moj je elektronski pomoćnik ostao nijem, dok je u kuhinji kapala voda iz vodovodne.slavine kao da broji sekunde. Sve tiho i dosadno. Makar da tko telefonira. Ili susjed pokuca na vrata... Ili, još bolje, osamljena susjeda, što je živjela u stanu nasuprot mojemu, Tatjana Vasiljevna, Ona je često dolazila k meni s molbom da joj štogod popravim ili učinim bilo kakvu sitnu uslugu.

Moglo bi se reći da u životu nisam nikada imao ni malo sreće. U knjigama sam što ja znam o kome i o čemu sve čitao. O Juliji, na primjer. Bila je takva da samo kad bi te jednom vidjela i bilo je gotovo.

A mene? Kolike li su mene ne samo vidjele nego i gledale i — ništa, baš ništa... Ni da bi koja makar samo počela kihati.

— Govori, gdje da potražim svoju sreću? Koliko ću te puta morati da molim i pitam?

Tišina je gušila montažnu višekatnicu u kojoj si čuo što treći susjed radi, dok je vjetar šumio u ventilacijskom prostoru.

— Zar nemaš makar malo savjesti?

— U redu — rekao je stroj. — Pođi i sastat ćeš je.

— Da te vrag nosi! Šta znači taj tvoj »u redu«? — Propisno sam se razljutio i tresnuo ga iz sve snage po sjajnom boku. — Reci brzo, gdje je moja sreća?

— Pođi i susrest ćeš je...

I tada mi je sinulo. Ta sreća, to je apstraktan pojam, zbog toga stroj i ne može dati potpuno konkretan odgovor. No kako je ovaj moj stroj najmudriji prorok, on po svoj prilici predviđa apstraktne mogućnosti apstraktnih-pojmova. Vrlo vjerojatno da on zna, ako sada izađem iž kuće, da ču naći ono što tražim.

Što ja to tražim? Ta što može tražiti okorjeli neženja, kojemu je do nokata dogorjela osamljenost? Zacijelo da ne traži dragulje u kamenim pećinama, niti bučno breme slave. Neženja traži tišinu i samoću. Samo da ta samoća ne bude samoća sa samim sobom.

Tako sam pošao. Bila je večer. Mjesec je blistao kao novi srebrni kovanac, izbijajući čak iz asfalta iskre. Zastao sam i pokušao pogađati, odnosno, jednostavno odlučio — koja prva prođe ta je moja.

No prva nije prošla sama, nego ispod ruke s takvim snažnim momkom da sam se odmah odlučio da pričekam drugu. Došla je i draga — starica sa psićem. Već sam počeo očajavati, kad se pojavila Ona. Ta nije hodala nego lebdjela nad asfaltom, kao da nema težine, nije koračala nego zveckala potpeticama. I što je bilo glavno — gledala je u mene.

— Poštovanje... — rekoh.

Pogledala me nekako začuđeno. Čudno zaista. Zbog čega?

— A ja vas čekam. Strpljivo čekam.

— Mene?

— Stroj mi je rekao da ste vi moja sreća...

— Stroj se prevario — rekla je djevojka nasmjehnuvši se umiljato.

— Stroj se nikada ne vara. Nikada — tvrdio sam uporno.

Ona je išla dalje, a ja sam išao za njom i mljeo uobičajene gluposti — o kibernetici, o telepatiji i, najviše, o vremenu...

Na autobusnoj stanici stajala je susjedica Tatjana Vasiljevna s teškim torbama za tržnicu u rukama.

— Biste li bili tako ljubazni pa da mi pomognete? — upitala je skromno.

No moja je sreća koračala dalje, mimo.

— Oprostite, ali zaista nemam vremena — rekoh susjedici i požurih da dostignem svoju sreću.

Na križanju se moja sreća zaustavila, zamahnula rukom nekome momku u sportskoj vjetrovci i oni odoše, izgubivši se u tren oka u ne odviše gustoj gomili večernjega grada... A ja pođoh kući, goreći od želje da »porazgovaram« sa svojim »proročištem« oči u oči.

»Čekaj samo, prebrojit ću ja tebi sve kosti, pardon, tranzistore«, prijetio sam mu u sebi. »Pokazat ću ja tebi...«

— Dakle, gdje je moja sreća? — upitao sam pakosno stroj, stavljajući ruku pod štitnik k tankoj provodnoj žici koja je vodila u kondenzator.

— Na stubištu — odgovorio je samouvjereno stroj...

— Kakvom stubištu? Broj kuće? Moraš mi sad reći sve točno i precizno...

— Mislim da je sada sigurno na stubištu. — Bio je uporan stroj. — Da siguran sam da je na stubištu.,..

— Aha. U redu, a sad misli dalje...

— Dalje možemo govoriti samo o vjerojatnosti. Da bismo ustanovili točno, morao bi se na vječna vremena uključiti u mene. I, naravno, sve djevojke...

— Do vraga. Zar ne shvaćaš da je meni dojadilo da budem sam, vječito sam? Daj malo jače pokreni taj svoj mozak...

— Pogledaj već jednom na stubište — odgovorio mi je ponovo stroj.

Poslušao sam ga. Pogledao sam na stubište, i to točno na odmorište pred svojim stanom. I naletio ravno na susjedicu Tatjanu Vasiljevnu... S teškim torbama za tržnicu.

Sanja Plavljević:

Odluka

Svemirski brod iz daleke galaksije kružio je u orbiti oko Zemlje. Ak i Ul — dva gosta iz svemira — sjedili su u njegovoj unutrašnjosti i odlučivali o sudbini Zemlje. Ak je rekao:

— kjhgn75!/4/oZHONF)098)!:čj«/«" + = ((44:,M?

Ul se složio.

Albert Hernhuter:

Texax Week

Preveo Bruno Ogorelec

Tjedan vesterna

Elegantna crna limuzina jurila je niz široku i ravnu ulicu. Tiho se zaustavila pred čistom bijelom kućom. Neki čovjek izađe iz limuzine i uputi se žustrim korakom prema vratima. Ispruži ružičastu ruku i pritisnu zvonce fino manikiranim prstom.

Vrata je otvorila domaćica. Na sebi je imala bijelu suknju i zelenu pregaču s bijelim obrubom. Na nogama narančaste papuče, plava kosa uvijena u urednu punđu. Bila je odjevena baš kako je vlada odredila za taj tjedan.

— Vi ste supruga Christophera Nesta? — upita čovjek. Kad je odgovorila, u glasu joj se osjećala zabrinutost.

— Da. A vi ste...

— Ja sam Maxwell Hanstark. Kao što vjerojatno znate, ja sam službeni psihijatar za ovaj rajon. Moj mandat traje do kraja ove godine.

Žena ga uvede u kuću. Ušli su u čistu dnevnu sobu. Na jednom kraju nalazio se televizor, a na drugom nekoliko stolaca. Između nije bilo ničeg osim velikog sivog saga koji se protezao od zida do zida. Došli su do stolaca i sjeli.

— Recite mi sad, gospođo Nest, što, zapravo, nije u redu s vašim mužem.

Žena posegnu u široku zdjelu i odsutno dohvati malo ustajalih kokica. Delikatno ih stavi u usta i zamišljeno ih prožvače prije nego

što će odgovoriti.

— Kad bih bar znala što mu je. Cio dan samo sjedi u vrtu i bulji u travu. Tvrdi da stoji na vrhu visoke stijene.

Hanstark izvadi malu bilježnicu i kratku kemijsku olovku. Zapisao je nešto, prije nego što je ponovo progovorio.

— Recite mi, da li je nasilan? Da li se razljutio kad ste mu rekli da nema nikakve stijene?

Žena je šutjela jedan trenutak. Još malo kokica se pridružilo prethodnici u njezinim ustima. Hanstarkova olovka spremno je čekala nad notesom.

— Ne, nije bio nasilan.

Hanstark zapiše, dok je postavljao naredno pitanje:

— Kakva je točno bila njegova reakcija?

— Rekao je da sam sigurno ja luda

— To su doslovno njegove riječi?

— Nisu. Rekao je da sam... — razmišljala je malo —... loco. Da, to je ta riječ.

— Loco?

— Da. Rekao je to baš kao oni kauboji na televiziji. Hanstark je izgledao začuđeno.

— Možda bi najbolje bilo da mi kažete nešto više o tome. Kad se počeo tako vladati?

Žena pogleda televizor, a zatim Hanstarka.

— Odmah poslije Tjedna vesterna. Sjećate se, prikazivali su sve one stare kaubojske filmove. — Hanstark kimnu. — E, pa on vam je svake večeri probdio duboko u noć gledajući ih. Nekoliko noći čak nije uopće spavao. Čak i kad je televizor bio ugašen, on bi ostao sjediti na jednom od ovih stolaca i buljiti u ekran. Jutros, kad sam se probudila, nije bio u kući. Sve sam pregledala i nisam ga mogla naći. Već sam htjela telefonirati policiji, kad sam pogledala u vrt i vidjela ga.

— Što je radio?

— Samo je sjedio usred vrta i buljio. Došla sam k njemu i pokušala ga uvesti u kuću. Rekao je da mora paziti da netko ne dođe. Kad sam ga pitala o čemu to govori, rekao mi je da sam luda.

Onda sam telefonirala vama, doktore.

— Vrlo mudar potez, gospođo Nest. Hoćete li mi pokazati gdje je sada vaš muž? — Ona kimnu i oboje ustanu. Prošli su kroz blagovaonicu i kuhinju, a na izlazu u vrt Hanstark stade. — Najbolje je da vi ostanete ovdje — rekao joj je. Otišao je do vrata i otvorio ih.

— Doktore — pozva ga žena.

Hanstark se okrenu i ugleda je kako stoji kraj stroja za pranje rublja.

— Da?

— Molim vas, budite oprezni.

Hanstark se nasmiješi,

— Bit ću, gospođo Nest

Izašao je kroz vrata i niz tri betonske stepenice. Bacivši pogled udesno, ugledao je čovjeka kako čuči u travi. Došao je do njega.

— Vi ste Christopher Nest?

Čovjek podigne glavu i zagleda se u Hanstarka na trenutak.

— Aha — odgovori. Zatim se okrenu i nastavi gledati u travu.

— Smijem li pitati što radite?

— Čuvam prolaz — odgovori Nest ne osvrćući se. Hanstark upiše nešto u svoj notes.

— A zašto ga čuvate?

Nest usta i pogleda Hanstarka s visine.

— Čemu, zapravo, sva ta pitanja, stranče?

Hanstark vidje da je Nest veći od njega i odluči da za neko vrijeme igra Nestovu igru. Napokon, strategija...

— Zanima me samo vaša dobrobit, gospodine Nest.

Nest slegnu ramenima. Zavuče ruku u džep od košulje i izvadi vrećicu duhana i nešto papirića. Držeći jedan papirić u ruci, pažljivo je nasuo malo duhana. Jednom jedinom brzom kretnjom zavio je papir i duhan u savršeni valjak.

Stavio je vrećicu s duhanom i papariće u džep i izvadio veliku kuhinjsku šibicu. Zapalio ju je potezom po đonu cipele i prinio plamen vrhu cigarete. Povukao je nekoliko puta da je razgori, a

onda bacio šibicu. Neko je vrijeme još gorjela u vlažnoj travi i najzad se ugasila. Digao se tanak pramičak dima i odmah nestao.

— Zašto čuvate prolaz? — opet će Hanstark.

Nest ponovno čučnu u travu.

— Priča se da će Prljavi Dan, kradljivac stoke, pokušati ukrasti nešto mojih grla. — Potapšao je imaginarnu futrolu od pištolja na svom boku. — Ja bih da ga spriječim.

Hanstark razmisli na trenutak. Strategija; mora upotrijebiti strategiju.

— Neste... — pričekao je dok se Nest nije osvrnuo prema njemu. — Što biste rekli ako vam kažem da tu dolje nema nikakva prolaza?

— Čuj, partneru, rekao bih da si žvakao malo loco trave.

— A kad bih vam dokazao da ga nema?

— E, onda bih, valjda, ja bio loco.

Hanstark pomisli kako će sve ići lako.

— Neste, poznato je da nitko ne može hodati po zraku. Je li tako?

— Aha. — Nest povuče duboki dim iz cigarete i ispuhnu ga kroz nosnice.

— Znači, kada bih ja prohodao iznad tog vašeg prolaza, vi biste morali priznati da prolaz ne postoji.

— Valjda bih.

Hanstark krenu u pravcu ruba Nestove »stijene«. Nest skoči na noge i zgrabi službenog psihijatra za ruku.

— Što to radiš? — upita bijesno. — Hoćeš li da se ubiješ?

Hanstark se istrgnu iz njegova stiska.

— Neste, ne namjeravam se ubiti. Samo kanim prošetati u ovom pravcu — pokaza rukom prema navodnom rubu stijene. — Vama će se to činiti kao da hodam po zraku.

Nest spusti ruke.

— Briga mene je 1i ćeš se ti ubiti ili ne. Stvar je u tome da to može uznemiriti stoku.

Hanstark ga prostrijeli hladnim pogledom i počne hodati.

Prešao je tri koraka i stao.

— Vidite, Neste. Nema ni stijena ni prolaza u podnožju.

Nest ga pogleda i nasmija se.

— Zakorači ti još samo jednom, pa ćeš vidjeti gdje je rub stijene.

Hanstark napravi još jedan, vrlo dug korak. Lice mu je očitavalo iznenađenje kad je nestao ispod trave. Za trenutak su se još mogli čuti njegovi krici prije nego što je udario u kamenje u podnožju.

Nest priđe rubu stijene i pogleda dolje na polomljeno tijelo. S respektom skinu šešir s glave.

— Mališa je bio prokleto hrabar. Jadnik — doda.

Stavi šešir na glavu i zagleda se prema ulazu u dolinu. Iza stijena pojavio se jahač na konju.

— Prljavi Dani — uzviknu Nest i posegnu za puškom.

David Jung:

Drugovi po oružju

Svih šesnaest viteza Reda »U krvi uzdignutih« i njihovih šesnaest vjernih paževa tromo je ležalo na svojim lebdećim ležaljkama, pravilno poredanim oko crnog divovskog okruglog stola. Oko njih su bešumno klizili srebrnosivi roboti i raznosili raskošne pehare pune pića; bogata večera upravo je završila i glasovi viteza lagano su brujali u velikom iščekivanju trenutka kada će saznati zašto ih je okupio Veliki meštar Reda. Iako to nitko nije htio pokazati, teško su zatomljivali znatiželju i bilo je očito da ispod nehajnog držanja prikrivaju prave osjećaje.

Veliki meštar Reda Irh »Tri smrti« dostojanstveno udari u zlatni gong. Nastane tišina.

— Plemeniti, najbolji i posljednji od našeg velikog roda, vjerni naše sluge, evo nas opet u Uzvišenoj dvorani plamena oko našeg časnog Okruglog stola velikana. I kažem vam odmah da je prošlo mnogo vremena od našeg posljednjeg susreta. Mnogo i nepodno \1\2jivo previše vremena. I kažem vam da je to najveće zlo koje je ikada pogodilo ovaj Red plemenitih viteza, najslavniji i najmoćniji koji je ikada postojao i koji će ikada postojati.

Vitezi potvrdno zabrujaše svojim tamnim glasovima. Za Okruglim stolom velikana stoljeća su »U krvi uzdignuti« iznosili svoje mračne i surove misli, planirali ratove, pripremali zamke, prepade i bitke, primali priznanja za svoje surove pothvate i slavili svoj ratnički način života.

A ratova već odavna nije bilo.

— Prisiljeni smo bijedno trunuti na ovom zabačenom planetu. Skrivamo se kao najprezrenije kukavice. Otkad su oni prokleti kreteni i podli pacifisti, preuzeli vlast, za nas nema pravog života. Prekinuta je naša uzvišena misija u vremenu i prostoru. Prestali su ratovi, nestao je divan život ratnika. Otkada su ti smušeni jadnici

pronašli psi-paralizatore nema više očaravajućih bitaka, hrabrih juriša, maštovitih napada i lukavih prepada. Vitezi su oborili glave.

— Kakav je to život, plemeniti moji, u kojem se više ne poštuje snaga, čvrsta pesnica, silovit udarac? Kakav je to svijet u kojem nema nadmudrivanja protivnika, nema viteške smrti, jauka pobijeđenih i pobjedničkog uzvika? Nije to nikakav život, nikakav svijet. Više nitko ne slavi krv. Naše oružje propada. Jadan je ovaj svijet u kojem normalno biće ne može osjetiti kako mu vrela viteška krv prolazi žilama, kako mu se snažne viteške grudi nadimaju od prekrasnog uzbuđenja ubijanja, a surova snaga razbuktava do uništenja.

Vitezi su bijesno škrgutali zubima.

— Znamo i sami. Zašto nas mučite?

— Smrt pacifistima!

— Smrt mirotvorcima i ostalim izdajicama!

— Živio rat!

— Živjelo ubijanje!

— Tako je, plemeniti moji. Mi smo »U krvi uzdignuti«! Mi smo stvoreni za rat. Bez toga za nas nema života. Sve je ostalo laž. Mi postojimo samo za rat i u ratu. Ali što možemo kad smo sasvim nemoćni pred njihovim ogavnim kukavičkim psi-paralizatorima? Danas svaki kržljavi balavac iz najzabačenije provincijske farme, udaljene stotinu godina svjetlosti, može se zahvaljujući tom strašnom izumu suprotstaviti svakome od nas. I ne samo da se ne može ništa učiniti protiv psiparalizatora, nego nitko više ne poštuje ratnike. Naš Red proglašen je zločinačkom organizacijom, a mi smo protjerani u ovu zabit i još nam je, o sramoto, zabranjeno nositi uniformu, oružje i znakove našeg Reda!

— Sramota!

— Kakvo poniženje!

— Točno. Upravo tako, plemeniti moji. U sedamdeset tisuća godina staraj povijesti Reda »U krvi uzdignutih« nikada nije bilo većeg poniženja, strašnije sramote, a manje snage!

— Uh — mračno je stenjao vitez Erh »Tisuću puta davitelj«. — Ja sam i za male stvari slagao hrpe od stotina odsječenih glava. Lubanje su se kotrljale kako sam ja htio, a htio sam i na samu

pomisao da bi se netko drznuo nešto loše reći o Redu. A sada...

— Reda se više nitko ne boji!

— Na planetu Ken — uzviknu Orh »Okrutni« — ja sam zbog ismijavanja i nekog smiješnog pokušaja da mi se otme oružje izazvao rat u kojem je za samo dvije godine poginulo najmanje četiri milijuna bezobraznih Kenaca. O, da, ti su dobro zapamtili Red »U krvi uzdignutih«.

Veliki meštar Reda smirujući raširi ruke, ali mu je oko bijesno igralo.

Bez ratova naši životi ne vrijede ni kao kap ovog vina. Vitezi koji su osuđeni na dosadan miran život trebalo bi da umru.

— Tako je!

— Da li je sve izgubljeno?

— Imam prijedlog. — Hag »Rušitelj svjetova« cinično se nasmiješi. — Kako smo mi jedini u cijelom svemiru koji još volimo uzvišeni razlog svoga postojanja, jedini koji poštujemo oružje i želimo ga upotrebljavati kako valja, mi smo i jedini na kojima se još drži viteška čast. Nakon nas takvih najviših bića više neće biti. Tako je to. Zato je najbolje da uzmemo oružje u ruke, da se podijelimo u dvije skupine i lijepo međusobno poubijamo u posljednjoj, konačnoj bitki.

— Ideja nije loša.

— Bravo »Rušitelju svjetova«!

— A posljednji od posljednjih neka raznese ovaj planet. Neka naša junačka smrt i nestanak budu gubitak za cijeli svemir!

Veliki meštar Reda opet udari o zlatni gong.

— Mir, plemeniti moji. Zamisao »Rušitelja svjetova« je predivna, ja je podržavam, ali možda je ipak malo prerana. Nikad neće biti prekasno da je ostvarimo. Više od trista godina prošlo je otkako smo prognani i uvijek možemo izabrati kraj kakav želimo mi, a ne oni žalosni pacifisti. Ipak, pogledajte ovo i vidjet ćete da postoji izlaz.

Cijeli se zid dvorane osvijetli i na njemu se ukaže holografska slika.

Naoružani ratnici provaljivali su zidine grada, teška drvena vrata bila su probijena, branioci su bili poubijani, čuli su se krici,

podivljala masa pobjednika i žrtava komešala se stravično ulicama, miješali su se mačevi i trupla, tutnjali su topovi, žene su s djecom skakale u vatru, pločnici su bili prošarani krvavim lokvama i unakaženim mrtvacima.

Dvojica vojnika, cerekajući se, držala su čvrsto nekog starca, očito gradskog odličnika, a treći mu je pomahnitali vojnik buktinjom palio lice i vrištao psovke.

Promicali su konjanici s lubanjama nataknutim na koplja. Neki je očajnik vrelim katranom zalio dvojicu pobjednika i oni su se, grozno urličući, valjali po tlu. Prije no što su im njihovi drugovi stigli u pomoć, ili u osvetu, jedan od tih očajnika izvuče nož i zabije ga sebi u vrat.

Projuri konjanik vukući na dugom užetu golo tijelo mlade djevojke.

— Malo sirovo, ali dobro izvedeno. Oružje vrlo primitivno, ali djeluje bez greške.

— Momci su pravi. I jedna i druga strana. Pravi užitak.

— Kakva ubilačka mašta! Nevjerovatni talenti!

— Gdje je to snimljeno?

Veliki meštar Reda zadovoljno se nasmiješi i lagano udari u zlatni gong. Uzbuđujuća crvena boja drhtala je u raznim nijansama da bi iz nje izronila nova slika.

Neki veliki grad bio je obavijen stupovima teškog crnog dima. U gradu je tutnjila bitka. Ruševine mnogih zgrada pokazivale su koliko već dugo traje ratno razaranje. Grad su nadlijetali avioni i vjerojatno nekoć lijepe zgrade rušile su se u zlosutnim oblacima eksplozija i prašine. Ulicama su jurili tenkovi i oklopni transporteri s do zuba naoružanim vojnicima. Udarac rakete o tenk i on je već u plamenu. Otvara se poklopac i jedan tenkist juri iz zapaljenog tenka, ali mu tijelo gori. U pravcu zgrade iz koje je ispaljena raketa sručila se kiša granata i metaka, zgrada podrhtava od tih silnih udara i uskoro nastaje tišina.

Tenkist leži mrtav na ulici. Tijelo mu se još dimi.

Vojnici izvlače iz srušene zgrade dvojicu teško ranjenih muškaraca. Naslanjaju ih na prevrnuti automobil i udaraju ih nogama. Pritrčava oficir i revolverom udara zarobljenike u lice. Možda su već i mrtvi, ali to ne smanjuje njegov bijes.

Kretnja rukom i nekoliko rafala iz automatskog oružja udara u beživotna tijela zarobljenika.

Druga slika tog grada. Pokraj šutljivih tenkova prolaze kamioni s vojnicima u sličnim, ali ipak drukčijim uniformama. Noć je. Ti drugi vojnici tiho ulaze u opkoljeni dio grada. Stravičan pokolj.

— Odlično, vrlo dobro!

— Zanimljivo napredovanje ratne tehnike.

— Šteta što su to samo arhivski snimci.

— Ne, nisu. — Veliki meštar Reda jedva je mogao savladati svoje silno uzbuđenje. — Nisu! Prvi snimci, da, to su arhivski snimci, snimljeni prije izmišljanja psi-paralizatora. A ovo je, moji plemeniti vitezi, snimljeno nedavno!

— Nevjerojatno!

— Gdje je to snimljeno?

— Ne, ne može biti... Ludi pacifisti pokrili su psi-paralizatorskim stanicama cijeli poznati svemir.

— Može biti, i te kako može biti! Snimljeno je na jednom vrlo udaljenom planetu, za koji uopće do sada nismo slutili da postoji. To je krajnja svemirska zabit, toliko nevažna i nezanimljiva da do sada nitko nije ni pomišljao da je istraži. Osim mene. Divna, slatka zabit, u koju još nisu stigli prokleti pacifisti. Oni pojma nemaju da taj planet postoji! A to još nije sve. U ovom trenutku tamo se vodi niz manjih ili većih ratova i sukoba, a još ih se više priprema. Čekaju nas još prekrasni trenuci. Tako su dražesno okrutni i tako ljupko mrze jedni druge. Svaki dan ginu tisuće stanovnika tog planeta, a oni i dalje smišljaju nova oružja i nove sukobe. Bitke se vode, ratuje se, ubija i nikakvi psi-paralizatori nikoga ne sprečavaju da svom najbližem susjedu ne zarije nož u vrat ili da neki veseli general ne pobije, iz čista mira, na tisuće protivnika. Raj, plemeniti moji, raj kakav jedva da smo imali u našim najboljim godinama.

— Kako je divno naći drugove po oružju!

— Idemo tamo!

— Jasno da idemo. Sve sam već pripremio. Brod nas čeka i spreman je ovog trenutka za polazak; Kroz kontrolu ćemo lako proći, jer ćemo biti mirni kao nikada. Čak nećemo nositi oružje sa sobom. Tamo ga ima dovoljno. A kada tome dodamo i naše znanje,

začas ćemo napraviti svoje oružje. I ratovat ćemo koliko želimo.

— A kako se zove taj divni planet?

— Još nema Imena. Tamošnji stanovnici zovu ga Zemlja. Uz našu malu pomoć, uskoro mu više neće ni trebati ime!

Za SIRIUS...nije za SIRIUS

- Naslova je mnogo, mjesta malo — zato odmah na posao: Čekajući da nebo padne je korektna priča s zanimljivom idejom (kiborg i android) ali nije remek djelo: više djeluje kao sinopsis za kraci (i smrtno ozbiljni) roman nego kao priča; Hazard VII je sad poslije prerade probavljiviji sf vic; Posljednje putovanje bećara Janike je lijepo opisano, ali kao i sve vremeplovidbe pati od nelogičnosti. Osim toga: kako se to ore smrznuta zemlja? III nije baš uzor originalnosti, pa je osuđen na dugo, dugo čekanje (I, II i IV su besmislice); Vječno Crvene sunce nije baš sf, ali kao minijatura nije loše. Razgovor sa... zar baš s njim? No nije stvar samo u tome nego i u previše filozofiranja a premalo pripovijedanja); Nova tehnologija nije baš najnovija (od Twaina naovamo), ali je ipak objavljiva; Osvajači svijeta je dobra sf dosjetka, dok je Kazna loša kopija priče Dan delfina; Protiv Irvinga je nakon prerade mnogo bolja priča, no osnovna je greška ostala: nije objašnjeno kako se glavni lik, koji postaje kompjuterska memorija iz određenog razdoblja, može »sjećati« onoga što se dogodilo poslije toga razdoblja (tj. pošto je napustio igraonicu). Osim toga, u popratnom pismu tvrdite da recenzentova primjedba nije na mjestu, jer »ne postoji samo jedan Irving već više njih«, a u Vašoj priči (str. 11) lijepo piše: »dobiva za protivnika uvek istog Irvinga«. Možda je Vama to jasno, ali čitaocima, kladim se, neće biti niti pošto deset ili sto puta pročitaju priču. Zato: čekaonica, sve dok ima jasnijih (ako već ne i boljih) priča. Crnji od olujne noći čekat će još duže, jer je više F nego SF. a uz to previše patetičan, bar u odnosu na priče koje se objavljuju u SIRIUSU.

- Sto kažete? Recenzent i urednik ustali ovog mjeseca (svaki na svoju) lijevu nogu i popljuvall čak i »za« priče? Možda je i tako, no ipak tvrdoglavo ostajem pri svome: pisanje u travnju nije Vam se. dragi čitatelju, posrećilo (za razliku od prošlogodišnjeg travnja, kad je sve vrvjelo od kvalitete!). Međutim, ovaj put ste, koliko mi se čini, dobar dio priča za rubriku »nije za« napisali natprosječno dobro, gotovo za ocjenu »zamalo za«... Zbilja, što mislite da

uvedemo i takvu međurubrlku? Dok se ne odlučimo, pogledajmo Sto ste to napisati za »ne«!

...nije za SIRIUS

- Mladost. PP sanja i Sat dosade nisu mi pružili ni trenutak dosade: jednostavno sam ih bacio u koš ne pročitavši ih — jer su pisane rukom a ne pisaćim strojem. Međutim, Području interferencije nije pomogao ni pisaći stroj: pati od istih nedostataka kao i prošlomjesečna priča (kojoj je, čini se, nastavak; možda je riječ o romanu u nastavcima?) pa i završava u istom košu; Vapaj vapi za lakšim stilom, manje izvakanoj temi (nehotice uništena civilizacija kitova) i znanstveno temeljenim činjenicama, dok je San dobra priča, ali nije sf, čak ni marginalno (horror?); Bekstvo počinje uz pomalno zbrkano pripovijedanje i ostaje na granici nadrealistlčkog, jedva sfa; Bez naslova je i bez originalnosti, suvisle konstrukcije i prihvatljivog stila; Baksuz je previše stereotipan vic; Nesporazum je u tome što je predug za vic; Ljubav je prilično dobra, ali ne i sf priča; Eksperiment TR-X 12 je stereotipan i bez svježine; Vesoljski sprehajalec nije posve jasan, a uz to: kakav je to svemirski brod koji — rda? Novi svijet ne sadrži ništa novo osim naivnosti i besmislnosti; Drugi hronolet je zanimljiv samo po temi (fizički nuzefekt putovanja kroz vrijeme), dok u naraciji ima grešaka (strogo znanstveni izvještaj ne može sadržavati monologe i subjektivna mišljenja), a vremeplov će, bude li ikad stvoren, biti tretiran mnogo znanstvenije nego što Vi to opisujete; 85 nije vic nego, na žalost, realnost; Kugla je okrugla, ali na ćoše: posve je nadrifiiozofirajuća; Oluja je tek u zametku, treba da odraste i stilski i tematski; Počiteljska prostirka pisana je i u ovoj verziji nerazumljivim jezikom, a uz to je i srplja poput katedrale: Nesporazum je predug u prvom dijelu, Krađa zbrkana u drugom. I: zar se razvedene žene zovu — udovice? Luđak je plitko filozofiranje, a ostale trt su bile već bolje obrađivane: Sanolovka korektna, ali ne dovoljno da bi bila i objavljiva. a Senka i po temi i po konstrukciji više nego poznata; Brod nade je zaista Blakeova sedmorka (ali bez suvislog svršetka), a Neobičan je kao i obično (kod Vas) rasplinut, uz temu koja je bila već beskonačno bolje obrađivana; Bruga zrelost ima zaista zrelu (tj. previše poznatu) temu, a uz to i nedostatke u konstrukciji (trećina priče je pismo pokojnika u kojem se objašnjava što se dogodilo); Posljednji valcer:

ne zna se što je, ali sf sigurno nije: Let: prastara tema, naivan stil. Nezrelo. Belibedi ima iste nedostatke i istu oejenu kao i prvi dio bajke Iz prošlog broja; Tako je počeo veliki rat, a tako je i završila ova priča: sve je u njoj stereotipno — stil. karakterizacija. tema, naracija... Treba li još? Kontakt, šteta što je toliko poznat! Oči jednog majmuna su sladunjav pamflet protiv upotrebe životinja za pokuse; Moja Maja je dobra, ali je kvare tri posljednje stranice, gdje se gubi logika i smisao priče. Privedite priču suvislom kraju i ponovo je pošaljite! Čekajući... je vrlo lijepo pisana priča — s neuklonjivom logičkom greškom na kraju (imaju 1i luđaci ili nemaju sposobnost o kojoj pišete?); Voli me... (ako je to adekvatan prijevod s mađarskog): 60 posto priče je nepotreban uvod, sredina joj je banalna, a svršetak patetičan do granice neukusa; Sfinga je teško bolesna: smisleno su povezane samo prve dvije scene i posljednja, a sve između njih nema veze ni sa čime. A ni poenta nije bogzna kakva; Lov je preopširan za tako poznatu temu, a prekratak za tolik broj ukokanih lavova. Kad bi se to sredilo i uklonila stereotipnost likova, možda bi nastala — priča; Misija je pisana u izvrsnom tempu, ali bez potrebne atmosfere, jer je sve to već bezbroj puta čitano i viđeno, uključujući i kraj. Pišite tako, ali sa svježijim materijalima! Carstvo — ima dobrih dielova, no glavni lik se vlada posve neobjašnjivo i nelogično pa to ruši tijelu priču.

- Dosta? I ja kažem: dosta! — Vaš B. J.

U OVOM SIRIUSU ČITAJTE UZ OSTALO:

● Predmet 7364/SP – nova pripovijest našeg Branka Pihača, ovaj put na temu pisaca znanstvene fantastike i realnosti u njihovim pismotvorima. Zaista uzbudljiva priča!

● Povratak oceanske struje – priča iz pera malo poznatog engleskog pisca Jima Johnstona dokazuje da je u sf doista sve moguće: čak i da se sila teža zaokrene za 90 stupnjeva!

● Male zelene – dražesna seksi pričica koju je napisao Kafka, ali ne Franz nego – Eduard.

● Kapetanov pas – nove nevolje s androidima (i androida s nama, ljudima). Autor je E. C. Tubb, a pogovor priči (i zapravo pričicu o androidima i robotima) napisao je poznati Robert Silverberg.